

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI

KÜRESELLEŞEN DÜNYADA GÖÇÜN ULUSLARARASI
GÜVENLİĞE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Kübra ARSLAN

Niğde
Aralık, 2020

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI

KÜRESELLEŞEN DÜNYADA GÖÇÜN ULUSLARARASI
GÜVENLİĞE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Kübra ARSLAN

Danışman : Prof. Dr. M. Serkan TAFLIOĞLU
Üye : Dr.Öğr.Üyesi Çiğdem ŞAHİN
Üye : Doç.Dr. Abdullah ÖZDAĞ

Niğde
Aralık, 2020

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum 'KÜRESELLEŞEN DÜNYADA GÖÇÜN ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ' Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 20/12/2020

Kübra ARSLAN

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. M. Serkan TAFLIOĞLU danışmanlığında **Kübra ARSLAN** tarafından hazırlanan “**Küreselleşen Dünyada Göçün Uluslararası Güvenliğe Etkileri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 02/01/2021

JÜRİ :

Danışman :

Prof. Dr. M. Serkan TAFLIOĞLU

Üye :

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ŞAHİN

Üye :

Doç. Dr.
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ÖZDAĞ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Tez çalışmamın tüm aşamalarında deneyimlerini paylaşarak, yardımlarını esirgemeyen, desteğiyle yanımda olan, süreci başından sonuna kadar yöneten, yürüten ve yol gösteren, bana kattığı her şey için değerli tez danışmanım, Prof. Dr. M. Serkan TAFLIOĞLU' na,

Lisansüstü çalışma sürecimin içerisinde yardımlarını esirgemeyen ve her türlü destekte bulunan, özellikle bu çalışmanın oluşmasına ilham kaynağı olan, yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Yavuz Yıldırım 'a,

Tüm çalışmalarında gönülden destekleyen, şefkatiyle ve sevgisiyle motivasyon kaynağım olan kıymetli anneme, çalışmalarında maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen kıymetli ablama, lisansüstü sürecimi yakından takip eden ve ilham kaynağım olan kıymetli abim Muhammet ARSLAN' a ve değerli aileme teşekkür ederim.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜRESELLEŞEN DÜNYADA GÖÇÜN ULUSLARARASI GÜVENLİĞE
ETKİLERİ

ARSLAN, Kübra
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Serkan TAFLIOĞLU
Aralık 2020, 122 Sayfa

Bu çalışmada küreselleşme kavramı üzerinde inceleme yapılarak buna bağlı olarak yükselen göç hareketlerinin uluslararası güvenlik boyutu üzerinde durulmuştur. Küreselleşmenin yükselişe geçtiği 1980 sonrası dönemde değişen küresel sistem içerisinde yenilerinin ortaya çıkması ve kısaca akışların hızlanması dediğimiz dönemin başlangıcı ele alınmıştır. Özellikle bu dönemden sonra ulus-devletlerin etkinliği incelenmiş ve küreselleşmenin getirdiği sosyal, siyasi ve ekonomik dönüşümlerin nasıl yer edindiği incelenmiştir. Bu çalışmada da göçün güvenliği ve küreselleşmenin etkisiyle göçün uluslararası güvenlik boyutu değerlendirilmiş ve güncel tablolar, grafikler, veriler eşliğinde incelenmiştir.

Çalışmamızın amacı daha önce ortaya konmuş olan göç ve küreselleşme konularını ortak paydada buluşturarak uluslararası güvenlik boyutuyla değerlendirilmiş yeni bir bakış açısı geliştirmesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özgün bir niteliğe sahip olmasını düşünülen çalışmamızın, bu alanda çalışma yapacak olanlara da katkı sağlamasını amaçlamaktadır. Küreselleşme ile birlikte artan göç hareketliliğinin nedenleri, etkileri ve sonuçları üzerinden değerlendirme yapılarak ve temellendirilerek içerisinde birçok soruya cevap aranacak ve güvenlik boyutuyla irdeleyip ortak bir sonuç elde etmeye çalışılacaktır.

Çalışmada farklı yerli ve yabancı kaynaklar kullanılmış ve bu bağlamda çalışmamızda en üst derecede çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece olabildiğince farklı bakış açıları ve bilgileri değerlendirme fırsatı bularak çalışmamızın içeriğinin zenginleştirilmesinin yanında çalışmamızın ulaşmaya çalıştığı sorulara vereceği cevaplar açısından daha güvenilir olması amaçlanmıştır.

Ayrıca çalışmanın farklı bir bakış açısı ile sürekli olarak değerlendirilmesi ve çalışmanın amacına uygun yürümesi için değerli danışmanım ile çalışmanın her

aşamasında görüş alışverişinde bulunarak çalışmanın en iyi biçimde sonuçlanması için uğraşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Göç, Göçmen, Uluslararası Güvenlik Güvenleştirme, Uluslararası Göç

**ABSTRACT
MASTER'S THESIS**

**EFFECTS OF MIGRATION TO INTERNATIONAL SECURITY IN THE
GLOBALIZING WORLD**

ARSLAN, Kübra
Political Science and International Relations Department
Thesis Advisor: Prof. Dr. M. Serkan TAFLIOĞLU
December 2020, 122 pages

In this study, the concept of globalization was examined, and the international security dimension of the rising migration movements was emphasized. The beginning of the period that we call the emergence of new ones in a changing global system and the acceleration of flows in the post-1980 period when globalization started to rise. Especially after this period, the effectiveness of nation-states was examined and how social, political and economic transformations brought by globalization were taken into consideration. In this study, security of the migration and the international security dimension of migration were evaluated via updated tables, graphs and the data.

The aim of our study is to bring together the issues of migration and globalization, which were previously presented, on a common ground, and to develop a new perspective that is evaluated with the international security dimension. In this context, the another aim of the study, which is thought to have a unique quality, is to contribute to those who will work in this field. By evaluating and grounding on the causes, effects and consequences of the migration mobility increasing with globalization, many questions will be answered, and a common result will be tried by examining with the security dimension.

Moreover, different domestic and foreign sources were used in the study and in this context, the highest degree of diversity was tried to be provided in our study. Thus, it is aimed to enrich the content of our study by finding the opportunity to evaluate as many different perspectives and information as possible, and to be more reliable in terms of the answers that our study will give to the questions it tries to reach.

In addition, in order to continuously evaluate the study with a different perspective and to work in accordance with the purpose of the study, my valuable

supervisor has been strived for the best result of the study by exchanging views at every stage of the study.

Keywords: Globalization, Migration, Immigrant, International Security, Securitization, International Migration

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK KÜRESELLEŞME, GÖÇ VE GÖÇMEN

1.1. KÜRESELLEŞME TANIMI	5
1.2. KÜRESELLEŞMENİN TARİHÇESİ	7
1.3. KÜRESELLEŞME YAKLAŞIMLARI	9
1.3.1. Aşırı Küreselleşmeci Yaklaşım (Hyperglobalist)	10
1.3.2. Kuşkucu Küreselleşmeci Yaklaşım (Sceptical)	11
1.3.3. Dönüşümcü Yaklaşım (Transformatist)	11
1.4. KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI	12
1.4.1. Ekonomik Boyut.....	13
1.4.2. Siyasi Boyut	14
1.4.3. Kültürel Boyut.....	15
1.4.4. Sosyal Boyut	16
1.5. GÖÇ, GÖÇMEN, ULUSLARARASI GÖÇ VE ULUS-ÖTESİ GÖÇ TANIMLARI	16
1.5.1. Göç Tanımı	16
1.5.2. Göçmen Tanımı	18

1.5.3. Uluslararası Göç Tanımı	19
1.5.4. Ulus- Ötesi Göç Tanımı	20
1.6. GÖÇ TÜRLERİ.....	21
1.6.1. İç Göçler.....	21
1.6.1.1. Mevsimlik Göç.....	21
1.6.1.2. Sürekli Göçler	21
1.6.1.3. Emek Göçleri	22
1.6.1.4. Gönüllü ve Zorunlu Göçler	22
1.6.2. Dış Göçler	23
1.6.2.1. Düzenli Göç	23
1.6.2.2. Düzensiz Göç	24
1.6.2.3. Transit Göç.....	24
1.6.2.4. Ulus-Ötesi ve Uluslararası Göç.....	25
1.6.3. Uluslararası Göçün Nedenleri	26
1.6.3.1. Ekonomik Nedenler.....	26
1.6.3.2. Sosyal ve Siyasi Nedenler.....	26
1.6.3.3. Demografik Nedenler	26
1.7. GÖÇMEN TÜRLERİ VE TANIMLARI	28
1.7.1. Düzensiz Göçmen.....	28
1.7.2. Yasadışı Göçmen.....	31
1.7.3. Uluslararası Göçmen	34

İKİNCİ BÖLÜM

1990 SONRASI GÖÇÜN GELİŞİMİ VE TARİHÇESİ

2.1. BERLİN DUVARININ YIKILMASI	39
2.2. SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN DAĞILMASI İLE YAŞANAN GÖÇLER.....	39
2.3. ETNİK AZINLIKLARIN OLUŞUMU	41

2.4. 11 EYLÜL 2001 VE GÖÇ SÜRECİ	42
2.5. GÜVENLİK VE GÜVENLİKLEŞTİRME	43
2.5.1. Güvenlik Kavramı ve Yeni Güvenlik Algısı.....	43
2.5.1.1. Güvenlik Kavramı	43
2.5.1.2. Yeni Güvenlik Algısı.....	45
2.5.2. Güvenlikleştirme Kavramı	53
2.5.3. Göç Kuramı Olarak Güvenlikleştirme.....	57
2.5.3.1. Başvuru Nesneleri.....	59
2.5.3.2. Güvenlikleştirici Aktör.....	59
2.5.3.3. Fonksiyonel Aktör.....	60
2.5.4. Göçün Güvenlikleştirilmesi.....	61
2.6. ULUSLARARASI GÖÇ KURAMLARI	64
2.6.1. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı.....	64
2.6.2. Göç Sistemleri Kuramı	65
2.6.3. Dünya Sistemleri Kuramı	66
2.6.4. Ulusaşırı Kuram.....	66
2.7. ULUSLARARASI GÖÇ POLİTİKALARI.....	67
2.7.1 Avrupa Birliği Göç Politikaları	68
2.7.2. Maastricht Anlaşması ve Göç Politikaları	69
2.7.3. Amsterdam Anlaşması ve Göç Politikaları.....	69
2.7.4. Lizbon Anlaşması ve Göç Politikaları.....	71
2.8. KÜRESELLEŞME SONUCUNDA ORTAYA ÇIKAN YENİ GÖÇ VE GÖÇMEN KAVRAMLARI.....	73
2.8.1. Yüksek Nitelikli Göçmen (Geçici).....	73
2.8.2. Göç Sürecinde Kadın.....	74
2.8.3. Yatırımcı Göçmenlik.....	75

2.8.4. İklimle Bağlı Göç.....	76
2.8.5. Uluslararası Emekli Göçü	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ, GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK

3.1. GÜVENLİĞİN DEĞİŞEN-GELİŞEN BOYUTU VE GÖÇE ETKİSİ.....	81
3.2. KÜRESEL GÖÇ YÖNETİŞİMİ.....	85
3.3. 21. YY'DA GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK.....	90
SONUÇ.....	99
KAYNAKÇA.....	102
ÖZ GEÇMİŞ.....	122

TABLÖLÖR LİSTESİ

Tablo 1. 2000-2001 Yılları Ükelere Yabancı Nüfus (Göçmen) Girişleri 43

Tablo 2. 2000 ve 2020 Dünya Göç Raporlarından Önemli Olgular ve Rakamlar.....81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Uluslararası Göçmen Sayısı	19
Şekil 2. Düzensiz Durumda Olan Göçmenlerin Sayısını Aşağıdaki Ülkeler Tarafından Endişe Konusu Olarak Gören Hükümetlerin Yüzdesi 2019.....	29
Şekil 3. Bölgelere Göre Düzensiz Göçe Yönelik Politika Önlemleri Olan Hükümetlerin Yüzdesi.....	30
Şekil 4. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Dağılımı	31
Şekil 5. Toplam Nüfusun Yüzdesi Olarak Uluslararası Göçmenler	34
Şekil 6. Küresel Göçler 1945-1973	37
Şekil 7. 1973'ten Bu Yana Küresel Göç Hareketleri	38
Şekil 8. Uluslararası Göçmenler İçinde Kadınların Yüzdesi.....	74
Şekil 9. 2017 Yılı Göçmen İşçi Cinsiyet Dağılımı.....	75
Şekil 10. İklim Göçü Ülke Yüzdeleri.....	76
Şekil 11. Göçmen Sayısı Yıllara Göre Dağılımı	80
Şekil 12. Uluslararası Göçmen Kadın ve Erkek Yüzdeleri.....	80
Şekil 13. Uluslararası Göçmenlerin Oranı Dünya Çapında Farklılıkları.....	84
Şekil 14. Yıllara Göre Belli Bölgelerde Artan Göç Hareketleri.....	85

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
IOM	: International Organization For Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
OECD	: The Organisation For Economic Co-Operation And Development (İktisadi İş birliği Ve Gelişme Teşkilatı)
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNHCR	: United Nations High Comicer For Refugees (Bm Mülteciler Yüksek Komiserliği)
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana varlığını koruyan ve değişen unsurlar her zaman var olmuştur. Uluslararası güvenlik çalışmalarında da göç ve güvenlik konusu önemli bir konu haline gelmiştir. 1980' li yılların sonunda yükselişe geçen göç ve akabinde uluslararası göç, liberal ve neoliberal değişimlerle birlikte, küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin artmasıyla güvenlik paradigmasını da yükselişe geçirmiştir. Özellikle son 20 yılda yaşanan savaşlar, insan hakları ihlalleri, çatışmalar, yoksulluklar, zorlu yaşam koşullarından kaçıp küresel batı ve kuzeyde yeni bir yaşam umuduyla göç edenlerin sayısı yaklaşık olarak 70 milyonu geçmeye başlamıştır. Bu yaşanan göç hareketliliği sonucunda çok boyutlu politikalar ve güvenlik meselesi ön plana çıkmaya başlamıştır.

Yaşadığımız 21. yy dönemi içerisinde yaşam şartlarının ve yaşamın şartlarının değiştiğini görebiliriz. Yakın dönem tarihinden incelersek özellikle 1990 sonrasında dünyanın hızlı bir şekilde değiştiğini ve dönüştüğünü söyleyebiliriz. Tezimiz içerisinde de ele aldığımız ana konulardan biri olan küreselleşme konusu ile bunu ele alarak incelemeye çalıştık. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan "yenidünya" dediğimiz kavramın içinin nasıl doldurulduğuna değinerek süreci ele aldım. Soğuk Savaş sonrası dönemde dünyanın giderek globalleştiği, sınırların ortadan kalktığı ve "küresel köy" diye tabir edilebilecek yeni bir alanın ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Küreselleşmeyle birlikte sermayenin, ekonominin ve bunun yanında insanın da küreselleştiğini söylemek yerinde olmaktadır. Çok amaçlı ve çok boyutlu bir süreç olan küreselleşme yükselişe geçtiği 1990' lı yıllar ve sonrasında birçok tartışmaya neden olmuştur. Söz konusu olan tartışmalar ortaya şu argümanı çıkarmıştır. "Sınırsız ve hızlı bir dünya". Akışların hızlandığı bu süreçte imkânsızlık kavramının ortadan kalktığını ve hareketliliğini sürekli olduğunu göz önüne aldığımızda göç de bu süreçte nasıl yükselişe geçmiştir anlayabiliriz. Berlin duvarının yıkılışı, Soğuk Savaşın sona ermesi liberalizmin ideolojilerin kazananı olarak yeniden ön plana çıkması gibi gelişmeler de bu söylemin zeminini hazırlamıştır. Tezimin ana konusu olan göç olgusu küreselleşmeyle birlikte oldukça hız kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla göç konusu da 21. yy' ın en önemli konularından biri haline gelmiştir. Göçün yeni bir kavram olmadığını tarihsel süreçten bilmekteyiz çünkü insan sürekli hareket halinde olan bir yapıya sahiptir ancak özellikle bu dönemde önemli olması göçün kendi içerisinde ayrışması ve uluslararasılaşmasıdır. Nedenleri, etkileri,

etkiledikleri ve sonuçlarıyla baştan sona uzun bir süreci tarif eden göç konusu beraberinde uluslararası denilebilecek sorunları ve elbette çözümleri de getirmiştir. Ortaya çıktığı zamandan itibaren uluslararası oluşumlar içerisinde konu olan göç nasıl durdurulur ya da ne gibi önlemler alınır diye yer edinmeye başlamıştır. Uluslararası göçün giderek artması bir soruyu da aslında ortaya çıkarmış oldu. ‘Güvenlik’. Tez çalışmamın da ana sorusu olan “göçle birlikte alınan kararlarda ya da önlemlerde devletin mi güvenliği sağlanacak yoksa insanın mı güvenliği” çerçevesinde ele almaya çalışmaktayım. Göçü güvenli hale getirerek mi yoksa göçün devletler nezdinde birey ve toplum güvenliğinden ziyade devlet ve devlet sınırlarının mı güvenliği daha önemlidir bunu tez çalışmamın sonucunda edindiğim ve edineceğim kaynaklar ve bilgiler ışığında ortaya koymaya çalışacağım. Bu sınırların ya da göç dalganının oluşturduğu tehdit boyutunun ne denli önemli ne denli önlem almaya değer olduğunu da ele almaya çalışacağım.

Yukarıda bahsettiğimiz kavramlar aslında 19. yy’ a ait kavramlardır ancak 21. yy’ da yansıması farklı şekilde olmuştur. Dolayısıyla göç kavramı da ilk çağlardan bu yana var olsa da içinde bulunduğumuz dönem içerisinde farklı şekillerde ve kategorilerde ele alınmaya başlanmıştır. Özellikle karşımıza çokça çıkan uluslararası göç ve ulus-ötesi göç kavramları bunu ortaya koymaktadır. Özellikle küreselleşme sürecinin etkin olması ve eleştirilerinin ulus-devlet üzerinde olması göç konusunu da bu kategoride ele almaya başlamıştır. Ulus-devlet modeli ile yönetilen devletleri ne kadar ve ne derece etkileyecektir sorusu akıllarda yer edinmeye başlamıştır. Göç sadece etkilediği ülke ya da bölgeleri değiştirmekle kalmayıp kendi içinde de değişmektedir.

Birinci bölüm içerisinde ana başlık olarak belirlediğimiz Kavramsal Olarak Küreselleşme, Göç ve Göçmen konusu 1980’ lerden itibaren ele alınarak etki seviyesi araştırılırken, aynı zamanda göç konusu da küreselleşme ile beraber ivme kazanan ve farklı şekiller de kategorize edilen bir yapı haline gelmeye başladığını görebiliriz. Tanımlamaların ağırlıkta olduğu bu bölümde küreselleşme tanımı ile başlayarak tarihsel gelişimi değerlendirilmiştir. Yaklaşımları da ele alınarak küreselleşmenin tüm boyutları incelenmiştir. Ana konu başlığında da yer alan göç ve göçmenlik konusu için de tanımlamalar yapılmıştır. Başlıklar halinde ele alınan tanımlamalar içerisinde göç içerisinde en çok etki düzeyi yüksek olan düzensiz göç konusu ve transit göç konusu detaylı incelenmiştir. Uluslararası göç konusu ele alınırken uluslararası göçe

neden olan sebepler ortaya konmuştur. Bu konu içerisinde de göçün boyut değiştirdiği ve ulus-ötesi göç kavramının çerçevesi belirtmiştir. Göçmenlik konusu ele alınarak gerekli tanımlamalar yapılmış ve uluslararası göçte göçmenliğin türleri açıklanmıştır.

Göç türleri ele alınıp incelenmiş ve kavramsal boyutlarda tanımlamaları yapılarak güncel tablolar ve veriler halinde boyutları gösterilmiştir. Güvenlik konusunun önemli olduğu bir dönemde elbette devletler toplumsal ve ulusal güvenlik çerçevesinde göç konusunu da ele almaktadır. Göç çalışmaları çerçevesinde üzerinde durulan önemli bir kavram olan transit göç konusu da yine 1990 yılından itibaren genellikle düzensiz göç ile ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Bu başlıklar altında ekleyeceğimiz türleri yer almaktadır. İnsanların bir yerden bir yere gitmesi ve hareket halinde olması alında günümüz dünyasının en önemli orunları haline geldiğini de göstermektedir.

Çalışmamızın 2. bölümünde değindiğimiz ana başlık 1990 Sonrası Göçün Gelişimi ve Tarihçesidir. Bu dönemde yaşanan önemli gelişmeler ele alınarak uluslararası göçe etkileri incelenmiştir. Berlin Duvarı'nın Yıkılması, Sovyetler Birliği'nin Dağılması ile Yaşanan Göçler ve Etnik Azınlıkların Oluşumu başlıkları altında göç konusu ele alınmıştır. Uluslararası göçü etkileyen kuramlara yer verilmiştir. Bu kuramlar İlişkiler Ağı (Network)Kuramı, Göç Sistemleri Kuramı, Dünya Sistemleri Kuramı ve Ulusaşırı Kuram. Bu kuramlar ile göçün güvenlikle ilişkisi bağdaştırılmıştır. Uluslararası göçün politikalarını belirleyen anlaşmalara ve başlıca uygulamalara yer verilmiştir. AB süreci içerisinde yer alan bu göç politikaları ve uygulama alanları, günümüz bağlantıları da ele alınarak değerlendirilmiştir. Maastricht Anlaşması, Amsterdam Anlaşması ve Lizbon Anlaşması ile uluslararası göç politikalarının temelleri belirlenmiştir. Küreselleşme süreci ile göçün ilişkilendiren yapının nedenleri ve sonuçları tartışılmıştır. Küreselleşme Sonucunda Ortaya Çıkan Yeni Göç ve Göçmen Kavramları incelenmiştir. Bu kavramlar içerisinde Yüksek Nitelikli Göçmen (Geçici), Göç Sürecinde Kadın, İklimle Bağlı Göç, Uluslararası Emekli Göçü olarak belirlenmiştir.

3.Bölümünde ise ana başlığımız olan uluslararası güvenlik kapsamında göçün yerine değinilecek ve edinilen bilgiler ışığında değerlendirmeler yapılacaktır. Küreselleşme için uygulanan politikaların uygulanabilirliği açısından önemli olan uluslararası birliktelik ve çalışmalar için Küresel Göç Yönetişimi belirlenmesi değerlendirilmelerinde bulunulmuştur. Son olarak ele alınan konu başlığı ise 21. yy da

Güvenlik ve Göç konusudur. Güvenlik kavramını yeniden düşünmemizi sağlayan göç ve küreselleşme konusu değişen boyutlarla kavramı tekrar açıklamak durumuna getirmiştir. Bahsettiğimiz gibi Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte küresel olarak yaşanan değişimler, insanların yanı sıra kavramaları da dönüştürmeye ve derinleştirmeye başlamıştır. Dolayısıyla bu gelişmeleri takip eden süreçte küreselleşme olgusu da ortaya çıkınca hızlı bir şekilde yayılan ekonomik, siyasi, kültürel konular uluslararası güvenlik ortamını da son derece etkilemiştir. Değişen ve öngörülür düzeyde farklı boyutlar oluşturan bu süreç güvenlik alanında yeni krizlerin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Yasadışı ve kaçak göçmenler, etnik azınlıkların oluşması, medeniyet çatışmaları, iklime bağlı yaşanan göçler, güvenlik tehditlerini de beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda güvenlikleştirme kavramı çerçevesinde değişim ve dönüşümleri yaşanan kavramlar etrafında çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK KÜRESELLEŞME, GÖÇ VE GÖÇMEN

1.1. KÜRESELLEŞME TANIMI

Küreselleşme kavramını açıklamaya yönelik tanımlar yapılmıştır ancak tam anlamıyla net bir tanım yapmak mümkün olmamıştır. Ortak bir noktada buluşma sağlanamamış ve sosyal bilimcilerin farklı bakış açılarıyla yaklaşımları kavramı tanımsız hale getirmiştir. Küreselleşmenin tam bir tanımı yapılamadığı gibi ne zamandan itibaren başladığı ya da etkili olduğu da ayrı bir tartışma meselesi olarak ele alınmaktadır. Küreselleşmeyi ortaya çıkaran etki insan ilişkilerindeki artışa eğer ilk çağdan itibaren başladığını söylemek bile mümkün olabilmektedir. Ancak bildiğimiz anlamda küreselleşme tanımı yeni döneme damgasını vuran bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır.

“Küreselleşme” ya da diğer ifadeyle “globalleşme” ilk olarak 1960’lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır (Elçin, 2012: 2). Kanadalı sosyolog olan McLUHAN tarafından kullanılan kavram “global köy” terimi ilk kez dünya literatürüne geçmiştir. 1980 ve 1990’lı yıllara doğru gelindiğinde kavramın çerçevesi genişlemeye başlamıştır. Küreselleşme, bir ülkede meydana gelen olayların başka yerlerdeki olaylar üzerinde etkiye sahip olması ya da ulusal sınırlar dışında meydana gelen olaylardan etkilenmesidir (Giddens, 1990: 85). Diğer bir tanım da Robertson tarafından yapılmıştır. Ona göre küreselleşme; dünyayı tek mekân haline getirmektir (Robertson 1999: 19, akt. Gökdere, 2001: 71). Küreselleşmeyi birçok boyuttan ele alan Bauman, toplumsal sonuçlarını da değerlenmiştir. Ona göre küreselleşme; tüm gizlerin kapılarını açacak bir anahtar, onsuz mutlu olmayacağımız şey, bazılarının göre mutsuzluğumuzun nedeni, geri dönüşü olmayan hem de hepimizi aynı ölçüde aynı şekilde etkileyen süreç, dünyanın kaçamayacağı kaderidir (Bauman, 2018: 7).

Küreselleşmenin kapitalizmin devamı olduğuna yönelik yaygın görüşler yer almaktadır. Bunu net şekilde ifade eden ve uygulama alanı bulan kurumlarla ifade etmek mümkündür. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde oluşan koşullar süreci daha da hızlandırmış ve küreselleşme dediğimiz kavramın içi daha çok dolmaya başlamıştır. Akışların giderek hızlanması her alana etki edecek şekilde artmaya başlamıştır. Küreselleşmenin dünya çapında uygulayıcıları Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi oluşturulan

kurumsal yapılarıdır. Küreselleşmenin boyutları konusu içerisinde daha çok ekonomik ve finans boyutları öne çıkmaktadır. Bu kapsamda IMF'ye göre küreselleşme ekonomik bir yöneliştir. Ticaret ve finansman entegrasyonu olarak tanımlanmaktadır. (IMF World Economic Outlook Web, 2002: 108). Dünya Bankasına göre küreselleşme; ekonominin hızlı bir şekilde yükselmesi ve artan bu yükselişe aynı ülkede değil farklı ülkelerdeki kişi ve kurumlarda gerçekleştirilmesidir (World Bank Group Strategy Web, 2014).

Küreselleşmeyi sadece ekonomik ya da sadece finans olarak değerlendirmek eksik bir çerçevedir. Çünkü küreselleşme sadece bu iki kavramı karşılayan bir yapı değildir. Tüm dünyanın entegrasyon sürecini ele alan bir konudur. Bu süreçte var olan toplumsal bütünleşme aşamaları ve etkileşimler de önem arz etmektedir. Hızla gelişen teknoloji ve internet sayesinde her an her yerde meydana gelen toplumsal olayları öğrenebilmek, bireylerin kararlarının dahi bu etkileşimler sayesinde değişmesi ya da karar alma mekanizmalarının çokluğunun artması küresel etkidir. Bu kapsamda bakınca küreselleşmeyi tek bir alana hapsetmek yanlış olacaktır. Ekonomi ve finansal boyutlarının yanında kültürel ve toplumsal boyutların da yer alması sağlıklı olacaktır (Giddens, 2000: 42).

Küreselleşme konusunda çeşitli görüşler ve savunmaların farklılığı konuya ilişkin değerlendirmelere de derinlik kazandırmaktadır. Net ve kesin bir tanımın yapılamaması söz konusu olan kavramı da güç şekilde ele almaya neden olabilmektedir. Bu güçlükler ise küreselleşme ile ilgili olan temel unsurların çerçevesini belirlemede yaşanmaktadır. Küreselleşme üzerine yapılan tanımlar ışığında kavramın içerisinde olması gereken unsurları şu şekilde ele almak mümkündür:

- *Ülkeler arası serbest mal ve hizmet aracı*
- *Sermayenin ülkeler arası serbest dolaşımı*
- *İşgücünün ülkeler arası serbest dolaşımı*
- *İnsanların ülkeler arası serbest dolaşımı*
- *Teknoloji üretme, kullanabilme, endüstri ilişkilerinde dönüşüm, yeni istihdam biçimleri*
- *Rekabet derecesini yükseltici yasal ve kurumsal düzenlemeler* (Elçin, 2012: 5).

Yukarıdaki tanımlar ışığında küreselleşme diğer adıyla globalleşme; herhangi bir sınır olmaksızın tüm dünya ülkelerinin birbirini ekonomik, siyasi, kültürel anlamda etkilemesidir diyebiliriz. İletişim ağları, teknolojinin de giderek yayılmasıyla birlikte dünya artık daha küçük ve ulaşılabilir hale gelmiş ve bu da etkileşimi giderek arttırmaya başlamıştır. Ulaşımın artması ve yaygınlaşması, bir yerden bir yere gitmenin sorunsuz gerçekleşme ihtimalinin yükselmesi, gündelik olanların da her alana sirayet etmesi ile birlikte artık küreselleşme kavramı hayatımızın bir parçası olmaya başlamış ve hızlı süreçte de devam edecektir.

1.2. KÜRESELLEŞMENİN TARİHÇESİ

Küreselleşmenin tam olarak ne zaman başladığına dair değişik görüşler vardır. Bunun nedeni de küreselleşme kavramının sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomi gibi birçok alanda kullanılan çok taraflı bir kavram olmasıdır (Elçin, 2012: 6). İlk olarak 1960'lı yıllarda kullanılmasıyla birlikte küreselleşmenin tarihçesi de araştırılmaya başlanmıştır. Küreselleşme sürekli bir ilerlemeyi ve gelişmeyi karşılayan bir kavram olması sebebiyle sadece 1960'lı yıllardan sonraya atfetmek doğru olamayabilir. Tarihin başlangıcından itibaren var olan bir süreci de ifade edebilir. Buna göre ortaya çıkan üç görüş vardır: Birincisi, modern öncesi toplum dediğimiz ilk çağlardan itibaren insanların alet yapmaya başlaması ve etkileşimde bulunmaya başlaması ile ele alınabilir. İkincisi, küreselleşmenin modernleşme döneminde etkisinin artması ve kapitalizmin etkisini giderek etkisini arttırdığı dönemdir. Özellikle bu dönem 1.Dünya Savaşı ve 2.Dünya Savaşı sonrasında oluşan yapıda kendini gösterir. Üçüncüsü ise sanayileşmenin geliştiği toplumlar, modern toplumun tam anlamıyla varlığını ortaya koyduğu ve günümüzde sistemin ne olduğunun netlik kazanmadığı ancak hızların giderek arttığı ve yükseldiği dönemdir diyebiliriz (Uğurlu, 2005: 8). Özellikle üzerinde duracağımız süreç 1945-1990 dönemidir. Yani ikinci ve üçüncü dönemdir. Çünkü küreselleşme bağlamında yaşanan kırılmalar bu süreçten sonra belirginleşecektir.

Küreselleşmenin ikinci dönemi diye adlandırdığımız bu dönemde sömürgeci devletlerin ellerinde bulunan sermayenin paylaşım mücadelesi, güç ve çıkar çatışmalarının yoğun olduğu bu döneme denk gelmiştir. Küreselleşmeden tam olarak bahsedeceğimiz süreç Bretton Woods sistemidir. Bu sistemin kurulmasındaki amaç savaş sonrası ulusal bağımsızlığı güçlendirecek ve mali krizleri önleyecek bir para sistemi oluşturmaktadır. Bunun için Bretton Woods

konferansı yapılmış ve uluslararası para sisteminde döviz kuru sistemi kurulması önerilmiştir ve kabul edilmiştir. Konferans Amerikan dolarının uluslararası para olduğunu ve malların serbest dolaşımında kullanılan bir sistem olduğunu kabul etmiştir (Ellwood, 2003: 27). Alınan bu kararlar sonucunda Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın kurulması onaylanmıştır. Uluslararası Ticaret Örgütü (WTO) ve Genel Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması (GATT) kabul edilmiştir (Ellwood, 2003: 28).

1960-1970'li yılların içerisinde değerlendirilen süreçte ise yaşanan krizler, ülkelerin siyasi, ideolojik dönüşümleri, öğrenci hareketleri ve toplumsal hareketlerin hız kazandığı ortamlarda küreselleşme de etkisini göstermeye devam etmiştir. Soğuk Savaş'ın en çok yükselişte olduğu ve etkisini tüm dünyada hissettirdiği, iki kutuplu sistemin birer parçası olan devletlerin ideolojik ve sosyolojik olarak yön tuttuğu süreçte elbette küreselleşme de etkisini arttırarak devam etmiştir. Petrol krizinin yaşanması ve krizle beraber ortaya çıkan taleplerde daralma ve işsizlik, dünya ekonomisindeki dalgalanma ve enflasyonların yaşanması krizin etkisi giderek arttırmıştır. Bununla birlikte yaşam kalitesinin giderek düşmesi ve halkın refahının sağlanamaması durumu küresel dünyada krizin etkisinin her yerde hissedilmesine sebep olmuştur. Bir diğer gelişme de kurulan Bretton Woods sisteminin 1971'de çökmesidir. Artık sabit para kuru terk edilmeye başlanmış ve ABD, Almanya, İngiltere, Japonya gibi gelişmiş ülkeler sermaye üzerindeki kısıtlamaları kaldırmıştır. Bu dönemden sonra artık dünya devletleri ekonomiyi ve sermayenin dolaşımını korumacı politikalarla vazgeçerek liberal politikalara yönelmeye başlamıştır. Bu dönemin bir diğer belirleyici örneği siyasi bir olgu olan Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıdır. Bu gelişmelerle birlikte küreselleşme kavramı hem genişlik hem de bir derinlik kazanmaya başlamıştır (Uğurlu, 2005: 11). Elbette bu dönem içinde önemli olan başka gelişmeler de mevcuttur. Teknolojinin hız kazanması ve yaygınlaşması, internet, ulaşım, haberleşme ağının yaygınlaşmaya başlaması ve artması, bilginin kullanımının artması, bilgiye ulaşımın kolaylaşması, ekonominin ve sermayenin küreselleşmeye başlaması ilişkileri de artık kolaylaştırmaya başlamıştır. Özellikle 1980 sonrasında telekomünikasyon ağlarının genişlemesi ve bununla paralel olarak ucuzlamaya başlaması artık hayatımıza hizmet sektörünün girmesine neden olmuştur. Artık bu dönemden sonra insanlar

yer değiştirme özgürlüğünü elde etmeye başlamış ya da savaş gibi görünen nedenlerden de bir yerden bir yere hareket etmeye başlamıştır. Bu da küreselleşmenin en net örneğidir diyebiliriz.

Tüm bu gelişmeler küreselleşmenin hızını arttırmaya devam etmiş ve en büyük gelişme diyebileceğimiz bir olayla taçlanmıştır. Bu da Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Bloğunun çökmesi ile birlikte kapitalizmin önünde artık hiçbir engelin kalmaması ve ideolojik olarak hızla tüm dünyaya yayılmasıdır. Sovyetlerin dağılmasından sonra hızla bağımsızlığını kazanan devletler batıya entegre olma çabası içerisine girmiş ve ekonomik, siyasal bütünlüğü sağlamak amacıyla kendilerine neoliberal politikaları uygulamaya başlamışlardır.

Teknolojik gelişmelerin hız kazanmasıyla birlikte, teknolojik yenilikler merkez ve çevre olarak ayrımlandırdığımız dünyada da farklı şekillerde kendini göstermiştir. Gelişmiş olan merkez ölkeler ve henüz gelişmekte olan ya da gelişmeyen ölkeler küreselleşmeye ulaşmak adına farklı yöntemlerle bir araya gelmeye başlamıştır. Bu sayede çevre ölkeler de küreselleşmeye katkı yapmıştır. Ekonomi politikalarının da değişmesiyle birlikte sanayileşmiş olan ölkeler dünyaya açılmaya başlamıştır. 1970'li yıllarda Avrupa'da yaşanan ekonomik krizle birlikte işgücü açığı doğmaya başlamış ve merkez ölkelere çevre ölkelerden bir işçi göçü yaşanmaya başlamıştır. Üretim ve tüketim konusunda yaşanan bu önemli değişim bu tarihten sonra eğitim, bilim vb. gibi konularda da artış göstermeye başlayacaktır. Göç yoluyla işçiler verim artışı sağlamaya başlamış ve bu da girişimciliğin artmasına sebep olmuştur (Kazgan, 1997: 171). Küreselleşmenin geldiği ya da beraberinde getirdiği göç kavramı daha sonra 21. yy' ın en önemli konularından biri haline gelecektir.

1.3. KÜRESELLEŞME YAKLAŞIMLARI

Küreselleşme kavramına yönelik yaklaşımlar tanımlarda da olduğu gibi farklılık arz etmektedir. Küreselleşmeden memnun olanlar kadar olmayanlar da yer almıştır. Bununla birlikte küreselleşmeye farklı yaklaşımlarda bulunulmuştur. İkisini aşırı uç olarak tanımlayabileceğimiz bu yaklaşımlar üç tanedir. Bu yaklaşımları ilk olarak ortaya koyan Held ve McGrew'e göre bu yaklaşımlar şöyledir:

- Aşırı Küreselleşmeci Yaklaşım (Hyperglobalist)

- Kuşkucu Küreselleşmeci Yaklaşım (Sceptical)
- Dönüşümcü Yaklaşım (Transformalist) (Held ve McGrew, 2008: 14, akt. Kürkçü, 2013: 5).

Bu yaklaşımlara göre aslında küreselleşme reddedilmemiş ancak farklılıklarının olabileceği bir şekilde ortaya konmuştur. Bunun nedeni farklı dünya görüşünü benimseyenlerin yapmış oldukları açıklamalarla yakından ilgilidir.

1.3.1. Aşırı Küreselleşmeci Yaklaşım (Hyperglobalist)

Aşırı küreselleşmeciler “radikaller” olarak da anılmaktadırlar. Bu yaklaşıma göre insanlık tarihini temsil eden ulus devletlerin artık önemini yitirdiği ve küreselleşme karşısında işlevsiz bir hale geldiğini ifade etmektedir. Küreselleşmeyle birlikte artık dünya tek bir pazara doğru gitmekte ve küresel piyasa politikaların yerini almaktadır. Bu yüzden de finans ağları oluşmakta bu da milli ekonomik yapıları bozmaktadır. Politikalar yerel düzeyde yapılsa da artık küreselleşmeyle birlikte toplumda rasyonalite yükselmekte ve bu hareketlilikleri izleme imkânı bulmaktadır. Buna paralel olarak artık ekonomik küreselleşmenin yeni formlar ortaya koyması sosyal örgütleri de geliştirmeye başlamıştır ve artık bu örgütler aracılığıyla da geleneksel olan yerini devretmek zorunda kalmıştır (Held ve McGrew, 2008: 14). Aslında var olan şudur: piyasalar artık devletlerden daha güçlü bir yapı haline gelmeye başlamışlardır. İlerde bahsedeceğimiz “Dünya Toplumu” kavramı ile birlikte yeni bir yapı oluşmaya başlamış ve bu da geleneksel ulus devletlerin rolünü almaya başlamıştır. Bu yüzden de küreselleşme karşıtlarının homojen olmadıklarını belirtmektedirler.

Aşırı küreselleşmeciler kendi içlerinde farklılık göstermişlerdir. Bu farklılık şu şekildedir: Neoliberallere göre küreselleşme piyasaların devlet üstünlüğüne karşı olan gücü ve küresel ekonominin yükselmesi memnuniyet vericidir. Ancak Radikaller ve Neo-Marksistlere göre ise modern küreselleşme kapitalizmin galibiyetini temsil etmektedir (Held ve McGrew, 2008: 30). Bu noktada ayrım yaşanmaktadır.

Aşırı küreselleşmeci bakış açısına göre ekonomideki bu küresel yükseliş yenedünya düzenini de haber vermektedir. Küresel yönetişimin başlangıcı diyebileceğimiz kurumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Ulusal hükümetler artık sınırlarını kontrol etme noktasında güçlük çekmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra küreselleşmeyle birlikte artık ülkeler arası iş birliği de kolay hale gelir olmuştur.

İletişim ağlarının ve alt yapısının hızla artan etkisi ile ülke hakları da artık birbirinden haberdar olmaya başlamış ve çıkarları için bu kanalları kullanmaya başlamışlardır.

1.3.2. Kuşkucu Küreselleşmeci Yaklaşım (Sceptical)

Kuşkucular olarak bilinen bu grup küreselleşmenin karşısında olan gruptur. Temel odaklandıkları nokta küreselleşmenin ekonomik boyutudur. Ortaya konan etkileşimli dünyanın ve yüksek seviyeli bir ticaret hacminin yeni bir şey olmadığını var olan düzenin devamını olduğunu ileri sürmektedirler. Üzerinde durdukları bir diğer önemli nokta ise dünya ticaretinin çoğunun gelişmiş ülkeler arasında olduğu bu da küreselleşmeden ziyade yerelin ya da bölgeselin etkisinin arttığı bir süreci işaret ederek ekonomik entegrasyon sürecine katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Küreselleşme kavramı yerine “uluslararasılaşma” kavramını kullanmayı tercih etmektedirler (Zengingönül, 2004: 17). Bu gruba göre küreselleşme beklenilmeyen bir durum değildir. Sadece aşırı küreselleşmeciler tarafından abartılmaktadır. Ekonomi her zaman olduğu gibi bu süreçte de bütünleşmeye devam etmektedir. Ulusal hükümetlerin mağdur edilmiş gibi görünmesi de doğru değildir. Buna göre de ulusal ekonomilerin ortadan kalkması da mümkün değildir (Ulugay, 2001: 71). Bu bağlamda küreselleşme karşıtlarına göre küreselleşme süreci ekonomik ya da teknolojik gelişmeler sonucunda oluşmamış sadece ideolojik olarak bir tutum sergilemiştir.

Küreselleşme karşıtlarına göre küreselleşme kavramı içerisinde küresel olan nedir sorgulanmaktadır. Buna göre evrensel bir dönüşüm olarak yorumlanması gerekmektedir. Eğer yorumlanmazsa küreselleşme özgünlük içermemektedir. Küreselleşme karşıtları kavramın çok geniş olduğunu ve bu modern çağda dünyayı anlamak için eksik bir araç olduğunu ileri sürmüşlerdir (Held ve McGrew, 2008: 11).

1.3.3. Dönüşümcü Yaklaşım (Transformalist)

Aşırı küreselleşmecilerin tam karşısında yer alan bu grup küreselleşme konusunda diğer iki eğilimden daha farklı bir şekilde konuya bakış açısı getirmişlerdir. Onlara göre kesin yargıya varmak doğru değildir. Küreselleşmenin çok boyutlu bir dönüşüm sürecinin olduğunu ve hep var olacağını, karmaşık bir yapısı olduğunu savunmaktadırlar. Giddens’in de dâhil bu grupta küreselleşmeyi modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı bir süreç olduğunu ifade etmişlerdir (Kürkçü, 2013: 9). Bu yüzden küreselleşme sürecinde ekonomik anlamda

geçmiş küreselleşme dönemleriyle kıyaslamak doğru değildir. Çünkü artık süreç çok farklı bir şekilde kendini dönüştürmektedir. Bu süreçte ekonomi giderek hizmet sektörüne daha fazla bağlı hale gelmeye başlamıştır (Elçin, 2012: 13).

Dönüşümcülere göre ticaret, yatırım, göç ve çevresel faktörler hızlı bir şekilde daha geniş küresel sisteme entegre olmaya başlamıştır. Bu yüzden de her düzeyde aslında bir küresel dönüşüm söz konusudur. Dönüşümcüler aşırı küreselleşmeciler gibi tek bir “dünya toplumu” olacağına inanmamaktadır (Zengingönül, 2004: 17). Çünkü onlara göre içinde olduğumuz bu süreç toplumları ve toplulukları küresel düzende sadece birleştirir tek bir yapı haline getirmez. Topluluklar kendi marjinal kimliklerini kaybetmezler.

Küreselleşme sürecinde devletlerin ve hükümetlerin gücü ve işlevleri yeniden tanımlanmaktadır. Bu süreçte ulusal ve yerel örgütler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Yeni rejimler diyebileceğimiz yapılar hızlı bir şekilde sistemde yerini almaya başlamıştır. Çok uluslu şirketler, uluslararası niteliği olan toplumsal örgütler devlet odaklı olmaktan çıkmaya başlamıştır. Ancak bu durum ulus devletin etkisini azalmamış aksine görevlerini daha da ağır hale getirmiştir (Ulugay, 2001: 73). Ulus devletler şekillenme sürecine girmişlerdir.

Dönüşümcüler aşırı küreselleşmeciler ve kuşkuculardan çok farklı bir bakış açısıyla kavramı ele almaktadırlar. Küreselleşme konusunda dönüşümcüler, kuşkuculardan ziyade radikallere yakın gibi durmaktadırlar. Küreselleşme sürecini mevcut olan sistemin bir parçası olarak değerlendirmişlerdir.

1.4. KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI

Küreselleşme belirtildiği gibi çok etkili ve çok boyutlu bir olgudur. Kavram değerlendirilirken daha çok ekonomik ve siyasi yönlerini ele alarak açıklamalar yapılmıştır. Ancak küreselleşme bu iki alanla sınırlı olan bir şey değildir. Bunların yanı sıra kültürel ve sosyal boyutları da bulunmaktadır. Bu başlıklar altında incelendiğinde küreselleşme aslında bütün toplumları ilgilendiren, sonuçları herkesi etkileyen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Boyutları ise şu şekildedir:

- Ekonomik Boyut
- Siyasi Boyut
- Kültürel Boyut

- Sosyal Boyut

1.4.1. Ekonomik Boyut

Küreselleşmenin ekonomik olarak boyutu iki şekildedir. Bunlar üretimin ve finansın küreselleşmesidir. Ekonominin küreselleşmesiyle beraber daha önce de değinildiği gibi uluslararası şirketlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu şirketler doğrudan yabancı yatırımını teşvik ederek özelleştirme çalışmalarına hız kazandırmıştır. İletişim ve teknoloji ağlarının da yaygın olarak kullanılmasıyla beraber ekonomi dolayısıyla da üretim de artmış ve artık pazara çıkmaya başlamıştır. Ticaret ağlarının yaygınlık kazanmasıyla beraber dünya üzerinde pazar ihtiyacı da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte ticaretin önündeki engeller de ortadan kalkmaya başlamıştır. Üretimin küreselleşmesiyle beraber verimlilik artmaya başlamış ve artık bir rekabet ortamı da ortaya çıkmaya başlamıştır. Rekabetin artması ise beraberinde şunu getirmiştir: Artık bir yerde üretilen ürünün farklı parçaları başka ülkelerde de üretilmeye başlanmıştır. Bu da ticaret ağlarının genişlemesini beraberinde getirmiştir. Bu hususta sayılabilecek en önemli gelişmelerden bir diğeri ise GATT sonrasında hizmetlerin ticarete açılmasıdır. Bu anlaşma ile serbest ticaret ve serbest dolaşım anlamında büyük sıçramalar gerçekleşmiştir (Elçin, 2012: 14).

Finansın küreselleşmesi ise sermayenin artık sadece bir coğrafi bölge ile sınırlı kalmamasıdır. Artık tüm dünyada serbest dolaşımın yaygınlaşmaya başlaması, risklerin azaltılması ile ilgili yapılan anlaşmalar ve kazançların artmasıyla birlikte yatırım artık sınır tanımamaya başlamıştır. Yabancı yatırımın önündeki engellerin kalkmasıyla kar oranlarında büyük oranda artışlar yaşanmaya başlamıştır. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) bu konuda öncü kurumlar olmuştur. Dolayısıyla finans piyasaları dünya hükümetlerinin borsalarını ve mali hizmet sektörlerini dışa açmaya zorlamaya başlamıştır (Ellwood, 2007: 68). Bu finansal sistem sayesinde döviz ticari bilgisayarların birkaç tuşuna basarak anında milyonlarca doları dünyanın etrafında dolaştırmaya başlamıştır. Yatırımcılar bu sayede kurlardaki küçük dalgalanmalardan anında kar elde edebilmeye başlamıştır (Ellwood, 2007: 69).

1.4.2. Siyasi Boyut

Küreselleşmenin siyasi boyutu ile ilgili en önemli çıkışı ulus-devletler üzerine olmuştur. Ulusal sınırların ortadan kalktığı, sermaye ve işgücünün hareketlilik kazandığı küreselleşme sürecinde artık uluslar devlet kontrolünde değildir. Bunun yerini artık çok uluslu şirketler almaya başlamıştır. Çünkü artık istenileni yaptırabilme gücü ve ekonomik gücü de elinde bulunduran şirketler ulus-devlet anlayışını tahrip eden bir yapı haline gelmiştir. Küreselleşme süreci bir yandan ilerlerken bir yandan da ekonomik ve finansal büyümeyi de yanına alarak kontrol altına alınamayan bir unsur olmaya başlamıştır. Bu da ulus-devletlerin rolünü etkisiz hale getirmeye başlamıştır. Küreselleşme beraberinde dış yatırımın önündeki engelleri kaldırmış ve rekabet ortamının oluşmasına olanak sağlamıştır. Uygulanan bu politikalarla birlikte artık ulus-devletlerin geleneksel yapısı bozulmaya başlamıştır. Oluşan bu bozulmalardan sonra artık sivil toplum kuruluşları bu boşlukları doldurmaya başlamıştır (Uğurlu, 2005: 38). Çok uluslu firmaların ve büyük ekonomiye sahip devletlerin istediklerini yaptırabilme gücü giderek artmaya başlamış, önlerindeki baskı ve engellerin kalkmasıyla yetkin güce ulaşmışlardır. Bu da ulus-devlet yapısını olumsuz etkileyen başka bir boyuttur. Elleri ulus-devletlerin çoğundan daha fazla güç bulunduran dev özel şirketler, ekonomik ve siyasi küreselleşmenin itici gücü haline gelmiştir. Bazı küreselleşme taraftarları çok uluslu şirketlerin demokrasi elçileri olduğunu iddia etmiştir. Batılılaştırılmış iyi hayat tarzını sunacağı fikri yaygınlık kazanmıştır (Ellwood, 2007: 51).

Çok uluslu şirketlerin kendilerini “küresel şirketler” olarak tanımlamaları hiçbir devlete bağlı olmadıklarını, insan yararına çalıştıklarını vurgulayan bağımsız bir yapıyı işaret etmektedirler. Serbest yapıda olmaları faaliyetlerini, maliyetlerin en ucuz olduğu noktalara taşınmasına olanak vermektedir. Bu da hükümetleri karşı karşıya getiren bir durumdur. Politik güç toplayan şirketler istihdam yapan hükümetlerden daha fazla iş imkânı oluşturarak ulus-devlet yapılarını sıkıntıya sokmaktadır (Ellwood, 2007: 58). Bu süreçte ortaya çıkan ve giderek artan terör suçları, insan kaçakçılıkları, organize suç örgütleri de ulus-devletlerin salt kendi gücüyle karşı koyamayacağı veya üstesinden gelemeyeceği bir durum oluşturmaya başlamış ve uluslararası iş birlikleri zorunlu hale gelmeye başlamıştır.

1.4.3. Kültürel Boyut

Kültürün küreselleşmesi de diyebileceğimiz bu boyutta ekonomik küreselleşmeden sonra en etkili olan küreselleşme boyutudur. Küreselleşme hem kendisiyle beraber bir kültür oluşturmakta hem de var olan kültürü küreselleştirerek karşılıklı bir etkileşim oluşturmaktadır. Yaşam biçimi, modernleşme çabaları toplumların gittikçe birbirine benzemeye çalışması yani “Amerikanlaşması” şeklinde bir değişimi ortaya çıkarmıştır (Talas, 2003: 60).

Küreselleşmeyle birlikte artık dünya ticari ve sanayi görünüşünü Amerikan almaya başlamıştır. Çok sayıda farklı dil, din ve kültür iletişim ağlarının da yaygın kullanılmaya başlanması ile farklı kültürlerle etkileşim de artmaya başlamıştır. Yeme-içme alışkanlıklarının değişmeye başlaması, giyim tarzının Amerikanlaşması ön plana çıkmaya başlamıştır. McDonalds’ları yaygınlaşması ve bunun da Macdonaldlaştırma olarak anılmaya başlaması kültürün homojenleşmesine bir örnek teşkil etmeye başlamıştır (Uğurlu, 2005: 44). Değindiği gibi artan telekomünikasyon ve eğlence endüstrisi vasıtasıyla kültür artık daha hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. İngilizce dünya da uluslararası iletişim dili olmuştur. Bu sayede artık fikir alışverişi kolay hale gelmeye başlamıştır. İnternetin ve televizyonun yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla etkileşimler giderek artmış ve politikalar küresel ve bölgesel olarak ele alınmaya başlamış halkta artık siyasi olanın alanına doğrudan katılmaya başlamıştır. Uluslararası medya adı altında yeni medya ortamı oluşmuştur. Roland Robertson’a göre, dünyanın giderek küçüldüğünü ve tek dünya olarak tanımlanan hale geldiğini, ulusal olarak kurulmuş toplumlarınsa daha fazla çok kültürlü şekle bürünerek küreselleşmeye eklemlendiğini ifade etmektedir (Talas ve Kaya, 2007: 155).

Kültürün bu denli küreselleşmesi kendine bağlı ya da bağımsız alt kültürlerin oluşmasına olanak hazırlamıştır. Bu alt kültürler kendi kimliklerini de oluşturmaya başlamıştır. Farklılıklar giderek yayılmaya başlamıştır. Bu sürecin belki de en etkili sonuçlarından biri milliyetçiliklerin ortaya çıkmasıdır. Ayrıca bu farklılıklar yakın zamanda da karşılaşacağımız etnik çatışmaların yaşamasına ortam hazırlamıştır. Dolayısıyla küreselleşme yeni kültürlerle etkileşimi ve yaşamı bir araya getirirken çatışmalar ve milliyetçilikler düzeyinde de bir ayırım yaşatmaya başlamıştır. Hem birleştirici hem de ayrılıkçı bir rol üstlendiğini söyleyebiliriz.

1.4.4. Sosyal Boyut

Küreselleşmenin sosyal boyutu diğer tüm boyutlarda olduğu gibi etkili bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Artık geleneksel terk edilmeye başlamış ve küresel olana eklenme hız kazanmaya başlamıştır. Refah devleti anlayışı yavaş yavaş yerini uluslararası iş birliğine bırakmaya başlamıştır. Küreselleşmeyle beraber uygulanmaya başlayan yabancı yatırımlar ve özelleştirme çalışmaları ekonomiyi liberalleştirmeye başlamış ve ulus-devletler küçültmeye devam etmiştir. Küçülen devlet ferah çalışmalarında yetersiz kalmaya ve sosyal harcamalarda kısıtlamaya gitmek mecburiyetinde kalmıştır.

Sosyal boyutta değinebileceğimiz bir diğer önemli konu ise artan nüfus hareketlilikleridir. Artık gezgenin küresel olması bir yerden bir yere gidişlerde engel teşkil etmemelidir anlayışıyla insanlar artık sürekli hareket halinde olmaya başlamıştır. Bu da daha sonra ele alacağımız göç konusunu gündeme getirecektir. Artan nüfusla birlikte barınma, sağlık, çevre gibi konularda artık önem kazanmaya başlayacaktır. Daha önce dünya gündeminde olmayan bu sorunlar artık küreselleşmeyle birlikte daha çok konuşulur hale gelmiş dolayısıyla da bunun için politikalar, iş birlikleri, sivil toplum hareketleri önem kazanmaya başlamıştır. Tüm ulus-devletlerin ve uluslararası organizasyonların ortak iradesi ile hareket edilmesi gerektiği daha da önem kazanmaya başlamıştır.

Tüm bu değerlendirmeler sonucunda küreselleşmenin önlenemez yapısı ile karşı karşıya kalmamız ve yükselişinin hızını arttırarak devam ediyor olması gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde önlemler alınmasını ve doğru bir şekilde yorumlanmasını, toplumu da buna uygun olacak şekilde yönlendirilmesinin etkili olacağına inanıyorum.

1.5. GÖÇ, GÖÇMEN, ULUSLARARASI GÖÇ VE ULUS-ÖTESİ GÖÇ TANIMLARI

1.5.1. Göç Tanımı

Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımına göre göç; *“bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi, süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin,*

aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir” (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 38).

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre ise göç; *“ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır” (TDK, 2020).* Başka bir göç tanımı ise şu şekildedir: *“Belirli bir hedef doğrultusunda ya da belirli bir hedef olmaksızın herhangi bir yere yönelen coğrafi insan hareketleri”* olarak tanımlanmaktadır (Çağlayan, 2006: 85).

Daha kapsamlı göç tanımı yapılacak olursa; bir lokasyondan başka bir lokasyona yapılan, politik, bireysel dinamik ve sosyo-kültürel durumların etkilediği, kısa-orta ve uzun vadeli olabilen, geriye dönüş planı olan ya da olmayan bir yer değiştirme hareketidir diyebiliriz (Yalçın, 2004: 12).

Bireylerin yaşadığı topraklardan, alıştıkları sosyal hayatlarından, hâlihazırda içinde buldukları ekonomik imkânlardan kısacası bireysel ve toplumsal yaşamlarını düzenleyen unsurların birçoğundan uzaklaşarak veya uzaklaşmaya maruz bırakılarak yeni yaşam alanlarına yönelmeleri olarak ifade edilebilmektedir (Toros, 2008: 9). Göç, nüfusu mekânda yeniden dağıtarak ve iş gücünün, üretimi daha etkin kılacak şekilde dağılımını sağlayarak toplumsal düzen içerisinde mekân organizasyonunun yeni şartlara uyumunda en etken mekanizmalardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. (Tekeli, 1975: 158).

Görüldüğü üzere göç üzerine birçok tanımlamalar yapılmıştır. Karmaşık bir yapısı olan göç konusu tıpkı küreselleşme kavramı gibi üzerinde uzlaşılan bir tanım ortaya konmamıştır. Göç olgusu alında yüzyıllardır var olan bir olgudur. Yer değiştirme eylemlerini barındıran göç kavramı artık zaman içerisinde gelişim göstermiş ve farklı anlamlar, nitelikler barındırmaya başlamıştır. Dolayısıyla göç kavramı oldukça dinamik bir yapıya sahiptir. Göç sadece bir yer değiştirme değil aynı zamanda bireyleri ve toplumu temelden ilgilendiren, insan hakları, yaşama hakkı vb. gibi birey güvenliğini de esas alan geniş bir yapıya sahiptir.

Göç; insanların yeni yaşam standartlarına kavuşmasına sebep olduğu gibi ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel anlamda da bireyleri ve toplumları derinden etkileyen bir süreçtir. Toplumsal yapılarda büyük değişimlere neden olan göç aslında beraberinde yeni sorunlarda barındıran bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçle

gelenlerin yeni sınıfsal geçişkenliği, yer bulma çabaları hayati öneme sahiptir. Dolayısıyla göç edenler de tüm bu riskleri içinde barındıran süreci kabul ederek veya göze alarak hareket etmektedirler. Bu açıdan göç sosyolojinin konusu olduğu kadar uluslararası ilişkilerinde konusu içerisinde yer almaktadır. Tüm boyutları içerisinde barından göç kavramı toplumları etkilediği kadar hükümetleri ve devletleri de oldukça etkileyen bir kavramdır. Çünkü hem göç edenler hem de devletler bütünleşme aşamalarında birçok sorun yaşamaktadırlar.

1.5.2. Göçmen Tanımı

Kısaca tanımlamak gerekirse “göç eden kişi” şeklinde bir tanım yapılabilir. Ancak uluslararası ölçekte, evrensel olarak kabul gören göçmen tanımına rastlamamaktayız. Terim olarak göçmen, bireylerin kendi özgür iradeleriyle belirli sebeplere dayanarak ya da özgür iradeleri dışında zorlayıcı bazı sebeplere maruz kalmaları neticesinde göç etme kararı alan kişi ya da kişilere verilen sıfattır. Göçmenlerin göç etmelerine sebep olan durumları; maddi imkânlarını düzeltmek, ailelerine daha bir yaşam standardı sunmak ve eğitim, sağlık gibi sosyal yaşam koşullarını iyileştirmek bunların dışında da savaş, terör ve zorla yerinden edilme gibi nedenleri de sayabiliriz.

Birleşmiş Milletler göçmeni; “*sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey*” olarak tanımlar. Bu tanım doğrultusunda, turist olarak ya da iş adamı statüsüyle seyahat eden ve gittikleri yerlerde kısa süre ikamet eden kişiler göçmen olarak kabul edilmemektedir. Göçmen olarak tanımlanmama aynı zamanda, kısa sürelerde seyahat eden mevsimsel tarım işçilerini ve göçmenlerin bazı türlerini de kapsar (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 39).

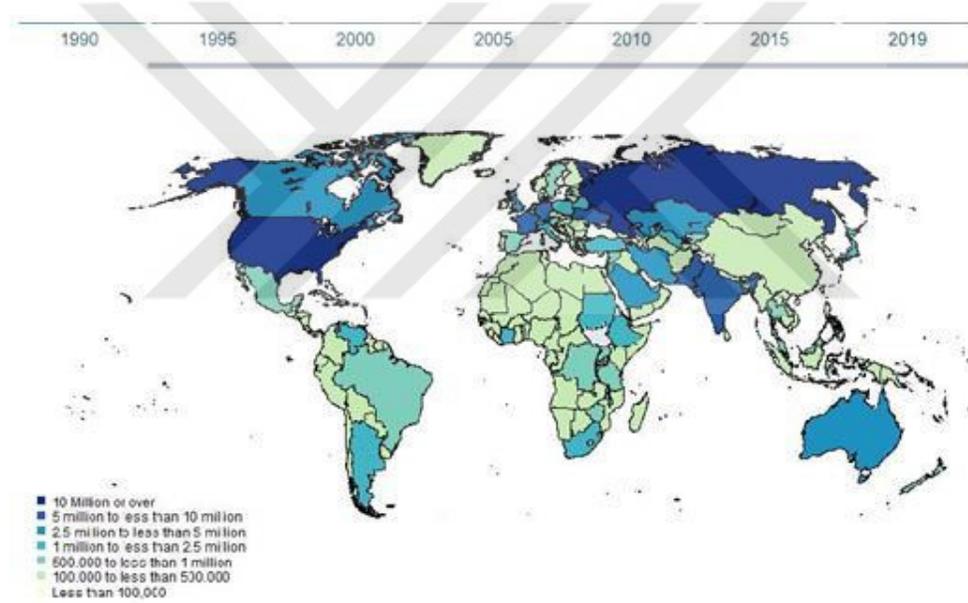
“*Maddi ya da sosyal durumlarını iyileştirmek, kendileri veya ailelerinin gelecekte beklenenlerini arttırmak gibi sebeplerle kendi ülkeleri dışında bir ülke veya bölgeye göç eden kişilere göçmen denir. Mülteciden farklı olarak göçmen, ülkesinden zulme uğrayacağından korktuğu için değil, eğitim ve çalışma gibi sosyokültürel ya da ekonomik nedenlerle ve kendi arzusu ile ayrılan kişidir. Göçmenler, vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam etmektedirler*” (Göç İstatistik Raporu, 2017: 3).

Birleşmiş Milletler' in yaptığı tanıma göre göçmen; “*olağan olarak yaşadığı ülkenin dışında en az bir yıl yaşayan kişidir*” (Şemşit, 2018: 270).

1.5.3. Uluslararası Göç Tanımı

Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımına göre uluslararası göç; “*kişilerin geçici ya da daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek suretiyle menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları. Nedeni, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur*” (Göç Terimleri Sözlüğü, 20: 90). Ulus- devleti temel analiz birimi kabul eden uluslararası ilişkiler disiplini uluslararası göçü devletlerarası insan hareketliliği olarak tanımlamaktadır (Öner, 2018: 38). Sınırları belirleyen ve sınır aşan nüfus hareketleri olarak da tanımlanmaktadır. “*Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir*” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22).

Şekil 1. Uluslararası Göçmen Sayısı

Kaynak: United Nations Department of Economic and Social Affairs, International Migrations, 2019.

Haritada uluslararası göçmenin yoğun olduğu yerler gösterilmiştir. 10 milyon ve üzeri olan Kuzey Amerika’da Kanada, Rusya, Avrupa’nın bazı ülkeleri ve Ortadoğu da yoğun olduğu görülmektedir. 5-10 milyon arasında bulunan uluslararası göçmenler yine Kuzey Amerika’da, Afrika bölgesinde ve Avrupa’nın bir kısmında, Avustralya’da görülmektedir. 2.5-5 milyon arası bulunan uluslararası göçmen sayısı

Güney Amerika, Avrupa kıtasında yoğundur. 1-2.5 milyon arası uluslararası göçmen bulunduran kıtalar güney Amerika, Afrika kıtasının bazı ülkelerinde görülmektedir. 600 bin-1 milyon arası uluslararası göçmen bulundura kıtalar Asya ve Afrika kıtası, Avustralya kıtasında görülmektedir.

1.5.4. Ulus- Ötesi Göç Tanımı

Ulus-ötesi göç kavramı, göç konusu ortaya çıkmaya başladığından beri var olan ve yerini her zaman koruyan bir yapıya sahip olmuştur. 1990'lardan itibaren aktif bir şekilde devam eden göç konusu beraberinde ulus-temsiliçiliği de getirmiştir. Ulus-ötesicilik; göçmenlerin başlattığı ve devam ettirdiği köken ülke ile varılan ülke arasında kurulan çok yönlü sosyal ilişkiler süreci olarak tanımlanmaktadır (Özkul, 2012: 491). 2000'li yıllarda geliştirilen fikirler ise, ulus-ötesi bağların sosyal alanlar içerisinde sürekli olarak yeniden üretildiğini ve bu şekilde aynı anda iki farklı yerde olma durumunu yaratmaktadır. Bu kavram daha çok göç, etnisite, kültür ve ulusçulukla ilgili bir kavramdır. Bu kapsamda göç eden herkes ulus-ötesi göçmen kabul edilmez. Bunu kullanabilmek için bireyin iki veya daha fazla devletin sınırlarını aşarak toplumsal, ailevi, ekonomik, siyasi ya da dinsel örgütler nedeniyle göç etmiş olması gerekmektedir (Unat, 2017: 17). Yani aslında göçün farklılaşması yeni göç biçimlerini de beraberinde getirmiştir. Ulus- ötesi bağların akışkanlık kazandığı, sosyal ağlar içerisinde geliştiği ve yeniden üretildiği, göç edilen bağlama entegrasyondan ziyade aynı anda iki farklı yerde olma durumunu yarattığı vurgulanmaya başlanmıştır. Göç etmeyenler de göç edenlerin edindiği ve beraberinde getirdiği fikirler ve yeni hayat düzenlerinden etkilenmektedir (Öner, 2018: 41). Birçok araştırmacı göçmenlerin ulus-ötesi aktivitelerinin sosyal, kültürel ve dini alanlarda da incelenmesi gerektiğini, ulus-ötesiciliğin bu şekilde bir bütün olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur. Ulus-ötesicilik kavramı devletlerin gücünü azaltmak yerine alında daha da güçlendiren bir durum olarak karşımıza çıktığını görebiliriz. Çünkü giderek artan ayıda vatandaşın göç yoluyla devletlerle farklı türde ilişki içerisinde olması ve bu ilişki türlerinin giderek değişmesi devletlerin birbirleri ile olan ilişkilerini güçlendirir ve çoğaltır.

1.6. GÖÇ TÜRLERİ

1.6.1. İç Göçler

İç göçler, bir ülke içerisinde yerleşim birimleri arasında gerçekleşen göçlerdir. Buradaki ülke kavramı, özellikle 19. yy sonlarında gelişen ve ulus devlet olma özelliklerini barındıran ve devlet olmanın yasal altyapısını sağlayan Birleşmiş Milletler çatısı altındaki meşru devletlerin yönetimindeki yerler ya da ülkeler olarak kastedilmektedir. İç göç kavramı, bir ülke ve o ülkenin yasal ve idari yapısı içerisindeki yerleşim birimleri arasındaki göçleri tanımlanmaktadır. Ülkeden ülkeye değişebilir. Yerleşim seçenekleri, genel olarak hatlarıyla eyalet, şehir, kent, metropol, mega kent, köy, kasaba, bucak, mahalle yaylak, kırsal kanton, muhtariyet, özerk yerler vs. olarak değişik şekillerde ifade edilebilmektedir (Güreşçi, 2016: 1059).

Yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların aynı ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmeleri. Bu göç, geçici veya daimî olabilir. İç göçmenler, menşe ülke içinde yer değiştirirler, ama menşe ülkede dışına çıkamazlar (örneğin, kırsaldan şehre göç) (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 43). İç göçler kendi içinde 4 farklı gruba ayrılır. Bunlar; mevsimlik göçler sürekli göçler, emek ve zorunlu-gönüllü göçler olmak üzere dört guruba ayrılmıştır.

1.6.1.1. Mevsimlik Göç

Mevsimlik göç; “insanların bir yılın belli bir süresini birden fazla değişik mekânda ya da şehirde geçirmeleri” olarak tanımlanmıştır. Bu göç türüne göre mevsimsel olarak çalışmak için başka bölgelere gidenler, yaz aylarında yayla veya meralara çıkanlar, tatil için başka bölgelere, şehirlere gidenler ve gittikleri yerlerde en az bir mevsim geçirenler göç etmiş sayılmaktadır. Bu göçte türünde gidilen yerde kısa süre kalınması nedeniyle farklı kültürlerle aynı ortam içerisinde bulunulabilir. Bu da kültürlerarası etkileşimi arttırabilir. Göçün niteliğini belirleyen etkenler arasında mevsimlik göçün süresi de bir ölçüt olarak kabul edilebilir (Sağlam, 2006: 34).

1.6.1.2. Sürekli Göçler

Bireylerin yaşadıkları yerlerden temelli bir şekilde ayrılarak bir başka yere yerleşerek yaşamlarını sürdürmeleri durumudur. Zorunlu ya da gönüllü olarak gerçekleşebilir. Bu tip göçün nedenleri arasında daha kaliteli bir yaşam sürme, kaliteli eğitim almak vb. gibi nedenler sıralanabilir. Bu nedenler özgür irade ile

gerçekleşebilen göç nedenleridir. Zaruri nedenler olarak da savaş, terör, doğal afetler ve bazı bölgelerde güdülen kan davaları örnek gösterilebilir. (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 2).

1.6.1.3. Emek Göçleri

İş göçleri ya da tayin sebebiyle gerçekleşen göç türüdür. Geçici ya da sürekli olarak gerçekleşebilmektedir. Bireylerin iş bulma kaygısıyla başka bölgelere göç etmesi bu kapsamda ele alınabilir. Bundan dolayı nitelikli işgücünün yoğun olduğu şehirlere ihtiyaç olan şehirlere doğru hareketlilik yaşanabilir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 3).

1.6.1.4. Gönüllü ve Zorunlu Göçler

Zorunlu göç; insanların çatışma, zulüm, kıtlık ve sel gibi çevresel nedenlerle kendi ülkelerinden başka ülkelere göç etmesine zorlanmasıdır (Şemşit, 2018: 278).

“Doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketidir (örneğin; mültecilerin, ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin hareketleri ve doğal, çevresel, kimyasal, nükleer felaketler, açlık ya da kalkınma projeleri nedeniyle gerçekleşen hareketler)” (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 103). Zulüm veya başka ciddi bir sebeple bir insanın zorla bir ülkeden ayrılmasıdır. Bu tür riskler, silahlı çatışmaların kamu düzeninde ciddi bozukluklar, doğal yetersizlik felaketi veya bir devletin vatandaşının insan haklarını korumak istememesi nedeniyle ortaya çıkabilir (UNHCR Glassary, 2016: 280). Savaşlar, terör olayları, sınır değişiklikleri, mübadeleler (antlaşmalarla sağlanan nüfus değişiklikleri), etnik baskılar, salgın hastalıklar, doğal afetler sonucu oluşan göçlerdir diyebiliriz.

Gönüllü göç; bireylerin kendi özgür iradeleriyle karar vererek yaşam standartlarını yükseltmek ve imkânlarını genişletmek amacıyla gerçekleştirdiği göç türü olarak edilmektedir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 3).

Dünya çapında zorla yerinden edilenlerin oranı 2019 yılsonu itibarıyla 79,5 milyonu bulmuştur. Zulüm, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri veya kamu düzenini bozmak suçundan yerinden edilmişlerdir. 45,7 milyon ülke içinde yerinden edilmiş insan oranıdır. 4,2 milyon sığınmacı bulunmaktadır. 3,6 milyon Venezuelalı yurtdışında yerinden edilmiştir (UNHCR, Küresel Yer Değiştirme, 2020: 2). 79,5 milyon zorla yerinden edilmiş kişilerin yaklaşık % 40' ının çocuk olduğu tahmin

edilmektedir. Bu oranın da yaklaşık 30-34 milyona yakın olduğu tahmin edilmektedir. 2,0 milyon yeni sığınmacı talepleri alınmıştır. Bu taleplerin en çok olduğu ülkeler şunlardır: ABD 301.000, Peru 259.800, Almanya 142.500, Fransa 123.900, İspanya 188.300 (UNHCR, Küresel Yer Değiştirme, 2020: 2).

1.6.2. Dış Göçler

Bir ülkenin vatandaşlarının, başka bir ülkeye gitmesi ve oraya kalıcı olarak yerleşmesi, dış göç olarak tanımlanmaktadır. En az iki ülkenin yerleşim birimleri arasında olan göçler olarak da ifade edilmektedir. Dış göçler tanımlanırken özellikle meşru devletlerinin sınırları içerisindeki idari yerleşim birimleri arasındaki göç şeklinde tanımlanmaktadır (Güreşçi, 2016: 1059). Dış göçler farklı ülkelerin de yer aldığı bir göç türünü tanımlamaktadır. Dış göçte tarımsal üretimin artması ile birlikte bir artışta yaşanmıştır. Özellikle Dünya Savaşı'ndan sonra dış göç hareketleri yepyeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle 1955' ten sonra dış göç devlet gücüne ve ikili anlaşmalara dayalı toplumsal bir olgu olarak ortaya çıkmaya başlamıştır (Unat, 2017: 175). “Artan işgücü ihracı” olarak nitelendirilen bu gelişme bir ülkenin nüfusunun bir kısmının önemli bir şekilde yer değiştirmesine neden olmuştur. Bu dönemde özellikle Türkiye Almanya'ya dış göç veren bir ülke olmuştur. Bu bağlamda Batı Almanya ile 30 Eylül 1961' de İşgücü anlaşmaları ve 30 Nisan 1964'te Sosyal Güvenlik Anlaşmaları imzalanmıştır (İçduygu, Erder, Gençkaya, 2014: 185).

1.6.2.1. Düzenli Göç

“Menşe ülkeden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri. Tanınan, izin verilen yasal kanallar kullanılarak gerçekleşen göç” (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 26). Düzenli göç; kâğıtlı yani belgeli göç olarak adlandırılan, resmi izin ve başvurularla ilerleyen göç süreçlerini de kapsar (Alaylıoğlu, 2014: 35).

Düzenli göç, evlilik yoluyla, eğitim üzerinden veya iş amacıyla kısa süreli izinlerle ülkeye gelenleri kapsadığı gibi, uzun süreli yaşamak amacıyla ülkeye gelen göçmenleri veya başta kısa süreli gelse de sonradan kalmaya karar verenleri kapsamaktadır. Öğrenci olarak gelip daha sonra iş bularak ülkede kalmaya devam etmek, bu son kategoriye verilebilecek en yaygın ve bilinen örneklerdendir. Aile birleşimi dışında, eğitim veya çalışma amacıyla gerçekleşen uluslararası düzenli göç

aynı zamanda yüksek vasıflı göç olarak da isimlendirilmektedir çünkü göçmenler göç ettikleri ülkenin eğitim ve ekonomisine de katkıda buldukları için uluslararası göçün istenen ve hatta desteklenen tarafını oluştururlar (Alaylıoğlu, 2014: 35).

1.6.2.2. Düzensiz Göç

Düzensiz göç konusunda net bir tanım yapılamamaktadır. Anlamlar muğlaklığını korumaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün yaptığı tanıma göre düzensiz göç; *“gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareketlilikler. Düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım yoktur. Hedef ülkeler açısından, göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip olmadan bir ülkeye giriş yapmak veya bir ülkede kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Gönderen ülke açısından ise örneğin, bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur. Ancak, “yasadışı göç” terimini göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle kısıtlamak gibi bir eğilim söz konusudur”* (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 26). Düzensiz göç kavramı, 20. yüzyılın son döneminde giderek önem kazanan hukuki, siyasi ve sosyal bir yapılanmadır diyebiliriz. Aslında başta da belirttiğimiz gibi kavram muğlaktır, önemli derecede siyasallaşan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzensiz göç, ticaret anlaşmaları, değişen kalkınma politikaları, askeri stratejiler ve uluslararası ilişkiler sonucunda ortaya çıkmış bir kavram da diyebiliriz (Şemşit, 2018: 283).

1.6.2.3. Transit Göç

Transit göç düzensiz göç ile yakından ilgili olan bir göç türüdür. Kavram olarak transit göç; düzenli ya da düzensiz göç olsun, bir ülkenin hedef ülkeye varmak üzere göç yolu olarak kullanılması şeklinde tanımlanabilir (Şemşit, 2018: 284). Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımına göre ise transit; *“iki ya da daha fazla ülke arasında seyahat ederken geçiş esnasında farklı uzunluklarda gerçekleşen durma”* olarak tanımlanmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 85). Burada yer ala transit ülke ise hem coğrafi olarak hem de kaynaklar olarak hedef ülke konumunda olan ülkedir. Göç sürecinde de nüfusu idare etmesi gereken bir durumdadır. Bir diğer anlam olarak geçiş göçü şeklinde de tanımlanan bu kavram aslında diğer göç kavramlarını da birleştiren bir yapıya sahiptir. Bu da dinamik olduğunu gösterir. Transit göçün

hareketli bir kavram olması onu göç terimleri içerisinde bir şemsiye terimi görevi göstermeyi de sağlamıştır. Görünüşte geçici olan bu göç türü aslında göçün de belirleyicisi konumundadır. Aslında bakıldığında terim zorluklarla dolu olan bir yolu da göstermektedir. Bu süreçte yollar da değişebilir, yolculuklar da uzun olabilir. Transit göçte seyahatin zorunlu olarak kesilmesi ve hedef ülkeye doğru yol alırken bir ülkede uzun süre kalınması gibi aşamaları da barındırmaktadır. Transit göç; özellikle AB'ye gerçekleşen ve istenmeyen göç kapsamında olan bu terim siyasallaşmış bir terimdir ve transit göç istemeyen bir göçtür (Düvell, 2008: 3).

Transit göç sürecinin içerisindeki ülkeler şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- *Kaynak ülke*
- *Göç yolunda bir aşama olan ülkeler (Rusya, Yemen, Moritanya, Senegal, Mali)*
- *AB'ye varış yolunda bir basamak olan ülkeler (Ukrayna, Türkiye, Sırbistan, Libya, Fas)*
- *AB topraklarına giriş yapılan ülkeler (Slovakya, Macaristan, Yunanistan, Kıbrıs, Malta, İtalya, İspanya)*
- *Hedef ülkeye gidilen güzergâhta geçilen ülkeler (Avusturya, Fransa)*
- *AB'deki ve diğer Kuzey Amerika'daki ve diğer yerlerdeki hedef ülkeler* (Düvell, 2008: 4).

Yapılan bu sınıflandırma elbette değişebilmektedir. Göçün dinamik yapısı hedef ülkeleri de etkilemeye devam edecektir. Varış ülkesi olarak tanımlanan bazı ülkelere ek olarak İtalya'yı da örnek verebiliriz. Bu kapsamda AB geri kabul anlaşmaları imzalayarak süreci garanti altına almaya çalışmaktadır.

1.6.2.4. Ulus-Ötesi ve Uluslararası Göç

Ulus-ötesi göç; *“kişilerin geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutata olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları. Dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur”* (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 88).

Uluslararası bir sınırda uluslararası göç veya bir devlet içinde yalnızca kısa veya geçici bir süre olması amaçlanmamış her türlü insan hareketi. Genellikle hem

zorla hem de gönüllü hareketleri dâhil etmek için kullanılır (UNHCR Sözlük, 2016: 281).

1.6.3. Uluslararası Göçün Nedenleri

Uluslararası göç kavramı, bahsedildiği gibi uluslararası bir sınırı geçerek gerçekleştirilen göç türüdür. Giderek artan bu göç türünün elbette nedenleri de bulunmaktadır. Aslında bu süreç ne pozitif ne de negatif olarak tanımlanır. Çünkü bir süreçten ibarettir. Nedenlerine baktığımızda ekonomik, sosyal ve siyasal nedenler, demografik nedenler yer almaktadır.

1.6.3.1. Ekonomik Nedenler

Uluslararası göçte belki de en önemli nedenler arasında yer alan ekonomik nedenler hem göç alan hem de göç veren ülke açısından oldukça önemlidir. Çalışma ücretlerinin düşük olması yani ucuz iş gücünün yüksekliği, buna bağlı olarak vergi oranlarının yüksekliği, alınan ücretin alım gücünün altında olması, fakirin aslında daha fakir olmasına dayanan, dış yatırımların azalması, ekonomideki istikrarsızlık, istihdamın ve iş alanların azalması, olumsuz çalışma şartlarının giderek yaygınlık kazanması, düşük yaşam standartlarının artış göstermesi insanları uluslararası göç zorlayan sebepler arasında yer almaktadır.

1.6.3.2. Sosyal ve Siyasi Nedenler

Artan göç hareketleriyle birlikte ortaya çıkan etnik sorunlar ve buna bağlı olarak artan kayırmacılık, siyasi istikrarsızlıkların giderek yaygınlaşmaya başlaması sosyal ve siyasi nedenler arasında etkili olanlardır diyebiliriz. Ayrıca siyasi zulümler, kişilerin yaşam hürriyetlerini elinden alma çabaları yukarıda bahsettiğimiz zorunlu göç kavramı içerisine de girmektedir. Ülkedeki rejim ve hükümet değişiklikleri, beklentiyi karşılamayan istikrarsız yönetimler, siyasi olarak halkı baskı altında tutan durumlar uluslararası göçlerin en etkili sebepleridir diyebiliriz.

1.6.3.3. Demografik Nedenler

Ülkelerin demografik yapıları incelendiğinde gelişmiş ülkelerdeki doğum oranları daha az gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerdeki doğum oranları daha fazladır. Bu durum ülkedeki yaşam standartlarını da etkilemektedir. Öyle ki yüksek nüfusa sahip olan bir ülke iş gücü açısından geçleri istihdam edemeyebilir, yeterince sağlık haklarından yararlanamayabilir, emek kıtlığı ortaya çıkabilir, kaliteli yaşam

standartları bulamayabilir. Bu nedenlerden dolayı insanlar nüfusu az ve daha gelişmiş ülkelere göç etmek durumunda kalmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ise işsizlik ve düşük ücretler buralarda yaşayan insanların göç etmelerine sebep olmuştur. Bu göç hareketi önce kırsaldan kentlere doğru daha sonra ise dış ülkelere yani uluslararası göçe ya da ulus-ötesi göçe doğru değişmeye başlamıştır. (Ünsal, 2019: 52).

Toplumsal ve kültürel geçişkenlik üzerinden insanlığın gelişimine mühim bir katkı sunan göç, ülkelerin ve toplumların yaşamış olduğu birçok probleminin yayılma, yaygınlaşma sürecini de hızlandırmış ve derinleştirmiştir. Göç, sosyal ve kültürel alandaki farklılıklar ile ekonomik alandaki çıkar çakışmalarının siyasi alana taşınarak, siyasal alanda karmaşık bir mücadele zemini oluşturmuştur. Ayrıca göç, siyasal alandaki rekabette, kutuplaşma ve radikalleşmenin ortaya çıkmasına kaynaklık etmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 19).

Gelişmemiş ülkelerde eğitim sektörüne yapılan harcamaların çok düşük seviyede olması, toplumun büyük bir kesiminin eğitim düzeyinin yetersiz olmasına, ülkenin ihtiyaçlarına göre nitelikli personel yetiştirilememesine neden olmaktadır. Eğitimli insanların da kendi alanları ile ilgili bir alanda istihdam sağlanamaması, düşük ücretler, daha iyi bir eğitim alma, kariyer fırsatları, yabancı bir ülkede alınan iyi bir eğitimin toplumda yaratacağı itibar gibi pek çok nedenden dolayı insanlar göç kararı alabilmektedir. Bunun onucunda da uluslararası göçe yeni bir boyut eklenmeye başlamıştır. Bu da göçte nitelikli göç olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası nitelikli işgücü göçünde lisans ve lisansüstü eğitim programlarına giden öğrencilerden oluşur. Bu göç türünde öğrenci göçmenler, gittikleri ülkelerin işgücü piyasaları içinde önemli bir potansiyel kaynak oluşturmaktadır. Öğrenciler gerek öğrenim ücretleri gerekse konaklama, seyahat ya da gündelik ihtiyaçlarını karşılamak üzere aileleriyle birlikte yapmış oldukları harcamalar ile ülke ekonomisine doğrudan bir katkı sağlamaktadırlar (Manyu ve Frieze 2013: 3-17). Bu noktada pek çok ülke çeşitli politikalar yürüterek öğrencileri ülkelerine çekmeye çalışarak öğrenci hareketliliğini önemli bir boyuta taşımaktadır. Bu kapsamda, gelişmekte olan ülkelerdeki öğrencilerin her geçen gün gelişmiş ülkelere eğitim amaçlı göçleri sayesinde gelişmiş ülkelerde nitelikli işgücü transferi her geçen yıl artmaktadır. Bu durum hem göç alan ülke ekonomisine katkı sağlarken hem de nitelikli elemanların uluslararası şirketlerde küresel rekabete önemli avantajlar sağlamaktadır (Ünsal, 2019: 53).

1.7. GÖÇMEN TÜRLERİ VE TANIMLARI

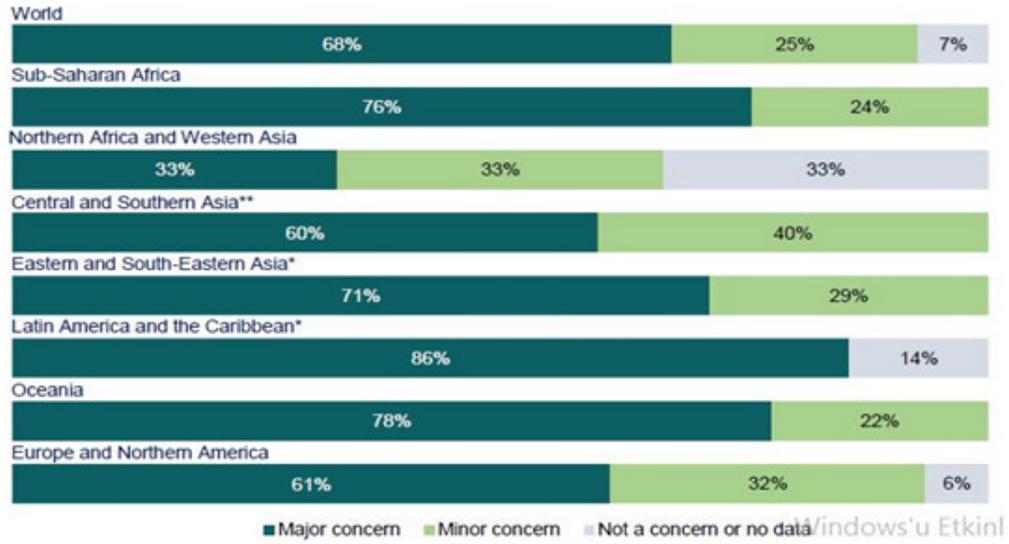
Göçmenler yapmış oldukları göç hareketlerine göre kendi içlerinde ayrılmaktadırlar.

1.7.1. Düzensiz Göçmen

“Yasadışı giriş, giriş koşullarının ihlali veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişi. Bu terim, diğerlerinin yanı sıra, bir transit veya ev sahibi ülkeye meşru yollarla giriş yapan, ancak izin verilen kalış süresini aşan veya akabinde yetki verilmeden çalışmaya başlayan kişileri içermektedir (aynı zamanda gizli/kayıt dışı göçmen ya da düzensiz bir durumda olan göçmen olarak anılmaktadır). Cezai bir anlam taşıması ve göçmenlerin insanlığını göz ardı etmesi bakımından ‘yasadışı’ ifadesinden ziyade ‘düzensiz’ ifadesi tercih edilmektedir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 27).

“Göç hukuku kurallarını çiğneyerek, gizli ya da saklı şekilde gerçekleşen göç. Ülke vatandaşı olmayan bir kişinin, ülkeye giriş düzenlemelerini ihlal etmesi; ya da ülkeye yasal olarak giriş yapıp göç düzenlemelerini ihlal edecek şekilde süresini aşarak ülkede kalması durumunda gündeme gelebilir. Yaygın kullanılan “düzensiz göç” terimi tercih edilmelidir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 35). Düzensiz ya da kayıtsız göçmenler, buldukları ülkede veya geçmekte oldukları ülkede yasal olarak statüleri sorunlu olan kişiler de diyebiliriz. Düzensiz göç ya da göçmenlik, uluslararası güvenlik sorunu olarak da artık sıkça karşımıza çıkan bir kavram ve eylem olarak çıkmaktadır.

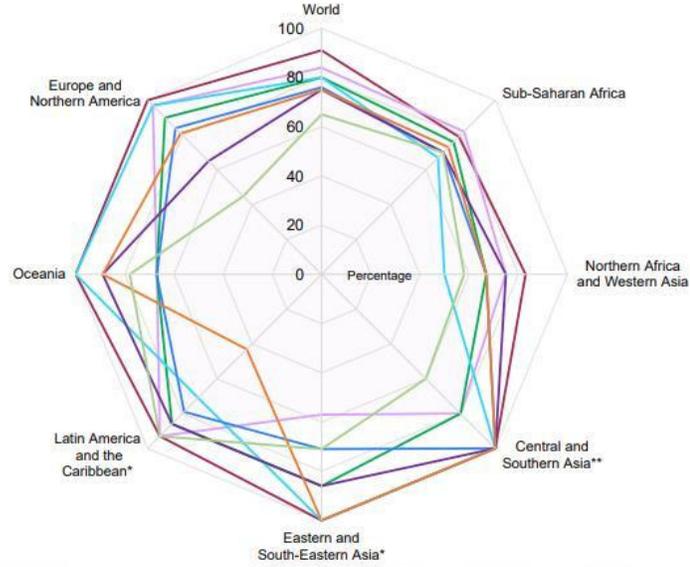
Şekil 2. Düzensiz Durumda Olan Göçmenlerin Sayısını Aşağıdaki Ülkeler Tarafından Endişe Konusu Olarak Gören Hükümetlerin Yüzdesi 2019

Kaynak: International Migration 2019 Report: 35.

Düzensiz göç tüm bölgeleri aynı ölçüde etkilememesine rağmen, Kuzey Afrika ve Batı Asya dışında çoğu bölgedeki Hükümetler düzensiz göç konusunda büyük endişe duyduklarını bildirmişlerdir. Düzensiz göç konusunda büyük endişe dile getiren hükümetlerin en fazla pay aldığı bölgeler Latin Amerika ve Karayipler (yüzde 86), Okyanusya (yüzde 78) ve Sahra altı Afrika (yüzde 76) dir. Düzensiz göç, 2019' da bir milyonu geçmiştir ve daha fazla uluslararası göçmene ev sahipliği yapan ülkelerin yüzde 69' u için büyük bir endişe kaynağı oluşturmaktadır. Giderek artan sayıda hükümet düzensiz göçe, göçmenlik yasalarını yeniden düzenleyerek, düzensiz göçmenlerin geri dönüşünü teşvik ederek ve düzenleyici programlar uygulayarak yanıt vermiştir. Düzensiz göçün çeşitli boyutlarını ele alan ve düzenli göçü teşvik eden politika önlemleri arasında, hükümetlerin yüzde 91'i küresel olarak insanların ticaretine ve göçmen kaçakçılığına yönelik resmi stratejilere sahip olduğunu bildirmiştir.

Şekil 3. Bölgelere Göre Düzensiz Göçe Yönelik Politika Önlemleri Olan Hükümetlerin Yüzdesi

Kaynak: International Migration 2019: Report, 37.

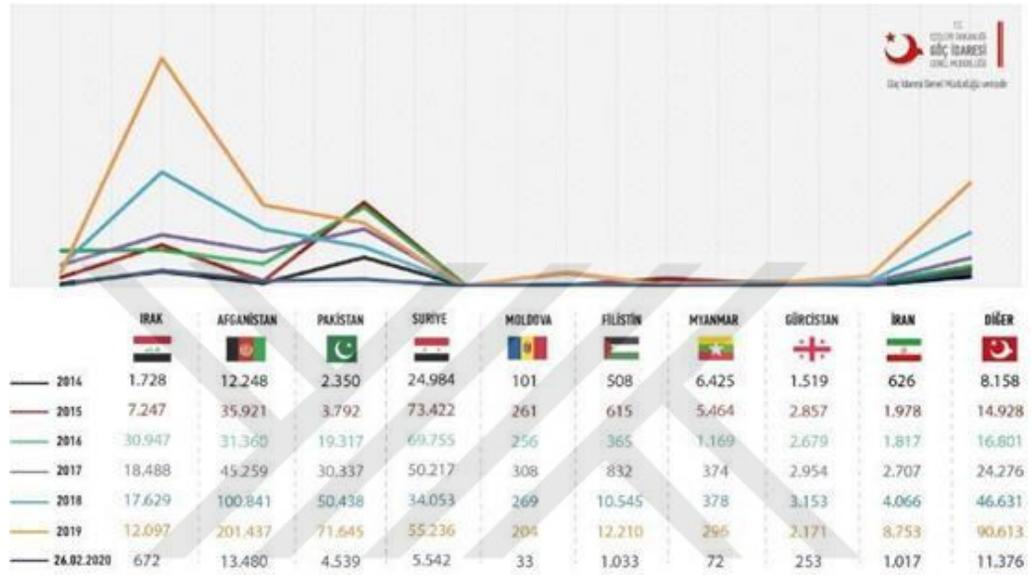
- ▣ İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığını ele almak için resmi stratejiler
- ▣ Refakatsiz küçükler veya ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar için hükümler
- ▣ Göç bilgisi ve bilinçlendirme kampanyalar
- ▣ Düzensiz bir durumda göçmen işverenleri için cezalar
- ▣ Varış öncesi yetkilendirme kontrolleri
- ▣ Fazla vize gecikmelerini izlemek için sistem
- ▣ Düzensiz bir durumda göçmenlere para cezası veya hapis / hapsedilme
- ▣ Düzensiz bir durumda göçmenlerin yasal statüsünün düzenlenmesi için resmi mekanizmalar

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığını ele almak için resmi stratejiler tüm hükümetler tarafından rapor edilmiştir. Orta ve Güney Asya, Doğu ve Güneydoğu Asya, Okyanusya ve Avrupa ve Kuzey Amerika. Avrupa ve Kuzey Amerika, refakatsiz olanlar (yüzde 97), bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyaları yüzde 90' a ulaşmıştır. Orta ve Güney Asya, Doğu ve Güneydoğu Asya ve Okyanusya'da düzensiz göçmenler çokluktur. Orta ve Güney Asya en yüksek orana sahip varış öncesi yetkilendirme kontrolleri olan ve vize gecikmelerini izlemek için bir sisteme sahip hükümetlerdir (her biri yüzde 100). Orta ve Güney Asya'da ve Doğu ve Güneydoğu Asya'da verileri bulunan tüm hükümetler düzensiz bir durumda göçmenlere para cezası veya hapis cezası verildiği bildirilmiştir. Latin Amerika ve Karayipler hukuki statülerini düzenlemek için resmi mekanizmaları bildiren

hükümetlerin en yüksek payına sahip bölgedir. Düzensiz durumdaki göçmenler (yüzde 93).

Çok sık gündemde olmaya başlayan düzensiz göçmenler konusu 2020 yılının da en önemli konusu haline gelmeye başlamıştır. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin sınır kapılarını açması üzerine Türkiye'de bulunan düzensiz göçmenler Yunanistan'a doğru göç etmeye başlamıştır. Türkiye Göç Araştırmaları Vakfı'nın yayımladığı bilgiye göre Türkiye'de bulunan düzensiz göçmen ve uyrukları şu şekildedir:

Şekil 4. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020.

1.7.2. Yasadışı Göçmen

“Uygun belgelere sahip olmadan bir ülkeye giriş yapan veya ülkede kalan bu ülkenin vatandaşı olmayan kişiler. Bunlar; ülkeye giriş yapmak için yasal belgelere sahip olmamasına rağmen gizlice giriş yapmayı başaran kişiler, sahte belgeler kullanarak ülkeye giriş yapan kişiler, yasal belgelerle giriş yaptıktan sonra, izin verilen süreyi aşarak veya giriş şartlarını ihlal ederek izin almadan ülkede kalan kişiler dâhildir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2004: 56).

Ancak bu durum farklı şekilde de yorumlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)' ye göre yasadışı göçmen terimini kullanmak doğru değildir. Bunu da şu şekilde açıklamıştır:

1. *“BM Genel Kurulu, ilgili BM organları ve uzman kurumlarının tüm resmî belgelerde ‘belgesiz’ veya ‘düzensiz göçmen’ terimlerini kullanmalarını zorunlu kılar”*. - Genel Kurul, Tüm göçmen işçilerin insan haklarını sağlamaya yönelik tedbirler (Genel Kurul Toplantısı, 1975: 3449-2433).
2. *“Uluslararası toplum tarafından uluslararası göç üzerine kabul edilmiş olan zamanının en kapsamlı metni teyit etmektedir ki belgesiz veya düzensiz göçmenler giriş, kalış veya ekonomik faaliyette bulunmaya dair varış ülkeleri tarafından saptanmış olan gereklilikleri karşılamayan kişilerdir”* (Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) Eylem Programı, Kahire, 1994).
3. *“Meclis ‘yasadışı göçmen’ veya ‘belgeleri olmayan göçmen’ gibi terimler yerine ‘düzensiz göçmen’ terimini kullanmayı tercih eder. Bu terim daha tarafsızdır ve örneğin ‘yasadışı’ teriminin damgalayıcılığını taşımamaktadır”* (Avrupa Konseyi, Parlamenterler Meclisi, 1509 sayılı Karar, Düzensiz Göçmenlerin İnsan Hakları).
4. Olumsuz çağrışımları olması sebebiyle AB kurumlarına ve Üye Devletlere “yasadışı göçmen” terimini kullanmaya son vermeleri ve onun yerine *“düzensiz/belgesiz işçiler/göçmenler”* şeklinde atıfta bulunmaları için çağrıda bulunur” (159. Paragraf, Avrupa Birliği’nde temel hakların durumuna ilişkin Avrupa Parlamentosu ilke kararı 2004-2008, 14 Ocak 2009).
5. *“Yasadışı göçmen” teriminden kaçınılmalı ve yerine durumu daha doğru tanımlayan ve uluslararası düzeyde kabul gören tanımlar olan ‘düzensiz’ veya ‘belgesiz’ göçmen tanımları kullanılmalıdır...”* (BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, Navi Pillay, İnsan Hakları Konseyi’nin 12. Oturumu, 22 Eylül 2009).

Neden yasadışı değil de “belgesiz” ya da “düzensiz” olduğu şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Hatalı bir söylem olarak tespit edilmiştir. Çünkü hukuki olarak yanlıştır. Belgesiz olmak birçok ülkede suç teşkil etmemektedir. Şahıslara, mallara veya milli güvenliğe karşı bir suç olmadığından idari hukuk alanına girebilir. Ceza gerektiren suç olarak değerlendirildiği ülkelerde dahi suç işlemiş olmak sizi ‘yasadışı’ bir insan yapmaz. Yanıltıcı bir ifade olduğu belirtilmiştir. Avrupa’daki belgesiz göçmenlerin çoğu, suç işledikleri için değil, sömürü, yanlış bilgilendirme veya idari işlemlerdeki

gecikmeler sebebiyle statülerini kaybetmişlerdir. Çocuklar dahi düzensiz bir duruma doğmuş veya aileleri ile düzensiz bir duruma gelmiş oldukları için, yanlış bir biçimde ‘yasadışı’ olarak etiketlenmektedirler. Devletlerin yetki alanları içinde bulunan herkese karşı uluslararası alanda kabul edilmiş yükümlülükleri bulunmaktadır ve göç statüleri ne olursa olsun herkesin insan hakları vardır. İnsan hakkı ihlallerine, insanlığa karşı suçlara ve saldırılara cevap olarak geliştirilmiş olan bu standartlar, tam da devletleri herhangi bir insanı bir tüzel kişiden daha aşağı olabilecek bir biçimde tanımalarını engellemek amacıyla tasarlanmıştır. Adil yargılanma hakkı ilkesini ihlal eden bir tanım olabilir. Bir kişi veya grubu ‘yasadışı’ olarak tanımlamak veya değerlendirmek, yasa önünde bir kişi ve hak sahibi olarak tanınma hakkını ihlal edebilir. Adil yargılanma hakkı temel bir insan hakkı teminatıdır, ancak göç süreçlerinde göçmenlerin tüm haklara erişimleri git gide engellenmektedir. Göç ihlallerine karşı alıkoyma gibi cezai yaptırımlar giderek artan bir şekilde kullanılırken, bu idari işlemler usul açısından gerekli güvence ve korumaları içermemektedir. Sınırlara varan insanları tanımlamakta yetersiz bir kavramdır. Uluslararası hukuka göre herkes, kendi ülkesi de dâhil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılma hakkına sahiptir. Sınırlara varan herkesin hem doğuştan gelen insan hakları vardır, hem de durumlarına özgü insan hakları korumasına ihtiyaçları bulunur. Resmi olmayan kanallarla Avrupa’ya ulaşmaya çalışan tüm göçmenleri ‘yasadışı’ olarak etiketlemek yanlıştır ve önyargılı muameleye maruz kalma durumlarını artırabilir.

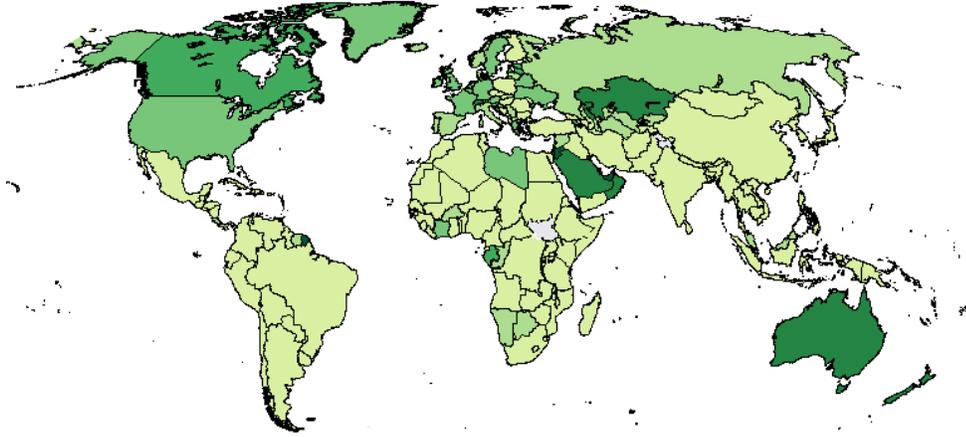
Zararlı bir anlam içerdiği belirtilmiştir. İnsandışılaştırıcı bir ifade olduğundan dolayı göçmenlere ‘yasadışı’ demek, doğuştan gelen insanlık onurlarını ve insan haklarını da olumsuz etkilemektedir. Göçmenlerin var oluşlarını yasadışı olarak nitelendirmek, işçiler, kadınlar, erkekler, çocuklar, aileler ve yaşlılar olduğunu görmezden gelinmesine neden olur. İnsanlar aşağılamanın hedefi haline gelebilir ve yaşama hakları dahi tehdit altına girebilir. Cezalandırıcı bir tanım olarak görülebilir. ‘Yasadışı’ kelimesi göçmenleri dürüst olmayan, hak etmeyen ve kamu menfaatine tehdit oluşturan suçlularmış gibi tarif etmeye müsait bir kavram olabilir. Bunun kullanılması düzensiz göçmenleri cezalandırma ve caydırma amaçlı usul ve uygulamaları normalleştirmeye çalışabilir. Bu da göç süreçlerinde, göçmenlerin sürekli gözetlenmesini, alıkoymanın sistematik olarak kullanılmasını, engellemelerin normalleştirilmelerini teşvik edebilir. Adil bir tartışmayı engelleyebilir. Düzensizliği yaratan yasa ve politikaları ele almak yerine düzensiz göçmenleri cezalandırmak, göç

ile ilgili doğru, saygılı ve bilgiye dayalı bir tartışmayı engeller. Dayanışmayı tehdit eder ve hayatlarına mal olabilir. Göçmenlerin giriş ve bulunuşlarını ‘yasadışı’ olarak etiketlemek onlara yardım edecek herkesin de otomatik olarak cezalandırılmasıyla sonuçlanabilir. Belgesiz göçmenlerle dayanışmayı yasaklamak eziyet ve can kaybı riskini artırabilir. Sosyal kaynaşmayı azaltabilir. ‘Yasadışı’ teriminin kullanımı ‘yabancı’ görünen veya çoğunlukla ırklarından, etnik kökenlerinden veya dinlerinden ötürü farklı görülenlerin şüphe ve kuşku ile karşılanmalarını teşvik edebilir. Toplumsal bölünmeyi çoğaltabilme, ırksal olarak ayrımcılık oluşturabilir, yabancı düşmanlığı ve nefret suçlarına sebebiyet verebilir. Bu yüzden ayrımcı bir ifade olduğu açıktır. ‘Yasadışı’ olumsuz bir terimi barındırır. Sadece göçmenler için kullanıldığından dolayı aşağılayıcı bir ifade olarak görünmektedir. Çağ dışı bir ifadedir de denebilir.

1.7.3. Uluslararası Göçmen

BM'ye göre, uluslararası göçmenin resmi bir tanımı bulunmamakta. Ancak uzmanların çoğu "göçün nedeni ve hukuki statüsünden bağımsız olarak ikamet ettiği ülkeden ayrılarak başka bir ülkeye giden kişi" tanımı üzerinde hemfikirdir (Özdemir, DW, 2018). Bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye gitmek için yola çıkan göçmen türüdür. Uluslararası sınırın geçilmesi söz konusudur.

Şekil 5. Toplam Nüfusun Yüzdesi Olarak Uluslararası Göçmenler

Kaynak: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2019.

- %40 veya üzeri
- %20 ile %40 arasında
- %10 ile % 20 den az
- %10 ile % 15 ten az
- %5 ile %10 dan az
- %2 ile %5 ten az
- %2 den az

Küreselleşmenin etkisiyle giderek artan göç hareketleri son yüzyılın en önemli konuları içerisinde yer almaya başlamıştır ve yer almaya da devam edecektir. Bu bölümde kavramsal tanımlamalar yapılarak asıl konuya ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Harita ve şekillerle birlikte de son dönemde artan hareketlilikler gösterilmeye çalışılmıştır. Giderek artan göç hareketleri hem insan güvenliğini hem de uluslararası güvenliği önemli ölçüde etkilemeye devam edecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

1990 SONRASI GÖÇÜN GELİŞİMİ VE TARİHÇESİ

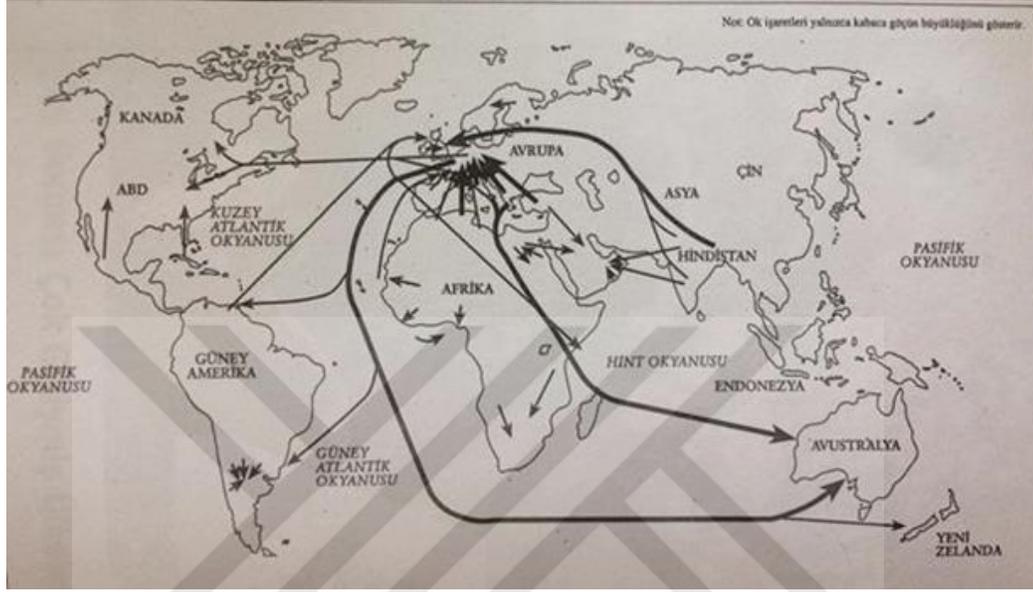
Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle göç konusu giderek derinleşen ve genişleyen bir yapı haline gelmiştir. Bu kapsama yeni aktörler ve yeni roller oluşmaya başlamış ve aslında bir değişim-dönüşüm süreci başlamıştır. Soğuk Savaş döneminin en belirgin özelliklerinden biri de göçün hızlı bir şekilde artmaya başlamasıdır. Birinci bölümde de bahsedildiği gibi aslında uluslararası göç 1970’li yıllardan itibaren başlayan bir süreçtir ancak artış ivmesinin en yüksek düzeye çıktığı dönem 1990 ve sonrasındaki dönem diyebiliriz. Özellikle bu süreçte etkisini gösteren küreselleşme 1970’li yılların ortalarından itibaren dinamik yerini almaya başlamıştır. En çapıcı örnekleri ise yatırım, sermaye, ticaret alanlarının yanı sıra artık kültür, fikirler ve insanları da etkisi altına alan bir yapıya dönüştüğünü söyleyebiliriz. Soğuk savaş dönemini sona erdiren ve Doğu Bloku ülkelerinin dağılmasıyla başlayan yoğun göç süreci uluslararası göç sürecini de etkin bir şekilde ortaya koymaya başlamıştır. Dağılan ya da parçalanan devletler de kendi sınırları içerisinde çatışmaya başlamışlardır. Aslında bu durum bildiğimiz anlamda klasik bir savaş bir olmasa da bölgeyi, ülkeleri ve toplumları derinden etkileyen bir süreçte başlangıcını oluşturmuştur. Dönemin yıkıcı etkisi ile birlikte insanlar artık kitlesel olarak göç etmeye ya da zorla yerinden edilmeye karşı karşıya kalmıştır. Tüm bu gelişmelerin yaşanmasıyla birlikte artık uluslararası göç konusunda devletler artık bireysel olarak ya da uluslararası örgütler çerçevesinde önlemler almaya başlamıştır.

Göç insanlık tarihi boyunca var olmuştur ve insanlığın bir parçası konumundadır. 1945-1990’lara kadar geçen süre içerisinde göç hem kız kazanmış hem de 1990 sonrasında niteliği değişmiştir. Küreselleşmenin en önemli faktörü ve küresel değişimin en etkili yönteminin göç olduğu da bilinmeye başlanmıştır. Göç süreci başlangıcından bu yana sürekli dinamik bir halde devam etmiştir.

Sanayileşmenin artması, kentleşmenin yoğunlaşması ve endüstrileşmenin gelişmesiyle birlikte artık kırdan kente doğru bir hareketlilik söz konusu olmaya başlamış ve insanlar yaşam standartlarını yükseltmek için sürekli göç etmeye başlamıştır. Özellikle aynı ülke içerisinde yer alan göç hareketleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle gelişmemiş ülkeler arasında yoğunlaşmaya başlamış ve kuzey-güney ülkeleri arasında bir hareketliliğe sebep olmuştur. Güneyde yeni

sanayileşmeye başlayan ülkeler kuzeydeki sanayileşmiş ülkeler hareket ederek aslında uluslararası göçü başlatmıştır. Göç birçok biçimde kendini gösteren bir olgu olarak ortaya çıkmış ve giderek evrilen bir yapıya bürünmüştür diyebiliriz. Başlangıçta yapılan göçler yeni bir yaşam alanı bulmak ya da iş imkânlarını değerlendirmek olsa da artık göçün uluslararasılaşmasıyla birlikte yüksek nitelikli göçler, uzman ve donanıma sahip kişilerin daha çok göç ettiği bir yapıya bürünmüştür.

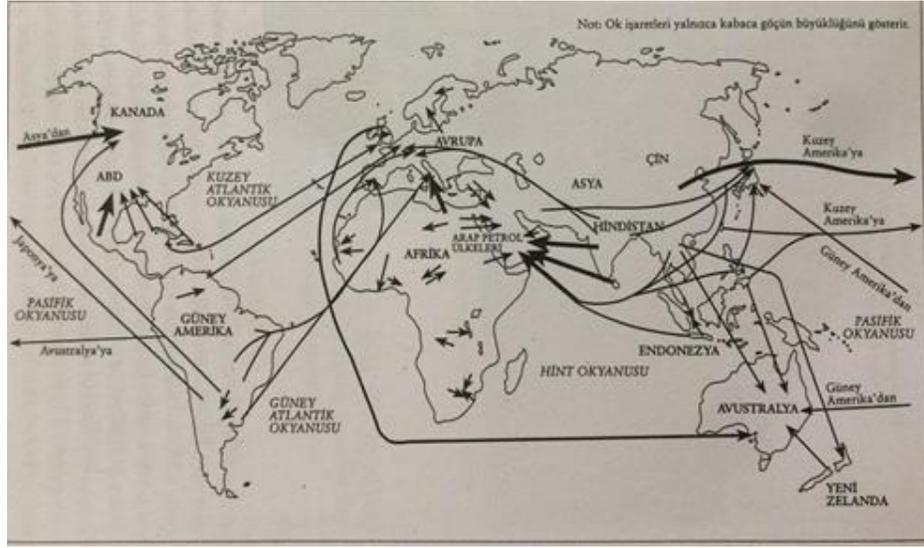
Şekil 6. Küresel Göçler 1945-1973

Kaynak: Castles ve Miller, 2008: 97.

Uluslararası göç, dünyanın dört bir yanında etkili olmaya başlayan, toplumları değiştiren ve dönüştüren aslında ulus aşırı bir devrimin parçasını oluşturan unsurdur diyebiliriz (Castles ve Miller, 2008: 11). 1945 yılında itibaren Kuzey ve Batı Avrupa göç yolunun en önemli uğrak yolu olmuştur. Emek ve işçi göçlerinin sıkça görüldüğü kıtalar olmuştur. Bu dönemde en çok göç veren ve alan ülkeler şu şekildedir: Göç veren ülkeler: Yunanistan, İtalya, İspanya. Göç alan ülkeler ise; Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti.

Şekil 7. 1973'ten Bu Yana Küresel Göç Hareketleri

Kaynak: Castles ve Miller, 2008: 98

Haritada görüldüğü üzere göç yollarının yönleri artık değişmeye başlamıştır. Özellikle 1973'ten sonra göç hareketleri artık sanayileşmiş ve refah seviyesi yüksek ülkelere de doğru ilerlemeye başlamıştır. Petrol kaynaklarının yoğun olduğu bölgelere doğru olan göçlerin önemli özelliği ucuz iş gücü ve emek göçünün yaygın olarak artmasıyla yakından ilgilidir diyebiliriz. Ayrıca göç yönleri Avrupa kıtasında da yoğun bir şekilde görülmektedir. Göç yoğunluklu bölgeler içerisinde en yoğun olanı Avrupa kıtasıdır diyebiliriz.

1990 yılından itibaren Avrupa bölgesine yeni göç hareketleri başlamıştır. Yoğunluğun başlangıcı ise 1992 yılında gerçekleşmiştir. İspanya, Portekiz ve İtalya en çok dış göç alan ülke olurken en çok iltica başvurusu yapılan ülke Almanya olmuştur (Gündüz ve Koçak, 2016: 68).

1990 sonrasında göçü etkileyen önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunları şu başlıklar altında kategorize edebiliriz.

- Berlin Duvarı'nın Yıkılması
- Sovyetler Birliği'nin Dağılması ile Yaşanan Göçler
- Etnik Azınlıkların Oluşumu

2.1. BERLİN DUVARININ YIKILMASI

Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin en önemli göstergelerinden biri olan Berlin Duvarı'nın yıkılması Avrupa'nın siyasi ve toplumsal dönüşümünü etkileyen bir olaydır. Berlin duvarının yıkılmasıyla birlikte Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya doğru yaşanan göç hareketleri ile birlikte uluslararası ya da küresel göç dediğimiz kavramlar karşılık bulmaya başlamıştır diyebiliriz. Bu dönemde Macaristan devleti Batı'ya doğru göç dalgasının hızlanmasıyla birlikte 1989 yılının sonlarına doğru Avusturya ile birlikte sınır engellerini kaldırmıştır (Castles ve Miller, 2008: 15).

Berlin duvarının yıkılmasıyla birlikte kısa sürede göç hareketleri de artmış ve binlerce kişi göç etmeye başlamıştır. Bu göç süreci iki Almanya birleşene kadar devam etmiştir.

Duvarın yıkılması ile birlikte artan göç hareketliliği domino etkisi yaratmaya başlamış ve bu etki komünist blok ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Siyasal krizin belki de en iyi yansıma örneği olan göç milyonlarca insanın yer değiştirmesine olanak vermeye başlamıştır.

2.2. SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN DAĞILMASI İLE YAŞANAN GÖÇLER

1989-1990 yıllarında Demir Perdenin çökmesiyle birlikte, kitlesel ve önü alınmaz bir göç dalgasının yaşanmasından korkulmuştur. Ancak yine de bir göç süreci başlamıştır. Dağılmanın başlamasıyla birlikte yaklaşık olarak 12 milyon insanın göç ettiği tahmin edilmektedir. Göç edenlerin birçoğu Almanya'nın göç politikalarından azınlık konumuna geçmeye başlamıştır. Ayrıca bu dönemde Yahudiler de İsrail'in göç politikalarından faydalanmış ve Almanya'da azınlık konumda olmuşlardır. Göç edenler ise Varşova Paktı üye devletlerini terk etmiştir. Yaşanan bu göç hareketi sonucunda bir de etnik azınlık meselesi ortaya çıkmaya başlamıştır. Artan serbest dolaşım ile birlikte devletler kendi göç politikalarını hayata geçirmeye başlamışlardır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte birçok devlet bağımsızlığını ilan etmiştir. Yeni kurulan bu devletlere de elbette göç oranları oldukça yüksek olmuştur. Bu da beraberinde ekonomik, siyasi ve etnik azınlık meselesini ortaya çıkarmıştır.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte göç hızla yükselmiş ve yabancılar olarak bilinen gruplar 2001 yılına doğru giderek artmaya başlamıştır. Bu kalabalık 11 milyonu bulmuş ve bu da nüfusun yaklaşık olarak %8'ini oluşturmuştur. Bu

kalabalıkların çoğu alımında işçi ve emekçi göçü üzerinden artmıştır. 1990-1997 yılları arasında Avrupa'ya göç edenlerin toplam sayısı yaklaşık olarak 2,4 milyon kişiye ulaşmıştır. Sovyetler Birliği'nden gelenlerin sayısı ise yaklaşık olarak 1.8 milyona ulaşmıştır (Castles ve Miller, 2008: 119). Artık bu dönemden sonra göç edenlerin amacı işçi ve emek göçü üzerinde olmaya başlamıştır.

Soğuk Savaş sonrası yaşanan dönemde uluslararası göç altında bir dönüşüm yaşamış ve görece hemen hemen herkesi etkileyen bir yapı haline dönüşmüştür. Göç bu dönemde karmaşık ve yetersiz bir şekilde ele alınmış ve aslında kontrol edilemez bir olgu olarak görülmüştür. Göç artık sadece bir ülkeye ya da bölgeye has bir durum olmaktan çıkmış ve özellikle AB'yi bu konuda politikalar üretmeye birlik içerisinde sınırlarını korumaya yönelik adımlar atılmasına sebep olmuştur. Soğuk Savaş aynı zamanda mülteci krizlerine çözümlerden bazılarını imkânsız hale getirdi, kök nedenlere saldırmak veya mültecilerin geri dönüşünü teşvik etmek olarak tanımlanabilir. Soğuk Savaş'ın sonunda yeni olasılıklar ortaya çıkmıştır. Onlarca yıllık iç savaşlar sona ermiştir. Demokratikleşme ve insan haklarına artan saygı dünyanın birçok yerinde kabul edilmeye başlanmıştır. Sonuç olarak, ülkesine geri gönderilenler yıllarca yerinden edilmiş milyonlarca mülteci için bir olasılık haline gelmiştir (IOM, 2000: 38).

1990'ların başında göç konusu korkulan bir tablo ile karşımıza çıkmıştır. Kontrolsüz olarak artış gösteren göç hareketleri 1995'e doğru başka yöne doğru evrilmeye başlamıştır. 1970 ve 1980 yılları arasında yaşanan göçlerde gelişmiş ülkelere doğru bir gidiş söz konusu olmaya başlamışken buna karşılık bir sınırlama politikası için de çalışmalara başlanmıştır. Bu da göçü yavaşlatmak için önemli adım olarak ele alınmıştır. Öyle ki ülkelerin kaynak paylaşımı ve dağılımı da bunda etkili olmaya başlamıştır. Bu yüzden de artık giriş çıkışlar kontrol altına alınmaya başlamıştır. En çok önlem alan devletlerin başında AB üyesi devletler gelmiştir. 1997 yılından itibaren artış yaşanan göç hareketlerinin başında iltica ve kaçakçılık, sıra dışı göç önemli derecede artış göstermiştir. Bu bağlamda göç konusunda kaynakların dağıtılması ve uluslararası iş birliği giderek önem kazanmaya başlamıştır. Devletlerin alacakları kararlar ve uygulamalar giderek önem arz eden bir durum içerisinde olmaya başlamıştır. Kontrol politikalarının geliştirilmesi, insan kaçakçılığının azaltılması ileride artacak olan göç konusunda öngörülür sonuçlar ortaya konmaya çalışılmaya başlamıştır.

2.3. ETNİK AZINLIKLARIN OLUŞUMU

Göç hareketliliğinin artmasıyla birlikte ülke içerisinde toplumlar arasında kültürel farklılıklar da kendini göstermeye başlamıştır. Göç edenlerin belirli yerlerde toplanması ya da belirli dernek, cemaatler aracılığıyla bir araya gelmesi ile farklılıklarını ortaya koymaya başlamışlardır diyebiliriz. “Öteki” ayrımı artık giderek daha belirgin hale gelmeye başlamıştır. Günlük yaşantıda kendi ana dillerinin kullanılması hem dil hem de köken farklılıklarını ortaya koymaya başlamıştır. Toplulukların farklılık düşünceleri ile “etnik” cemaatler oluşturulmaya başlanmış ve bu da toplumsal açıdan büyük sorunları da beraberinde getirmiştir. Ülkelerde ortaya çıkan bu tür yapılar aslında süreç olarak benzer nitelikler de taşımaktadır. Yerleşim bölgelerindeki ayrışmalar, cemaat yapılarının oluşması gibi temel benzer özellikler hemen hemen her ülkede görülmeye başlanmıştır. Ortaya çıkan öteki ya da “farklı” kavramları giderek aslında ırkçı ya da ayrımcı bir yapıya da bürünmektedir. Bu durum da etnik azınlıkların oluşumunu ortaya çıkaran unsurlar olarak görülebilmektedir.

Bu kapsamda göç politikaları oluşturulmaya başlanmış ve göçmenliği kısıtlayıcı önlemler alınmaya başlanmıştır. Bu konuya bir sonraki başlıkta değinilecektir. Bu süreçte farklılaşmayla beraber alında göçmenler içinde ayrı statüler belirlenmeye başlanmış, aynı sosyal haklardan yararlanmanın yolları açılmaya başlanmıştır. Etnik azınlık oluşumunu en aza indirmek için toplum içerisinde birlik oluşturulmaya başlanmış ve devletler bu süreçte çok olmasa da yine de iş birliği içerisinde olmuşlardır.

Azınlık konusunda Castles ve Miller çalışmaları şu şekilde kategorize etmiştir: Göç gruplarını 3’e ayırmıştır. Bu gruplar şu şekildedir: birinci grupta olan göçmenler yani azınlık olarak görülen gruplar alında azınlık oluşturmaz. Çünkü göçmenler buldukları bölgede nüfusun çoğunluğu ile etkileşim içerisinde: benzer ekonomik ve sosyal özellikler gösterirler. İkinci grupta olan göçmenler ise; azınlık olarak cemaatleşen gruplardır: Vatandaşlık hakları yoktur ancak sosyal olarak dışlanmazlar. Belirli yerde ya da bölgede kendi kültürlerini ve dillerini korurlar. Üçüncü grup ise; buldukları yer itibarıyla azınlık oluşturan gruplardır. Etnik cemaatler oluştururlar ve bu sayede bir arada olurlar. Belirli semtlerde toplanırlar ve dil ve kültürlerini korumak için özel çaba sarf ederler. Buldukları toplum içerisinde de dezavantajlı bir konumdadırlar. Aynı sosyal haklara sahip değildirler. Vatandaşlığa kabul edilmezler. Toplum genelde bu farklılıklardan dolayı dışlanırlar (Castles ve Miller, 2008: 345).

2.4. 11 EYLÜL 2001 VE GÖÇ SÜRECİ

2001 yılına gelindiğinde uluslararası alanda büyük bir kırılma yaşanmıştır. Bu kırılma aslında her anlamda küreselleşmeyi ve göçü etkileyen bir kırılmadır. Peki bu büyük kırılma nedir? 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de yaşanan saldırılar sonrasında dünya gündemi bir anda değişmeye başlamıştır. Bu değişimin en büyük dönüm noktası “terör” konusu olmuştur. Yaşanan bu kırılma sonrasında milyonlarca insan yerinden edilmiş ve kıtaları, okyanusları aşarak uzak yerlere doğru göç etmeye başlamıştır. Bu durum bana şu soruyu sormama neden olmuştur. Sınırsız bir küreselleşme ile coğrafi hareketlilik bir devlet ya da toplum için güvenlik tehdidi midir? 11 Eylül ile birlikte kavramlar da artık yeni boyutlar kazanmaya başlamıştır. “Uluslararası terörizm” kavramı bu kavramla birlikte aslında göç konusu da hem ulusal hem de uluslararası anlamda etkilenmiştir diyebiliriz.

11 Eylül vakası terörizm tehdidinin muayyen bir bölgeyle ya da belirli bir devletle sınırlı sorumlu olmadığını, dünya çapınca etki ve sonuçlar doğurabilecek özellikte olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Mesela, teröristlerin ulusal sınırları aşan hareketliliği, hedef ülke haricinde kalan diğer ülkelerde kaynak elde edebilme imkânları, web gibi gelişmiş haberleşme araçlarından yararlanabilmeleri bu tehditle milli düzlemde değil, uluslararası düzlemde savaşım etmenin gerekliliğini ortaya koymuştur (Beşe, 2002: 15). Küreselleşmeyle birlikte paranın, sermayenin ve ticaretin özgürce hareket ediyor olması ile paralel olarak küreselleşme terörist faaliyetlerini de etkilemiş ve uluslararası, ulus-üstü dinamik bir yapı kazanmıştır.

Coğrafi hareketlilik bu dönemde daha da artmıştır. İnsanlar yerlerinden edilmeye ya da göç ettirilmeye mecbur kalmıştır. Her ne kadar dünya nüfusunun çoğu yerleşik kalsa da göç akımlarının küreselleşmesi olağanüstü çeşitlendirilmiş bir şekilde sürmeye devam etmiştir. Menşe sayısı, transit veya hedef ülkeler ve bölgeler sürekli artmaya başlamış, sömürge veya tarihsel bağlantıların önemini yavaş yavaş azalarak göç akışları iki taraflı doğasını değiştirmeye başlamıştır (World Migration, 2003: 26).

Tablo 1. 2000-2001 Yılları Ülkelere Yabancı Nüfus (Göçmen) Girişleri

Ülkeler	2000	2001
ABD	841 002	1 058 902
Almanya	648 846	685 259
Belçika	57 295	65 974
Fransa	91 875	106 877
Birleşik Krallık	260 424	262 239

Kaynak: OECD Stad, International Migration Database, 2020.

2.5. GÜVENLİK VE GÜVENLİKLEŞTİRME

2.5.1. Güvenlik Kavramı ve Yeni Güvenlik Algısı

2.5.1.1. Güvenlik Kavramı

İnsanlık var olduğu günden itibaren her tehlikeden uzak, güvenli ve mutlu bir yaşam hayal etmiştir; ancak her dönemde yaratmak istedikleri bu yaşam, dış dünyanın çeşitli unsurları (hayvanlar, doğal afetler, diğer toplumlar veya devletler vb.) tarafından tehdit edildi. Bu tehditler insanları her zaman koruma amacıyla yaşamaya zorladı ve "güvenlik" kavramının doğmasına neden oldu. Akademisyenler tarafından farklı zamanlarda güvenlik kavramıyla ilgili birçok çalışma yapılmış ve birden fazla güvenlik tanımı yapılmış olsa da şu anda genel olarak kabul edilmiş bir güvenlik tanımı yoktur. Etimolojiye bakıldığında, güvenlik, Latince olmadan "se" ve "endişe" cura kelimelerinin birleşimi olan "securitas" kelimesiyle ifade edilir. Securitas'ın tek bir anlamı yoktur, ancak "kaygı", "ölüm korkusu" ve "güven" gibi tamamlayıcıları olarak kabul edilen birçok duyguya atıfta bulunur (Arends, 2015: 199-200). Securitas kelimesi aynı zamanda Cicero ve Lucretius tarafından zihin felsefesi ve psikolojik duruma atıfta bulunmak için kullanılmıştır (Brauch, 2015: 168). Kelime başlangıçta "kaygısız" ve "kaygısız" anlamına gelirken, aynı zamanda doğası gereği öznel yargıyı da içerir. Çünkü dikkatsizlik hissi bazen gerçek nedenlere bağlanabilir, bazen de abartılı ve gerçekçi olmayan bir güvenlik algısına dayanabilir. (Demiray ve İşcan, 2008: 150).

Güvenliğin kendisinin bağımsız bir anlamı yoktur. Bunun nedeni, Ken Booth'a (2012: 133) göre, güvenlik her zaman görecelidir. Ona göre, mutlak güvenlikten bahsetmek ya bir rüya ya da bir kâbustur. Bahsedilebilecek tek şey güvensizliktir. Carlo Masala, güvenliği, devlet vatandaşlarının yaşam standardına yönelik tehditlerle mücadele olarak tanımlayarak, hükümetin ve sivil toplum kuruluşlarının karar alma

yetkilerini sınırlandırmaktadır (Karabulut, 2015: 8). Richard Ullman, güvenliğin kendi uğruna başka şeylerden vazgeçmeyi gerektiren bir olgu olarak görüldüğünü, ancak değeri kaybolduğunda veya tehdit edildiğinde anlaşıldığını açıklamaktadır. Thomas F. Hommer-Dixon, güvenliği insanların maddi ve manevi refahını koruyan bir kavram olarak görürken; Muhammed Ayob, devletlerin değerlerine, kurumsal sistemlerine ve rejimlerine yönelik herhangi bir tehdidin bulunmadığını ifade etmektedir (Karabulut, 2015: 9).

Arnold Wolfers (2013: 46), güvenlik kavramının yalnızca toplumun sahip olduğu veya her durumda sahip olmak isteyeceği değeri ifade etmekle kalmayıp, aynı zamanda bu değerlere yönelik tehditlere yönelik olası bir saldırı korkusu olmadığı anlamına geldiğini ileri sürmüştür.

Muğlak Bir Sembol Olarak Ulusal Güvenlik (Wolfers, 1952) adlı makalesinde Wolfers, güvenlik konularını ulusal düzeyde ele almış ve ulusal güvenliği uluslararası ilişkiler söylemine ulusal çıkarların bir ifadesi olarak yerleştirmiştir. Ona göre ülkelerin geliştirdikleri ve kendilerini savunmak için ihtiyaç duydukları güvenlik politikaları esasen normatiftir (Wolfers, 2013: 45). Wolfers ayrıca 1952' de, elde edilen değerlere rağmen güvenliği ve milleti tehdit edenlerin, "hangi değerlerin ne şekilde ve ne pahasına tehdit edileceği" gibi sorulara cevap vermesi gerektiğine inanıyordu. (Wolfers, 2013: 55).

Sosyal bilimlerin genel çerçevesi ve boyutları ile uyumlu, kişilere, konulara, sosyal geleneklere göre değişen ve tarihsel koşullara uyum sağlayan güvenliğin siyasi bir değer olarak özel bir anlamı yoktur (Brauch, 2015: 168). Buna rağmen güvenlik genellikle insanların korkusuz yaşayabilmesi, tehditlerin olmaması ve güvenliğin olmaması olarak tanımlanmaktadır (Akgül Açıkmeşe, 2011: 44). Bu tanıma göre bazı ülkeler karşılaştıkları tehditleri güvenlik gereksinimlerini karşılarken ve aynı zamanda normal görürken, bazı ülkeler aynı tehdit karşısında yaşamının imkânsızlığını vurgulamaktadır. Sonuç olarak, güvenliği iyileştirmeye yönelik ulusal çabalar, kısmen, ülkelerin kendi çabalarıyla riski azaltmalarına olanak sağlayacaktır. (Wolfers, 2013: 47).

Varlığı korumak ve sürdürmek amacıyla güvenlik kavramı her durumda karşılaşılabilecek bir olgu iken tek başına açıklanamaz. Güvenlik kavramını açıklamaya çalışan her tanımda tehdit, risk ve tehlike kelimelerinin yer aldığı

görülmektedir (Dedeoğlu, 2014: 28). Özellikle güvenlik ve tehdit kavramları arasında ayrılmaz bir bağ vardır ve güvenlikle ilgili herhangi bir tehditle karşılaştıklarında devletler dikkatlerini bu konuya odaklamaktadır. Normal zamanlarda devletler için siyasi ve ekonomik konular kadar önemli olmayan güvenlik, tehlike veya tehdit ortaya çıktığında aniden en önemli konu haline gelir (Dedeoğlu, 2014: 29; Karabulut, 2015: 34). Dolayısıyla, güvenlik aynı zamanda kendini dışarıdan gelecek saldırılara karşı savunma yeteneğini ifade eder ve nihayetinde, devletlerin değerlerini korumak için yürüttüğü araştırmalar sonucunda tehlike veya tehditlerin yokluğunu ifade eder. (Çetinkaya, 2012-2013: 242).

Sonuç olarak güvenlik kavramı uluslararası ilişkiler disiplinde en çok kullanılan kavramlardan biri olsa da güvenlik politikaları ve uygulamaları zaman dilimine, konuma, tehdit algısına ve tehdit türlerine göre değişiklik gösterebilmektedir (Akmak, 2014: 65). Ancak sanılanın aksine güvenlik, tanımlanması zor olmayan basit bir kavramdır ancak koşullara bağlı olarak bu dönemin dünya siyaseti bağlamında nasıl kavramsallaştırılacağı ve işlevselleştirileceği bilinmemektedir. Yani sorun güvenlik kavramının tanımında değil, politika tanımındadır (Booth, 2012: 127-128). Çünkü bir güvenlik konseptini tanımlarken dikkate alınması gereken birden fazla değişken vardır. Sürekli değişen koşullar nedeniyle her dönem için geçerli olacak bir tanım çıkarmak mümkün değildir (Sancak, 2013: 124). Son olarak güvenlik ana amaç olmasa da aynı zamanda ana hedef için bir araç olabilir. Güvenlik tam olarak tanımlanmamış olsa da genellikle diğer devletlerin agresif isteklerine bağlıdır. Ayrıca ülkeler için tehdit oluşturan devletlerin konumu da güvenliği belirler. (Wolfers, 2013: 51-54).

2.5.1.2. Yeni Güvenlik Algısı

Küreselleşme ile etkisiz hale gelen sınırlar; ulus ötesi tehditlerin artmasına neden olmuştur. Bu tehditlerin belirsiz ve sürekli oluşu güvenliğin farklı bir düzlemde ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur (Çıtak, 2017: 163). Buna ek olarak küreselleşme ile iç ve dış politika arasındaki geçirgenlik artmış, önceden iç politika konusu olan bir mesele artık rahatlıkla dış politika meselesi olabilir hale gelmiştir ve ulusal hükümetlerin politika oluştururken bunu da göz önünde bulundurması gerekmektedir. Küreselleşme süreci yalnızca bağlantılarla değil, iç içe geçmekle de alakalıdır. Öyle ki yerel kararlar küresel olabilirken, günlük hayat da küresel olaylardan etkilenebilir hale gelmiştir (Cha, 2000: 392). Küreselleşme sürecinde

güvenliğin geçirdiği değişimler dört farklı şekilde ele alınmıştır; 1) Tehditlerin çeşitlenmesi. 2) Tehditlerin dönüşüm yaşaması. 3) Güvenlik algılamasının genişlemesi. 4) Güvenlik algılamasının derinleşmesi (Mabee, 2003: 135). Küreselleşme, "insan merkezli" bir süreç başlatmış ve bu doğrultuda güvenlik algısı da insan merkezli bir hale gelmiştir. Devlet yapısını da sorgulamaya açan küreselleşme kavramı, devletin amacını içeriden ya da dışarıdan gelen tehditlere karşı durarak güvenliği sağlamak olarak belirtmiştir. Küreselleşme tezine göre; ulus-devlet ömrünü doldurmuştur. Öyle ki dünya siyasetinde ulus-devlet artık öncelikli değil, çok daha az önemli bir aktör olarak görülmektedir. Sorunların ölçek ve kapsam bakımından çoğalmasıyla ilgili olan küreselleşme durumunda, ulus-devletlerin bu yeni sorunlarla baş edecek kapasitesi olmadığı düşünölmektedir. Ancak ulus-ötesi küresel yönetim kurumlarının ortaya çıkmasından dünya siyasetinin de karakteri etkilenmiş ve bu nedenle de ulus-devletin önemi azalmaya başlanmıştır (Hay, 2013:289-290).

Küreselleşme ile aslında sadece yeni güvenlik alanları ortaya çıkmamış aynı zamanda var olan geleneksel güvenlik alanlarında da değişimler yaşanmıştır. Yeni güvenlik anlayışı ile oluşan güvenlik alanları şunlardır: Birey Güvenliği, Çevresel Güvenlik, Ekonomi Güvenliği, Sağlık Güvenliği, Demografik Güvenlik, Doğal Kaynakların Güvenliği, Enerji Güvenliği, Gıda Güvenliği ve son olarak Bilgi, Bilişim ve Teknoloji Güvenliği. Ayrı ayrı adlandırılmalarına rağmen yeni güvenlik anlayışı ile ortaya çıkan bu yeni güvenlik alanları sisteminde yapısından kaynaklı olarak iç içe geçmiş bir haldedir ve keskin çizgilerle birbirinden ayırmak yanlış olacaktır. Bu yeni ortaya çıkan güvenlik alanları dışında bir de geleneksel güvenlik alanlarının bazılarının geçirdiği değişimler vardır. Bu alanlar; savaş, terörizm, Göç, silah(sız)lanma, etnik sorunlar ve son olarak organize suçlardır. Küreselleşme sürecinde yaşanan değişimler bu geleneksel tehditlerin de değişime uğramasına neden olmuştur. Örneğin eskiden savaş sadece devletlerarasında gerçekleşen bir olay iken, şimdi çok daha farklı çeşitleri ortaya çıkmış ya da terör eylemlerinin gerçekleştirilme şekillerinde farklılıklar yaşanmıştır. Küreselleşme konusundaki literatür, güvenlik uygulamalarından çok ekonomik konulara odaklanmıştır. Hatta bu nedenle küreselleşme, alçak politika alanına uygun ekonomik bir olgu olarak tanımlanmıştır (Hay, 2013: 291). Ancak küreselleşmenin güvenlik konusuna etkileri, çoğunlukla süper güçler arasındaki Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte uluslararası güvenlikte yaşanan değişikliklerle mümkün olabilmiştir (Cha, 2000: 393). Öyle ki; küreselleşme

güvenliğin kapsamını genişletmiştir. Devletlerin güvenlikten ne anladığı ve Soğuk Savaş sonrasında güvenliği nasıl tanımladığı değişmiş ve askeri güvenlik milli seviyeye yükselmiştir (Cha, 2000: 394).

Küreselleşmeyle birlikte devletlerin kendi kendilerini herhangi bir tehdit karşısında tek başlarına koruma olasılığı azalırken; iş birliği yapma ihtiyacı artmıştır (Smith, 2020: 76). Yeni güvenlik anlayışının oluşmasında etkisi olan bir diğer faktörde, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de yaşanan terör saldırıları olmuştur. Soğuk Savaş sonrasında tek süper güç olarak görülen ABD gibi bir ülkenin böylesi bir saldırıyı önleyememesi bütün devletlerin güvenlik politikalarını yeniden gözden geçirmesine neden olmuştur. Aslında bu saldırının küreselleşmeye açık bir tepki olduğu da belirtilmektedir (Hughes, 2002: 13). Tam da birey ve toplum güvenliği konularına ağırlık verildiği bir dönemde gerçekleşen bu saldırı, uluslararası sistemde tekrar devlet güvenliği ve ulusal güvenlik vurgusunun artmasına neden olmuştur. Buna ek olarak, yeni güvenlik anlayışıyla beraber artık tehdit unsuru sadece diğer devletler olmaktan çıkmıştır (Çıtak, 2017: 167). Bu saldırılar ile birlikte "terör, terörist ve terörizm" kavramları önemli değişiklikler yaşamıştır. Öyle ki bu değişimler, devletlerin terörizm ile mücadele politikalarını da etkilemiştir. Sürekli bir terör tehdidi yaşanacağı paranoyası altında olan Batılı devletler hem içeride hem de dışarıda olağanüstü önlemler almaya başlamıştır. Demokratik ve özgür bir toplum yaratma isteği işte bu noktada sekteye uğramış ve güvenlik için gerekirse bireysel özgürlüklerin kısıtlanıp kısıtlanamayacağı büyük bir tartışma konusu olarak ortaya çıkmıştır. Bazıları bireysel özgürlüklerin kısıtlanabileceğini bazıları ise tam tersini söylemektedir; ancak ideal olanı bir denge kurmaktır. Çünkü birey için güvensizliğin asıl kaynağının devlet olduğu bir durumda, üretilen güvenlik politikasının başarılı olma şansı çok düşüktür. Bu nedenle bireysel özgürlükler güvenlik politikaları oluşturulurken mutlaka hesaba katılmalıdır (Çıtak, 2017: 171).

Bilgi ve teknoloji alanında devrim niteliğinde gelişmeler yaşanması ve küreselleşmeyle birlikte bu gelişmelerin yaygınlaşması da yeni güvenlik anlayışının oluşmasında etkisi olan bir başka faktördür. Teknoloji ve bilgi alanında yaşanan gelişmeler devletleri hem olumlu hem de olumsuz etkilemektedir. Yani devletler için hem güvenliği sağlayıcı hem de güvensizlik yaratıcı etkilere sebep olmaktadır. Özellikle askeri alanda ve silah teknolojisinde yaşanan gelişmeler savaşların seyrini değiştirme noktasına gelmiştir. Bu nedenle yeni güvenlik anlayışı içerisinde askeri

tehditler daha şiddetli bir şekilde yer almaktadır. Teknolojik gelişmelerin askeri alandaki etkisine ek olarak, bilginin hızlı bir şekilde yayılması ve bilgi teknolojisindeki gelişmeler de "devlet sırrı" gibi gizli kalması hayati öneme sahip bilgilerin saklanması imkânsız hale getirmektedir. Bilgi teknolojilerindeki küreselleşme etkisi sadece devletleri değil bireyleri de aynı derecede tehdit etmektedir. Özellikle kişisel verilerin gizliliği ve depolanması konusunda bireyler ciddi tehdit altındadır. Devlet, bireylerin siber güvenliğini sağlamak için çeşitli önlemler almakta ancak bu önlemler bir bakıma kişilik haklarına da saldırı olarak nitelendirilmektedir (Çıtak, 2017: 173-177).

Yeni güvenlik anlayışının daha iyi anlaşılabilmesi için geleneksel güvenlik anlayışı ile olan farklılıklarını ve benzerliklerini de belirtmek faydalı olacaktır. Geleneksel güvenlik kavramı; Soğuk Savaş'ın son dönemlerinde ortaya çıkan yeni güvenlik anlayışı ile bu tarihten öncesini ayırmak anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Geleneksel güvenlik anlayışının üç temel üzerine kurulu olduğu kabul edilmiştir. Bunlar; devlet merkezilik, askeri tehditler ve onlara karşı direnç ve statükocu politikaların baskınlığıdır. Bu üç temelden çıkarılan sonuç ise; uluslararası sistemin yapısının anarşik olduğu, devletlerin bu sistem içerisindeki önemi ve sonuç olarak devletlerarasındaki savaşların nedeninin uluslararası sistemin yapısı olduğudur. Süper güçlerin çatışma durumunun sona ermesi, uluslararası sistemi etkilemiş ve uluslararası siyasette küreselleşmenin öneminin artan bir şekilde kabul edilmesini sağlamıştır. Böylece II. Dünya Savaşı sonrasında gelişen güvenlik anlayışının yeniden değerlendirilmesi söz konusu olmuş ve özellikle temel güvenlik aktörleri olan bağımsız devletler açısından bir fırsat yaratılmıştır (Mabee, 2003: 135). Bu dönemde en büyük tehdit askeri tehdit olarak kabul edilmiş ve bu tehdidin karşısında durabilecek tek aktör ise "devlet" olarak belirtilmiştir. Askeri tehditlere konsantre olup belki de çok daha zararlı tehlikeler görmezden gelinmiş ve sonuç olarak toplam güvenlik azalmıştır. Buna ek olarak, uluslararası ilişkilerde askerileşmenin artması küresel güvensizliği de arttırmıştır (Ullman, 1983: 129).

Geleneksel güvenlik anlayışı içerisinde devlet hem nesne hem de özne olarak görülmüştür. Devlet önce nesnedir, çünkü korunması gerekir daha sonra ise devlet öznedir, korunması gereken nesnelere korur. İşte bu noktada birey güvenliği de devlet güvenliğine bağlanmış ve devletin sorumlu olduğu bir alan olarak kabul edilmiştir. Ancak yeni güvenlik anlayışı ile güvenlik konusu küresel ve bireysel seviyede

değerlendirilmeye başlanmış ve aynı zamanda askeri bakış açısının dışında yeni bakış açıları da ortaya çıkmıştır. Geleneksel güvenlik daha çok temel aktör olan devlete karşı dışarıdan gelebilecek tehditler üzerinde dururken; yeni güvenlik anlayışı ise farklı öznelerle karşı ulus-ötesi, ulus-altı ve çok boyutlu güvenlik tehditlerini ele almaktadır. Farklı öznelerin ortaya çıkma sebebi ise, uluslararası sistemin yapısından kaynaklı olarak devlet dışında yeni aktörlerin ortaya çıkışı olmuştur. Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni uluslararası sistem, devlet merkezli ve askeri tehdit öncülüğünde bir güvenlik yapılanmasının artık çağın gereklerini karşılamada yetersiz kaldığını ortaya çıkarmıştır. Ancak bu yeni güvenlik tehditlerinin askeri tehditlerden daha önemli olduğu kanısını kesinlikle doğurmamalıdır. Çünkü daha önce dar bir çerçevede ele alınan güvenlik politikalarının aslında çerçevesi genişlemiştir. Daha açık ifade etmek gerekirse; yeni güvenlik anlayışı aslında geleneksel güvenlik anlayışının savlarını reddetmeyip ona eklemeler yapmıştır. Sonuç olarak Soğuk Savaş sonrasında akademik tartışmalarda "insan güvenliği" konusu daha görünür ve açık hale gelmiştir (Bilgin, 2003:207).

1994 yılında yayınlanan BM Kalkınma Raporuyla birlikte "insan güvenliği" kavramının uluslararası sistemde kullanılmaya başlandığını daha önce belirtmiştik. Bu raporda insani güvenlik geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Bu tanım iki ayrı boyuta vurgu yapılmaktadır. İlk olarak açlık, hastalık ve baskı gibi kronik tehditlere karşı güvende olmak belirtilirken; ikinci olarak evde, iş yerinde veya diğer topluluklarda yani günlük hayatta ortaya çıkabilecek ani ve zarar verici aksaklıklardan korunmak şeklinde bir tanım yapılmaktadır (UNHDP, 1994: 23). Raporda insan güvenliği kavramının daha çok insan yaşamı ve onuruyla ilgili endişe taşıdığından bahsedilmektedir. Evrensel olarak ele alınan insan güvenliği, insan merkezli bir yaklaşım ortaya çıkartmakta ve bu herhangi bir yerdeki bütün insanları ilgilendirmektedir. BM, insani güvenliğin yedi temel güvenlik boyutunu da içerisinde barındırdığını belirtmektedir. Bunlar (UNHDP, 1994: 24-25):

- Ekonomi Güvenliği,
- Gıda Güvenliği,
- Sağlık Güvenliği,
- Çevre Güvenliği,
- Bireysel Güvenlik,

- Toplum Güvenliği,
- Politik Güvenlik.

Dünya üzerinde herhangi bir yerde insan güvenliğinin tehlikede olması, nerede olduğu fark etmeksizin bütün insanları etkilemektedir. Gelecek yüzyılda insan güvenliğine tehdit olarak görülen durumlar bu raporda şöyle sıralanmıştır UNDP, 1994:34):

- Kontrolsüz nüfus artışı,
- Ekonomik fırsatlardaki eşitsizlik,
- Aşırı uluslararası göç,
- Çevresel bozulma,
- Uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı,
- Uluslararası terörizm.

Kontrolsüz nüfus artışı ve ülkeler arasında yaşanan ekonomik manadaki eşitsizlikler beraber değerlendirildiğinde, uluslararası göç hareketlerinin ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler bu göçe kaynaklık etmektedir. Nitekim bu rapordan da görüleceği üzere göç hareketleri insan güvenliğe bir tehdit olarak konumlandırılmaktadır. İnsani güvenlik, aslında hayatın temelini oluşturan özgürlüklerin korunması ve bu şekilde bütün insanların özgürlüğünü güvence altına almak için insanların hayatlarını korumak anlamına gelmektedir (Commission on Human Security, 2003: 4).

İnsan güvenliği, devlet güvenliğini tamamlar, insan haklarını geliştirir ve insani gelişmeyi güçlendirir. Devlet güvenliği ve insan güvenliği aslında sıkı sıkıya bağlıdır ve biri olmadan diğerini sağlamak çok mümkün değildir. İnsani güvenliğe yönelik tehditler oldukça farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle insani güvenliğin geniş ya da dar olarak tanımlandığını görmekteyiz. Korkulardan özgürlük (freedom from fear) ve isteklerden özgürlük (freedom from want) kavramları da bu tanımlama farkını belirtmek için kullanılmaktadır (Commission on Human Security, 2003).

İnsan haklarıyla sıkı bir bağlantıya sahip olan insani güvenlik kavramı özellikle Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemde gündem maddesi haline

gelmeye başlamıştır. Kanada ve Norveç bu yeni durumun öncüleri olarak, 1996 yılında başlattıkları Ottawa Süreci'yle kara mayınlarının insanlara verdiği zararı ortadan kaldırmayı amaçlanmıştır. Bu nedenle de insani güvenlik kavramı ve koruma sorumluluğu (responsibility to protection) ilkelerinin ortaya çıkması Ottawa Süreci'ne dayandırılmaktadır (Axworthy, 2016: 305).

İnsani güvenlik söyleminin uluslararası manada bir zemin kazanmasını sağlayan bu süreç olmakla birlikte, NATO'nun 1999 yılındaki Kosova müdahalesiyle kavram uluslararası toplum tarafından kabul görmüştür. Koruma sorumluluğu kavramı da insani güvenlik anlayışıyla yakın ilişki içerisinde bulunmaktadır. Müdahale ve Devlet Egemenliği Uluslararası Komisyonu (International Commission on Intervention and State Sovereignty) tarafından 2001 yılında yayınlanan "koruma sorumluluğu" raporuyla insani müdahale, insan güvenliği ve koruma sorumluluğu hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Koruma sorumluluğu prensibinin sınırları bu raporda iki aşamalı olarak çizilmiştir. İlk olarak bir devletin halkının korunmasının sorumluluğu o devletin kendisine aittir. İkinci olarak bir halk iç savaş, ayaklanma, baskı veyahut başarısız devletler yüzünden herhangi bir zarar görecekt olursa ve orada egemenlik sahibi olan devlet bu durumu engellemek konusunda isteksiz ya da aciz durumdaysa o zaman uluslararası koruma sorumluluğu devreye girmektedir (ICISS, 2001: 11).

Yani sivil halka yönelik herhangi bir saldırı durumunda devlet veya bölgesel otoriteler, insanların temel güvenlik ihtiyacını karşılayamadıklarında koruma sorumluluğu bir üst otorite olan uluslararası düzeye intikal edecektir (Griffiths vd., 2013: 153). Yeni güvenlik anlayışı, insan güvenliğini merkezine alan ancak devlet güvenliğinin de bir o kadar önemli olduğunun bilincinde olarak tıpkı geleneksel güvenlik anlayışı gibi kuramsal tartışmaların etkisi ile şekillenmiştir. Bu noktada başta realizm olmak üzere, marksizm ve liberalizm geleneksel kuram içerisinde konumlandırılmaktadır. Özellikle realizmin devlet merkezci oluşu, marksizmin uluslararası sistemdeki güç mücadelesi ve çatışmaların sürekliliğine yaptığı vurgu geleneksel güvenlik anlayışı içerisinde yer almalarını sağlamıştır. Marksizm ve realizmden farklı öneriler ortaya koymasına rağmen, liberalizm de geleneksel çizginin dışına çıkamamıştır (Çıtak, 2017: 52).

Soğuk Savaş'ın son dönemlerinde ortaya çıkmaya başladığı kabul edilen yeni güvenlik anlayışı, özellikle Kopenhag Okulu ve Eleştirel kuram ile gelişme

göstermiştir. Yeni güvenlik anlayışı gibi tehditler de "yeni" olarak ifade edilmektedir. Çünkü bu yeni tehditler sınır tanımamakta ve geleneksel (askeri) yöntemlerle kontrol altına alınmamaktadır. Bu yeni tehditleri; terörizm, kaçakçılık, korsanlık, salgın hastalık, uluslararası göç, ekonomik ve çevresel tehditler vb. özellikle Soğuk Savaş sonlarına doğru ortaya çıkan tehditler olarak saymak mümkündür. Bu tehditler nedeniyle güvenlik artık çok daha geniş yelpazede düşünülmekte ve ele alınmaktadır. Ancak hangi konuların güvenlik alanına girdiği konusunda yaşanan belirsizlik tartışma yaratmakta ve gelecekte çok daha fazla tartışılacağı öngörülmektedir. Yeni güvenlik anlayışı ile birlikte "risk" kavramı çok daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Gelecekte olması muhtemel tehlikeler risk kavramı ile açıklanmaktadır. Ayrıca tehlikenin olasılık halini risk, işaret ya da ikaz halini ise tehdit oluşturmaktadır; sonuç olarak risk ve tehdit arasında yönetilebilir bir ilişki bağı bulunmaktadır (Yavaş ve Sarı, 2018: 101-102).

Fakat küreselleşme ile birlikte tehdit, tehlike ve güvenlik durumları iç içe geçmiş ve belirsiz bir hal almıştır. Geleneksel güvenlik anlayışında güvenlik iki şekilde kategorileştirilmiştir (Demir, 2018: 14); 1) Sert güvenlik ve sert tehdit (devletlere sınır dışından gelen askeri tehditler), 2) Yumuşak güvenlik ve yumuşak tehdit (organize suç, ekonomik ve çevresel riskler ve göç). Fakat yeni güvenlik anlayışı bu şekilde bir sınıflandırmayı reddetmekte, günümüz tehditlerini John Kirton'un sınıflandırması çerçevesinde üç ayrı kategoriye ayırmaktadır. Bunlar (Kirton, 1993:340); 1) Geleneksel tehditler (geçmişten gelen ve halen devam eden tehditler), 2) Yeni tehditler (Soğuk Savaş sonrası küreselleşme etkisi ile ortaya çıkan tehditler), 3) Acil tehditler (acilen çözüm bulunması gereken tehditler).

Yeni güvenlik algısıyla birlikte, güvenlik kavramı askeri boyutun dışında ekonomik, politik, çevresel ve sosyo-kültürel bir boyut kazanmıştır. Kavramda yaşanan bu genişleme ile birlikte "kapsamlı güvenlik" anlayışı daha fazla dile getirilmeye başlanmıştır (Tanrısever, 2014: 123). Daha önce de bahsedildiği üzere; yeni güvenlik algısını oluşturan en önemli etkenlerden biri yeni tehditlerin ortaya çıkması olmuştur. Yeni tehditlerin bazı özellikleri şöyledir;

- Askeri olmayan ve askeri araçlarla karşılık verilemeyecek tehditlerdir.
- Ortaya çıkış noktaları belirsizdir; bu nedenle etkileri de önceden kestirilemez.
- Etkileri uzun zaman sonra ortaya çıkan tehditlerdir.

- İç ve dış tehdit ayrımını ortadan kaldırmaya başlamışlardır.
- Ulus-ötesi özelliklere sahiptirler, bu nedenle de kontrol altına alınabilmeleri için bazen uluslararası boyutta iş birliği gerekmektedir.
- Mücadele yöntemleri açısından farklılıklara sahiptirler. Bazıları için bölgesel veyahut uluslararası iş birliği gerekirken; bazıları için ise her devlet kendi başının çaresine bakmak zorundadır.

Daha önce vurgulandığı gibi, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, güvenlik kavramı, uluslararası ilişkiler disiplindeki birçok kavram gibi değiştirilmiş ve yeniden tanımlanmıştır. Göçmenlik, geleneksel güvenlik anlayışı yerine, son zamanlarda tanıtılan geniş güvenlik tanımı içinde bir tehdit haline gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönem, göç ve güvenlik söylemlerinin sıklıkla birlikte konuşulduğu bir dönemdir (Mandacı ve Özerim, 2013: 106).

2.5.2. Güvenlikleştirme Kavramı

Güvenlikleştirme kavramını ilk olarak Ole Waever ortaya atmıştır. 1995 yılında Waever tarafından yayınlanan "Securitization and Desecuritization" adlı makalede güvenlikleştirme kavramı incelenmiş daha sonra 1998 yılında "güvenlikleştirme teorisi" kitap haline getirilerek bilimsel alanda ayrıntılı olarak ele alınmaya başlanmıştır. (Baysal ve Lüleci, 2015: 71). Kopenhag Okulu güvenliği inşacı bir bakış açısıyla değerlendirerek güvenliğin gerçek olup olmadığıyla ilgilenmez, sadece güvenliği öznelerarası bir yapım olarak ele alır. (Baysal ve Lüleci, 2015: 71).

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme terimine nazaran; güvenlik sorunları reel ya da varoluşsal tehditlerden kaynaklanmaz. Yani, problemler doğası gereği güvenlik için bir tehdit oluşturmaz, aksine erkek oyuncular tarafınca güvenlikleştirilir. (Rumelili ve Karadağ, 2017: 4). Güvenlikleştirme durumunda, mevzu bir tehdit olarak gösterilir, bundan dolayı bu mevzu öteki mevzulara nazaran mutlak önceliğe sahiptir. Bu probleminin çözümü yoksa öteki sorunların da yersiz olacağı izlenimini yaratmaya çalışılır (Baysal ve Lüleci, 2015: 71).

Kopenhag Okulu savunucuları, bir probleminin güvenlik problemi haline gelmesi için siyasal seçimlerin bu yönde bir duruş alması icap ettiğini savunuyorlar. Örneğin, bir siyasal liderin göçmenlerin toplumsal barışı tehdit ettiğini söylemesi,

ancak mevzuyla alakalı bir karar verdiğini göstermez. Güvenikleştirme teorisine göre, bu ifade göçmenlerin varlığını siyaset-dışı alandan siyasal alana, daha sonra da güvenlik alanına taşımaktadır. (Rumelili ve Karadağ, 2017: 4). Güvenikleştirici aktörler, meseleyi güvenikleştirme kapasitesi olan aktörlerdir. Bu aktörler, yönlendirme kapasitesi bulunan ve etki alanı fazla olan liderlerdir. Burada söz ediminin etkili olabilmesi için meselenin ne denli tehdit içerdiği ve öncelikli olduğu algısı yaratılır. Ardından olağanüstü önlemler dışında bir seçeneğin olmayacağına inanırılır. Bu ifadeler kitleler üzerindeki etkiyi arttırmak için yardımcı öğeler olarak kullanılır. (Rumelili ve Karadağ, 2017: 4). Ancak burada güvenikleştirici aktörün sahip olduğu siyasal otorite ve söz konusu tehdidin tarihsel koşulları da oldukça önemlidir.

Kopenhag Ekolü yazarlarına göre, güvenikleştirme eyleminde üç öğe bulunmaktadır. Bunlar; referans nesnesi, güvenikleştirici aktör ve işlevsel aktörlerdir. (Baysal ve Lüleci, 2015: 71). Burada referans nesnesi halihazırda tehdit edilen ve hayatta kalması gereken öğedir. Kopenhag yazarlarına göre referans nesnesi hayatta kalma hakkı olduğundan korunması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği nesnedir. (Baysal ve Lüleci, 2015: 71).

Daha spesifik olarak, güvenikleştirme öznesi herhangi bir olayı, bir nesnenin veya grubun hayatta kalmasına yönelik varoluşsal bir tehdit olarak sunuyorsa, buna referans nesne adı verilir (bu, bir konuşma eylemi yoluyla gerçekleşir), söz konusu olay bir güvenlik sorunu olarak tanımlanır. Güvenlik sorunu olarak algılanan bu durum, alıcı bir kalabalık tarafından kabul edilirse, bu sorun artık geleneksel yollarla çözülemeyen bir durumda bulacaktır. Bu, tehdidin acil durum önlemleriyle ele alınması gerektiği anlamına gelir. Acil durum aşamasında, normal siyasi sürecin ötesine geçen bazı kısıtlayıcı yöntemler kullanılabilir. Bu durum demokratik sürecin askıya alınmasına, demokrasi kurallarının ihlaline ve sosyal sınırlamaların yayılmasına yol açmaktadır. (Miş, 2012: 37).

Bu aşamada, yasal yetkiye sahip güvenikleştirme kuruluşu, güvenikleştirme sürecinin daha istenen bir düzeyde ilerlemesine izin verecektir. Daha önce de belirtildiği gibi, güvenlik söylemi her alanda ve her konuda kullanılabilir ve bu aktörler arasında her konu aciliyet gerektiren bir sorun olarak görülebilir. Bu aşamada herhangi bir engel yoktur, ancak güvenikleştirme sürecini başlatanın tanınması, sürecin başarılı olup olmayacağını belirlemede en önemli faktörlerden biridir (Buzan,

Waever ve Wilde 1998: 31). Yukarıdaki bileşenler içinde, konuşma eylemi teorisi ile güvenikleştirme arasındaki ilişkiden de bahsedilmelidir. Bir şeyi gerçekten güvenlik sorunu yapan nedir? ve "güvenlik nedir?" Bu noktada Weaver, dil teorisine dayanan bir güvenlik teorisi ortaya koyar: "dil teorisi aracılığıyla" güvenlik, bir kelimenin eylemi olarak görülür.' (Waever 1995: 55).

Dilbilimci Yan L. Austin tarafından ortaya konan ve John Searle tarafından geliştirilen konuşma eylemi teorisine göre, insan iletişimde kullanılan en küçük iletişim birimi cümleler değil, verilmesi gereken açıklamalar, emirler veya sorulardan oluşan performatif öğelerdir. 1962'de yayımlanan JL Austin'in How to Do Things with Words adlı kitabında "performatif ifade" kavramını geliştirdi ve söylem içeriğinin aktivizmi de içerdiğini belirtti. Güvenikleştirme teorisinde sözlü eylem, tehdit oluşturan bir sorunun geleneksel siyasi politika ile çözülemeyeceğine alıcı kitleleri ikna etme sürecinde kullanılan bir araç olarak görülmektedir. Sözlü eylemler, suçlama, yön, duyguların veya tutumların ifadesi ve mesaj dâhil olmak üzere özelliklerin tümünü veya bir kısmını içerebilir. (Yeo, 2010: 96-97).

Dolayısıyla, soyut ifadeye ek olarak güvenlik kavramı, telaffuzun kendisinin bir eylem olduğu aşamayı ifade eder. Waever'e göre biz bu işi bir açıklamayı sözle ifade ederek yapıyoruz. (örneğin; bahis, söz, gemi adı). Yani, yönetici seçkinler veya aktörler bir durumu güvenlik sorunu olarak ilan ettiklerinde, bu artık bir güvenlik sorunudur ve düzeni yönetenler veya aktörleri güvenikleştirenler bu durumu kendi yararlarına kullanabilirler (Waever, 1995: 44-45). Güvenikleştirme için teorik argüman, bahsettiğim şeye dayanmaktadır. Bu argüman, güvenlik tehdidinin bir nesneyi bilmek ve tespit etmekle ilgili olmadığını, ancak algıladığımız boyutla ilgili bir sorun olabileceğini veya olmayabileceğini öne sürüyor. Waever, güvenikleştirme adını verdiği bu süreçte güvenliğin siyasi niteliğine işaret ederken, asıl nokta tehdidin kendi kendini güvenlik altına almaması ve aktörlerin onu koruyor olmasıdır. (Waever, 1995: 55).

Bu durumda sorunun bir güvenlik problemine dönüşmesi, öznelarası bir değerlendirme sonucunda elde edilen sonucu ifade eder ve öznel bir durum değildir. Güvenikleştirmede konuların siyasi bir seçim olmasının nedeni, güvenlik kavramının izleyici üzerinde yarattığı güç durumudur. Bu durum, kaynakların devri, özgürlüklerin sınırlandırılması gibi uygulamaların yasal hale gelmesini sağlamaktadır (Bilgin, 2010: 83). Bu bakış açısına göre, farklı aktörler güvenlik kavramını farklı tehditler ile

doldurmakta ve bu süreçte oluşan tehditler bir güç aracı olarak kullanılmaktadır. Kopenhag Okulu'na göre bir konu söylem siyaseti ile güvenlik meselesine dönüştürülebilir ve bu süreç sözel olarak yapılır. Dilbilimci Austin'in bir fiil kelimesi mefhumu, tanımı gereği söylemden farklı bir anlama sahiptir ve bir kelimenin olumlu veya olumsuz anlamlar dışında edimsel ifadeler içerebileceğini savunur. (Mandacı ve Özerim, 2013: 107-108).

Bu düşünceden hareketle bazı araştırmacılar, güvenliğin sosyal inşa sürecinin bir ürünü olduğu fikrini kabul etmektedir (Aras ve Karakaya 2008: 497). Daha detaylı olarak tartışılacağı üzere, göçün diğer güvenlik alanlarında olduğu gibi konuşma ve sosyal yapılanma yoluyla güvenikleştirilebilecek bir alan olduğu tezi gerçekçi bir temelde tartışmaya açıktı. Waever, bu yeni dil teorisi yaklaşımının amacının, güvenlik kavramını ve güvenikleştirme sürecinin nesnel boyutunu geleneksel devlet merkezli yapısından özgürleştirerek geniş bir şekilde tanımlandığını söylemiştir (Waever, 1995: 55).

John Austin'in güvenikleştirme süreçlerinin başarı şartları olarak belirlediği tasnifine göre bir güvenikleştirme sürecinin başarılı olabilmesi için güvenlik grameri kullanılmalı ve ardından sosyal tepkiyi değerlendirilmelidir.

- Güvenikleştirme kuruluşunun sosyal otoritesi için koşulların karşılanması; yani, güvenikleştirme katılımcısı ile hedef kitle arasındaki ilişki güvenikleştirme gerekliliklerinin kabulü için önemlidir.
- Güvenikleştirme sürecini kolaylaştıracak veya önleyecek tehditlerin özellikleri kamuya açıklanmalıdır. (Stritzel, 2007: 364).

Sunulan tehdit algısı o kadar rahatsız edici olmalı ki, izleyici tehdiye karşı acil eylem talep etmelidir. Talep olmasa bile bu beklentinin gerçekleşmesi gerekir (Balzac, 2005: 184). Kopenhag Okulu'na göre, "güvenlik" sözcüğü bir durumu belirtmek için telaffuz ediliyorsa, orada var olan durumu tarif etmek yerine yeni bir gerçeklik yaratma sürecinden bahsetmek gerekir. Kopenhag Okulu, postyapısalcılar, postmodernistler, feministler ve sosyal kurucular gibi söyleminde dil felsefesini kullanır, ancak okul metne odaklanır, metnin güvenlik alanındaki analizi uluslararası güvenlik sorunlarını ortaya çıkarır (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 24). Bu metnin yazılı olarak sunulması veya sözlü olarak ifade edilmesi arasında hiçbir fark yoktur.

Bu anlamda güvenlikleştirme Austin ve Derrida'nın görüşüne uygun değildir (Waever, 2001: 26-27).

2.5.3. Göç Kuramı Olarak Güvenlikleştirme

Güvenlik kavramı geleneksel olarak askeri konularla ilişkilendirilmiş olsa da çevre, toplum, ekonomik ve politik güvenlik de dikkate alındı. Güvenlik, insanların kendilerini tehdit altında hissetmeden ve kendilerini tehdit hissetmeden yaşamlarına devam ettikleri bir durum olarak tanımlanmaktadır (Balta, 2018: 241). Gerçekçi düşünceye göre, güvenlik geleneksel olarak ulusal egemenlikle ilişkilendirilmiştir. Bireylerin ve devletin güvenliği birbirini tamamlar (Cankurtaran, 2015: 187). Güvenlikleştirme sürecinde normal siyasi koşullar altında alınamayacak tedbirlerin alınabileceği garanti edilmektedir. Öte yandan, güvenlikleştirme, güvenliği tehlikeye atan durumların eleştirel bakış açılarının ifadelerine uygun olarak söylem ve sürekli ifadelerin gücüne dayanan bir perspektiftir. (Hisarlıoğlu, 2019: 1).

Bir güvenlikleştirme yaklaşımının gerektiğinde, devletlerin çalışma alanı olan siyasi bir gündeme dönüştürülmelidir. Güvenlik sorunu olarak görülmeyen bir mesele önce politize edilerek dikkat çekilir, ardından devletin ve içindeki toplumun dikkatini çeken mesele pekiştirilir. Bir nesnenin güvenliklestirmesi için önce meşruiyet ve onay alması gerekir. Bu etki, güvenlikleştirmenin ana argümanları olan dil ve söylem aracılığıyla sağlanacaktır. Güvenlikleştirme aşamalarında çeşitli analitik departmanlar yer almaktadır. Bunlar; Referans Tüzel Kişi, Güvenlikleştirme ve İşlevsel Kuruluş olarak sınıflandırılır. (Miş, 2011: 348-367). Analiz blokları, güvenlikleştirme sürecinin nasıl yürütüldüğünü anlamamızı sağlar.

Waever, iki büyük gücün dünyayı şekillendirdiği Soğuk Savaş'tan sonra uluslararası sistemde bir rahatlama aşamasının geldiğini söyledi. Mevcut uluslararası ilişkilerde yer alan siyasi otoriteler uzlaştı ve yetkililer çöktü. Eyaletler içindeki bireyler daha fazla ilgilendikçe, güvenlikleştirme birçok konuda daha kolay hale gelir (Waewer, 2008: 171-177). Güvenlik, hayatta kalma sorunu olarak da adlandırılır. Mevcut uluslararası sistemde devletler, uluslararası ilişkiler açısından bakıldığında her zaman aynı sonuçları vermemektedir. Diğer bir deyişle, bir ülkedeki bir nesne tehdit olarak kabul edilse de başka bir ülkede aynı kaliteye sahip olmak bir tehdit olarak kabul edilemez (Buzan, 2008: 116-123).

2011 yılında Türkiye Cumhuriyeti artık Suriye'den gelen göç akımına kayıtsız kalmadığından ve Suriye'deki iç savaşın sona ermesinden sonra Suriyeliler için öncelikle geçici bir varış yeri olduğundan, artık baskın düşünceler anavatanlarına dönecekken, bu gerçekleşmedi ve şimdi kalıcılık gerçekleşmiştir. Bunun nedeni, Suriyeli mültecilerin dönüşü için yeterli ve gerekli güvenli koşulların henüz istenen asgari düzeye ulaşmamış olmasıdır. Bununla birlikte, zaman içinde, kısmen de olsa göç üzerinde daha sıkı kontrol sağlamak için çeşitli önlemler ve adımlar atıldı. (Çoban, 2019).

Başlangıçta Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik olan Suriye'den gelen göç akışına her türlü engele rağmen yasadışı yollar eşlik etmiş ve güvenlik önlemleri Yunanistan üzerinden Orta Avrupa'ya doğru giden trendi takip etmektedir. Bu süreçte etnik farklılıklarla marjinalleşme retoriği öne çıktı. Avrupa'da, özellikle sağ partilerin propagandası sonucu etnik kökene göre göç eden kişilere karşı olumsuz ayrımcılık var. Bunun doğuştanlık, yani doğuştan gelen kimliğin üstünlüğünün korunması ile desteklendiği de görülebilir. Tüm bu olaylar göç akışına ve göç edenlerin yeni bir boyutta analiz edilmesine yol açmıştır (Mandacı ve Özerim, 2013: 112). Avrupa Birliği, Avrupa'daki toprağın durumundan şikâyet eden kişileri de Türkiye üzerinden düzensiz bir sevkiyat olarak hedefliyor. Göçün Avrupa topraklarını çok fazla etkilemediği zamanlarda konuşmaktan çekinen AB, yoğun göçmenlerin ardından bu konuda başrol oyuncusu olmak istiyor. Özellikle Schengen Anlaşması ile sendika üyelerinin sınırları genel olarak kabul edilmiş ve dışarıdan göç konusunda zor bir güvenlik yaklaşımı ortaya konmuştur. (Kılıç, 2018: 5-6)

Türkiye Cumhuriyeti'nin açık kapı politikasını izleyen ülkelere seyahat eden, Avrupa topraklarına ulaşmak isteyen ve engellerle karşılaşan Suriyeliler, yasadışı geçiş yaptı. Göçmenlere karşı kamuoyunun retoriği nedeniyle "geçici olarak ülkede Suriyeli göçmenlerin" yükselmesi marjinalleşmenin artmasına neden oldu. Bu diğer devlet, Suriye'den gelişin Avrupa topraklarını daha cazip hale getirmesiyle Türkiye'deki kontrolsüz göç akımlarıyla birleşmektedir (Akçadağ, 2012: 8-10). Avrupa'da yasadışı göçün büyük bir sorun haline geleceği açıktır. Türkiye açık kapı yaklaşımını terk etti. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay, geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamada, Suriye'den Türkiye'ye göçmen baskınlarının yapıldığı ülkenin bir göç üssü olmadığını, özellikle artık ortadan kaldırılamayacak bir yük haline gelen bu

durumun üstesinden gelmek için alınan önlemlerin mümkün olduğunca listelendiğini söyledi. (Oktay, 2019).

Kopenhag Okulu bünyesinde analiz ve sınavlar yapılırken, veri tabanında bir analitik birim bulunmakta ve analizler bu sistem üzerinden yapılmaktadır. Üç gruba ayrılan bu analiz tarzında, öznenin doğduğu ilk nokta referans nesnedir. Uygulama nesnesi oluşturulduktan sonra ortaya çıkan bu olguyu yaygınlaştırmak, birçok insanı ve kamusal alanı kapsamak için bu görevi üstlenen kişi, kurum vb. gereklidir. Bu fayda, güvenlikleştirme kuruluşu tarafından sağlanır. Referans nesnenin güvenliğini sağladıktan sonra beklenen sonuç budur. Güvenlikleştirmenin son aşamasının gerçekleştirildiği "Fonksiyonel varlık" bölümü gelir.

2.5.3.1. Başvuru Nesneleri

Göç tehdidi altında olan ve yasal olarak hayatta kalma hakkına sahip kişi, kişi veya durum veya durumlardır. Suriyelilerin göç nedeniyle güvenliğinden göç etmelerinden korkan Suriye, tehdit altında Suriye sınırına doğru göç etmeye çalıştıklarını iddia eden Türkiye'de yaşayanlara örnektir. Tehdidin boyutu ve hayatta kalma ihtiyacına göre yaşamsal işlevlerin devamlılığını sağlamak için alınması gereken önlemler doğru orantılı görünmektedir (Baysal ve Lüleci, 2015: 71). Bir örnek verecek olursak; Suriye'nin iç savaş nedeniyle güvenli bölge sayılan topraklara doğru ilerlediğini görebilirsiniz. Bu kişiler tehdit barındırmadıkları için korunmaya muhtaç insanlar olarak görülürken, iç güvenlik, istihdam ve barınma açısından bu hareketten etkilenebilecek Türk vatandaşları uygulama olarak yerleştirilebilir. Bu nedenle Suriye'den Türkiye'ye gerçek göç hareketlerinde Suriyeli göçmenlerin tehdidi, Türk vatandaşları referans nesne olarak değerlendirilebilir.

2.5.3.2. Güvenlikleştirici Aktör

Güvenlikleştirici aktör; referans nesnesinin varoluşu için herhangi bir olayı varoluşsal bir tehdit olarak görmesi gerekir. Bu da söz konusu olan güvenlik sorununu etkiler ve yeniden tanımlar (Miş, 2011: 350). Hedef olarak tanımlanan tehditlerin ve güvenliği risk altında olan grup veya bireylerin risk altında olduğu ifadesinin aktarıcısıdır. Bir aktör, halka referans nesnesini temsil eden ve bir güvenlikleştirme aktörü karakterini üstlenen bir kişi, kurum veya unsurdur. Örnek olarak: Bir güvenlikleştirme sorunu olarak değerlendirilen bir kuruluş hangi yöntemle ve hangi unsurla vurgulanırsa, dikkat çeken ve önem kazanan bir unsur güvenlikleştirmenin

varlığıdır. Aktörleri söylemlerinde güvenlikleştiren unsurlar ağırlıklı olarak liderlik pozisyonundaki kişilerdir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa ülkelerinin de özellikle Suriyeli göçmenler meselesini her türlü uluslararası platformda ele alırken sorumluluk alması gerektiği şeklindeki açıklaması güvenlikleştirme çalışmalarına örnek olabilir.

2.5.3.3. Fonksiyonel Aktör

Bir alandaki yapı taşlarını önemli ölçüde değiştirebilen aktörlerdir. Başvurulan nesnede yer alan tehdit edici öznenin içeriği adına sosyal platformda veya kamuoyunda dikkat çeken güvenlikleştirici aktörün dil argümanının işlevselleştirerek, güvenlik anlamında yönelimlere etki edebilen ve onları sosyal gerçekliği inşa etmeden farklı sonuçlara ve anlamlara itebilen aktörlerdir. Bu ilk aşama. İşlevsel varlıklar arasında adı geçen referans veren kuruluşlar ve güvenlikleştirme kuruluşları kolaylaştırıcı bir özelliğe sahip olmasa bile güvenlik bilincini artırabilirler ve bu durumlarda bu araçlar kullanılır (Aktaş, 2011: 12-17). Örnek vermek gerekirse siyasi liderlerin, medyanın vb. açıklamaları sonucunda Suriye'den ülkemize güvenliğimizi tehdit eden bir göç akışı söz konusu. Komün aracılı referans nesne yaklaşımını kullanarak bir güvenlik problemi olarak oluşturulduğu iddiasıyla, herhangi bir işlem yapılmazsa bir otonomi sorunu bile yaratabilir, üçüncü aşama tamamlanacak ve analiz sürecinin son aşaması tamamlanacaktır. Bu aşamada işlevsel aktör, güvenlikleştirme aktörlerinin söylemlerini aktaran medyadır. Öte yandan, hükümetin yasadışı göç hareketini yasallaştırmaya çalışma politikasına karşı muhalefet partilerinin izlediği milliyetçi politikalarda sürgün hedefini vurgulayan hükümetin kendi vatandaşlarını önemsemediği iddiaları ise sürgün hedefi yaklaşımının bir başka örneğidir.

Tüm bu açıklamalara göre güvenlikleştirme üç aşamada gerçekleşiyor. Önce referans nesnelere dâhil edilir. Uygulama nesnelere, ilerlenecek durumları ifade eder. Daha sonra belirli referans nesnelere söylem kullanılarak sunulur ve bu sunumu yapan aktörler güvenlikleştirme aktörleri olarak adlandırılır. İlk aşamada, uygulama nesnesindeki tehdit edici konunun içeriği adına sosyal bir platformda veya kamuoyunda güvenlikleştiren bir varlık vardır. Güvenlikleştiren aktör, postyapısal düşüncenin anlam verdiği dilsel argümanı işlevselleştirerek sosyal gerçekliği inşa etmeden, güvenlik anlamında yönelimleri etkileyebilen ve onları farklı sonuçlara ve anlamlara itebilen aktörlerdir (Miş, 2011: 371). Güvenlikleştirme kuruluşu,

fonksiyonel varlıklar aracılığıyla güvenlikleştirilmiş referans nesnelere uygular. Bu aktörlerde önemli rol oynayan unsurlar başlıca medya, reklamlar, posterler vb.'dir.

Güvenlik açısından tehdit oluşturan sorunlar sadece devletin bugün ayakta kalmasıyla ilgili sorunlar değildir; ekonomik eşitsizlik, doğal kaynakların kaybı, etnik sorunlar, uyuşturucu kaçakçılığı, çevre kirliliği ve uluslararası göç gibi birçok konuyu içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu yeni güvenlik anlayışıyla, güvenlik gündemindeki konu yelpazesinin genişlediğini veya genişletildiğini söyleyebiliriz. Buradaki ana şey insan faktörünü güvenliğin merkezine yerleştirmektir. Böylelikle güvenliğin kimin sağlamaya çalıştığı sorusu cevaplanmaya çalışılır. Bununla birlikte, geleneksel güvenlik çalışmaları hala güvenlik tehditlerini yalnızca askeri unsurlarla açıklamaya çalışmaktadır. Güvenlikleştirme politikası hem askeri konuları kapsıyor hem de güvenlik alanını sadece askeri konularla sınırlamıyor. Bu durum göz önüne alındığında, güvenlikleştirmenin her sorunu bir tehdit olarak algıladığını varsaymak yanlış olur. Bir sorunun güvenlik sorunu olarak ifade edilebilmesi için deneklerin, tehdidin varlığını ve kapsamını söylem yoluyla belirtmesi gerekir. Burada göçü güvenlikleştirme sürecini sosyal inşacılık çerçevesinde ele almak yerinde olacaktır. (Ulan, 2016: 21-22).

2.5.4. Göçün Güvenlikleştirilmesi

Soğuk Savaş sonrası Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Avrupa kıtası, II.Dünya Savaşı'ndan sonra en büyük nüfus hareketleriyle karşı karşıya kaldı (Bali, Akt: Özerim, 2014: 36). 1990'larda Balkanlar, Orta Doğu ve Afrika dahil pek çok bölgede çatışmalar insani krizleri ateşledi ve yoğun göç dalgalarına yol açtı. 1990'ların başına kadar daha ekonomik ve sosyal olarak değerlendirilen göç olgusu, Soğuk Savaş sonrası devletler tarafından ulusal güvenlik kavramındaki değişiklik nedeniyle bir tehdit olarak tanımlandı. (Gök, 2016: 67-68). İnsan hareketliliği ve sınır kontrollerinin, güvenlik hususlarının bir parçası olarak giderek daha fazla yürütülmesi, genişleyen bir güvenlik gündeminin parçası haline geldi (Grigoriadis ve Dilek, 2018: 5).

Soğuk Savaş döneminde rekabet ve stratejik hedefleri doğrultusunda mültecilere kapılarını açan devletlerin tavrı savaşın sonunda değişmiştir (Ihlamur-Öner, 2012: 583). Bu tutum değişikliğinin nedeni, ideolojik mücadelenin sona ermesiyle mültecilerin önemini ve değerini kaybetmesidir (Chimni, Akt: Mertus:

336). Soğuk Savaş sırasında mültecilere kapılarını açan ülkeler, mülteci sayısındaki artışın ekonomilerini ve siyasi düzenlerini olumsuz etkileyeceği endişesini dile getirmeye ve kapılarını kapatmaya başladı. (Ihlamur - Öner, 2012: 583). Ontolojik güvenlik arayan devletlerin, çevreye bilişsel düzen fikrini dayatarak belirsizliği en aza indirmeye çalıştıkları açıktır (Mitzen, 2006: 346). Göçün bir sosyal güvenlik sorunu olarak görülmesi, gösterilmesi ve toplumun hayatta kalması ve istikrarı için bir tehdit olarak görülmesini zorunlu kılmaktadır (Rumelili ve Karadağ, 2017: 77). Şu anda, göç sorununun genellikle iç güvenlik, kültür ve ekonomi pahasına güvenlikleştirildiği açıktır.

Küresel eşitsizlik, çatışma ve az gelişmişliğin neden olduğu göç akışları genellikle üçüncü dünya ülkelerinden gelişmiş ülkelere kaynaklanmaktadır. Demokrasinin gelişmesi, baskıcı, otoriter ve devrimci rejimlerin coğrafyasından gelen göçmenleri eğitimsiz, uyumsuz, suça ve teröre eğilimli olarak görüp gösterdiği düşüncesi ile göçmenler devletler için bir tehdit ve tehlike olarak görülüyor. İç güvenlik, göçün güvenlikleştirilmesinin ön saflarında yer almaktadır. Belirli kuzey-güney ve doğu-batı bölünme kalıplarına dayanan marjinalleştirilmiş topluluk profilleri, göçteki varlıklarını etkili bir şekilde göstermektedir. Bu varlığı güçlendiren olaylar, 11 Eylül'de Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan terörist saldırıdır. Teröristlerin göç yollarını kullandığı terör saldırısından sonra sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, dünyada da hem terör algısında hem de güvenlik algısında olumsuz değişiklikler yaşandı. Göçmen suçluların toplumdaki birlikteliği ve göçmenlerin ülkede asayiş bozacağı ve suç oranını artıracacağı endişesi, güvenlik nedeniyle göçü önlemek için yasal tedbirlerin alınmasına yol açmıştır (Mandacı ve Özerim, 2013: 108). Yani ontolojik güvenlik bağlamında varoluşa tehdit olarak görülen mülteciler söylemler yoluyla güvenlikle ilgili unsurlara dönüştürülmüştür. 11 Eylül olayları, göçte güvenlik algısındaki bir değişiklikte birlikte güvenliği sağlamak için gerekli bir kamu kabul aracı olarak göçün yurt güvenliği yoluyla güvenlikleştirilmesinin tarihsel ve sosyal temeli oluşturdu. Zaten bir tehdit olarak görülen göç ve göçmenler konusu, 11 Eylül'den bu yana "tehdit altındayız" söylemiyle daha da kötüleşti ve nüfusun yerinden edilmesinin önlenmesi için sınır güvenliği politikaları sıkılaştırıldı. (Köşer-Akçapar, 2012: 565). Özellikle, 11 Eylül'den sonra göçün güvenlikleştirilmesi söylemi güçlendirilmiştir (Faist, 2004: 1).

Kopenhag Okulu'na göre göçün güvenleleştirilmesinin en önemli nedenlerinden biri, bir toplumun kendi kimliğine yönelik bir tehdit algılamasından kaynaklanmaktadır (Ulltan, 2016: 33). Kitleseel göç, kimliğe yönelik bir saldırı ve varoluşa yönelik bir tehdit olarak görölmektedir. Güvenlik kavramından devlet odaklı anlayışa, toplum odaklı anlayışa geçişle birlikte göç, ulusal gelenekleri ve sosyal homojenliği zayıflatan faktörlerden biri olarak görölmeye başlandı ve aynı zamanda ulusal topluluğun sürekliliğine iç ve dış bir tehdit olarak görölmeye başlandı (Huysmans, 2000: 758). Farklı etnik ve dinsel geçmişe sahip insanları kültürel bir tehdit olarak görmek ve göçmenlerin gidecekleri ülkeye uyum sağlamada zorlanacakları ve kültürel uyum sorunları nedeniyle sosyal düzeni bozacakları inancı ontolojik güvensizliğe neden olmaktadır. Kültürel bir tehdit olarak algılanan ve gündelik hayatta ve siyasal alanda ontolojik güvensizliğe neden olan göçün en önemli sonucu, milliyetçi hareketlerin ve aşırı sağ partilerin siyasal alanda artan faaliyetleridir (Huysmans, 2000: 767). Örneğin, 2000'li yılların başından itibaren yoğunlaşan kimlik ve refah ile ilgili endişeler, radikal sağ için bir ortam yaratılmış, göç ve İslam karşıtı tartışmalar siyasal söylemin etkili bir parçası haline gelmiştir. (Kallis, 2015: 7).

Üçüncüsü, göç, gelişmiş ekonomilerin güvenliği açısından güvenleleştirilir. Göçmen işgücü, insanların istihdamı kadar ekonomik ve sosyal alanlar için de bir tehdit olarak algılanmaktadır (Mandacı ve Özerim, 2013: 125). İşsizliğin ve kayıt dışı ekonominin büyümesinin neden olduğu finansal kayıplardan özellikle kriz döneminde kaçak göç sonucu gelen, vasıfsız ve düşük ücretli işlerde çalışan göçmenler sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca, yüksek doğurganlıktan kaynaklandığına inanılan Üçüncü Dünya göçmenlerinin getirdiği ekonomik yük endişe yaratmaktadır. Finansal sorunlar, işsizlik korkusu ve istikrarsızlık göçmenlere karşı düşmanlığa neden oluyor. Özellikle seçim döneminde partilerin göçe yönelik tavrında sertleşme yaşanmakta ve seçim kampanyalarında göç konusu partiler tarafından güvenlik konusunda seçim malzemesine dönüştürölmektedir. Bunun temel nedeni, göçün neden olduğuna inanılan risklerin ortaya çıkmasının, hükümetlerin yönetemediğini ve kamu politikalarına olan güvenini zayıflatarak seçim potansiyellerini azalttığını ima etmesidir. Bu aşamada iç güvenlik, kimlik ve ekonomik sorunlar aleyhine siyasetçiler tarafından göç sorunu çözülebilir ve sıkı göç politikaları uygulanabilir.

Kopenhag Okulu'na göre, soruna analitik güvenikleştirme birimleriyle baktığımızda; Göçün güvenikleştirilmesinde, göçün ekonomiye verdiği zarar ve bunun ulusal çıkarlara, insanlara ve egemenliğe yönelik tehdidi sürecin ana hedefleridir. Güvenikleştirme Aktörleri: Siyasi liderler, bürokratlar, hükümetler ve baskı gruplarına benziyor (Baysal ve Lüleci, 2015: 79). Göç, ulusal çıkarlar ve iç politika sorunları yoluyla bir güvenlik tehdidi olarak yaratılır. Göç uygulamaları ve politikaları, kimlik, iç güvenlik ve ekonomik kaygılar aracılığıyla halkın gözünde meşrulaştırılır. Tarihsel süreçte yaşanan olaylar ve korkular, duvarları güçlendirerek, kalınlaştırarak ve dikerek göçü önlemeye yönelik sınır odaklı göç karşıtı politikaları meşrulaştırmayı kolaylaştırırken, büyüyen duvarlar bizi başka bir sorun olan kaçak göçe yönlendiriyor.

2.6. ULUSLARARASI GÖÇ KURAMLARI

2.6.1. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler ağı kuramının temelini; göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, bununla beraber göç alan ülke ile göç veren ülke içinde de kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların, süregiden karşılıklı göçler üzerine olan etkisi oluşturmaktadır. Bu ağlar hemen her tür toplumsal temele ve değişkene bağlı olarak çalışır, güçlü ve cılız ağlar olabilir (Çağlayan, 2006: 85). İlişkiler ağı kuramı şu şekilde tanımlanmaktadır: “Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” (Unat: 2017: 64). Bu ağ teorisi şu şekilde ifade edilebilir: göç veren toplumlar göç alan toplumlar ile birbirlerine bağlanmak için bir alt yapı oluştururlar. Bu bağlantı sayesinde de bireyler göçme olanağı bulur. Sonuç olarak yeni göç dalgaları oluşur ve göç artık kendini devam ettiren bir yapı haline gelir (Yalçın, 2004: 50). Nermin Abadan Unat'ın bu kuramı dayandırdığı varsayımlar şu şekildedir:

- Göçmen ilişkileri ağları, göç hareketini özendirmek üzere göç etme isteğinizi sürekli yaygınlaştırır.
- Göçmen ilişkiler ağları, kuramsallaştıkları seviyede ekonomik açıdan daha az seçici olabilir, gönderen ülke topluluğunu daha oldukça temsil edebilir.
- Göçmen ilişkileri ağları, kurulduktan sonra, kuruldukları ülkelerin hükümetleri bu akımı denetlemekte büyük zorluklar çekebilir. Benimsenen

göç politikaları ne olursa olsun göçmenler üzerinde sıkıntı oluşturabilir (Unat, 2017: 65).

2.6.2. Göç Sistemleri Kuramı

Bu kurama göre “iki ya da daha fazla ülke karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluştururlar. Bu ilişki ve ilişkiler bütünü yakın iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi, birbirleriyle aralarında fazlaca mesafe bulunan ülkeler ve bölgeler arasında da kurulabilir” (Çağlayan, 2006: 82). Kurama göre göç hareketi; göç veren ve göç alan ülkeler arasında göçten önce oluşan bir ilişki durumudur. Bu ilişkilerde üzerinde durulan konular politik, ekonomi ve kültürel bağlardır. Göç sistemi kuramı şu şekilde varsayımları da barındırmaktadır:

- Göç sistemi içerisinde var olabilecek olan ülkeler coğrafi olarak birbirlerine yakın olmayabilir, bu yakınlık daha çok siyasi ve ekonomik yakınlık olarak ele alınabilir.
- Çok kutuplu sistemler de bu kuramın bir parçası olabilir, dağınık biçimde bulunan bir kısım merkezi sistemleri birbirine yakınlıştırabilir ve bunun neticesinde birbiriyle örtüşen göçmenleri kabul edilebilirler.
- Bazı ülkelerin göç sistemleri birden fazla kuramı içerisinde barındırabilir fakat uygulama noktasında daha çok göçmen gönderen devletlerde görülebilmektedir.
- Ülkeler toplumsal değişim, ekonomik ya da siyasi sebepler neticesinde sistemden seçilebilir ya da sisteme dâhil olabilir. Sistemlerin istikrarlı yapıları olmayabilir (Unat, 2017: 68).

Kuramlardan da anlayacağımız gibi göç konusuna aslında farklı boyutlarda yaklaşımlar mevcuttur. Uluslararası göç hareketine katılmak isteyenler ilişkiler ağı kuramının öngördüğü yaklaşıma göre yurtdışına, akraba yanlarına kolayca gidebilirler. Göç sistemi kuramına göre ise tek bir sistem ya da göç hareketi söz değildir. Mesafeli ve hareket eden çoklu yapılar mevcuttur. Bunlara bağlı olarak uluslararası göç olgusu genişlemeye ve ivmesini de arttırmaya devam etmektedir. Artması ile beraber de önlemler, politikalar geliştirilmeye ve çeşitlendirilmeye devam etmektedir.

2.6.3. Dünya Sistemleri Kuramı

Wallerstein'e göre bu sistem tarihsel süreç içerisinde her zaman var olmuştur. Günümüzde de dünya üzerinde var olduğunu savunmuştur. Bu sistem modern sistemdir ve kapitalisttir (Çağlayan, 2006: 79). Bu kuramsal yaklaşıma göre; kapitalizm görünürdür ve bunu belirleyen unsurlar vardır. "Bugünkü durumda tarihsel sistem, evrilen tek tarihsel varlık olarak kapitalist dünya ekonomisidir" (Wallerstein, 2000: 134). Buna göre uluslararası göç; kapitalist gelişim ve ilerlemenin doğal sonucudur. Bu sistemde merkez-çevre yaklaşımı ile ülkeler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olarak ikiye ayrılmıştır ve kuzey-güney ayrımı belirginleşmeye başlar. Çünkü kapitalist ekonomiyi elinde bulunduran merkez yani kuzey ülkeler pazar ekonomisi ile beraber rekabet etme gücüne de sahiptir. Merkezdeki ülkeler; kapitalist ilişkilerin hâkim olduğu, ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerdir. Çevredeki ülkeler ise merkezdeki ülkelere bağımlı olan ülkelerdir. Merkez-çevre ülkeler açısından birinin varlığı diğersinin varlığı ile mümkündür (Wallerstein, 2011: 2005). Merkez-çevre kuramına göre çevre ülkeler, merkezdeki ülkelerin kapitalist gelişimlerinin devamı için gereklidir. Bu bağlamda merkez ülkeler; hammadde, ucuz işgücü ve pazar açısından çevre ülkelere ihtiyaç duyarlar. Çevre ülkelerden ithal edilen hammadde çevre ülkelerden ithal edilen ucuz işgücü işlenerek kapitalizme geri dönüşüm olarak sağlanır (Çağlayan, 2006: 80).

Bu bağlamda göç olgusu merkez-çevre ilişkilerine göre merkez ülkeler ucuz işgücünü karşılamak için göçü kullanmakta ve bunun içinde politikalar geliştirmektedir. Çevreden merkeze gelen göçmenler düşük ücretlerle çalıştırılmakta bu sayede de üretim maliyetleri düşürülmektedir. Ekonomilerin de gelişip küreselleşmesiyle birlikte ortak dolaşımın boyutları da gözle görünür bir şekilde değişmeye başlamıştır. Bununla birlikte uluslararası göç ve işgücü akımı da sermaye ile birlikte bir nüfus yaratmaktadır bunun sonunda da ulus-ötesi göç hareketleri doğmaktadır (Unat, 2017: 63).

2.6.4. Ulusaşırı Kuram

Uluslararası göç çalışmalarında sıkça karşımıza çıkan bir kavram olan ulusaşırı terimi göç araştırmalarının yeni gündem konuları arasında yer almaya başlamıştır. Ulusaşırıılıkta vurgulanan temel nokta internasyonal göçün, göçmenlerin bir ülkeden başka bir ülkeye hareket etmesiyle başlayan süreç ve bu sürecin

cevabında gidilen ülkeye yerleşme ile son bulan bir süreçtir. Sınırlı olmayan bir süreçtir. Göç kavramlarının kapsamının genişlemesiyle çok farklı dinamikleri de içerisinde bulundurması küreselleşme süreciyle yakından ilintilidir. Uluslararası göçte yaşanan hareketlilik küreselleşme ile artan teknolojik gelişmeler kavramların oluşumuna yeni boyutlar ve yeni anlamlar kazandırmaktadır. İletişim ağlarındaki yaygın kullanım ile birlikte aslında kişi ve kişilerarası etkileşimin yükselmesiyle beraber bunlara yeni grupların eklenme fırsatını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda ulusaşırı kuramı; sosyal, ekonomik ve ekonomik alanların ortaya çıkışını hızlandırmıştır (Şenay, 2010: 1).

Dört tür ulusaşırı alandan bahsedilebilir; küçük gruplar, özel akrabalık sistemleri; ulusaşırı sorun ya da konular; ulusaşırı topluluklar ve örgütlerdir (Faist, 2006: 4). Göçün sonucunda bu alanlar süresince toplumlar da göç temelli yeni bağlantılar oluşturmaktadır. Bu süreçte ulus devletler de toplumlarla beraber bu ağları kullanarak ulusaşırı terimin açıklamaya çalışmaktadır. Ulusaşırıçılık, köken ülke ve göç edilen ülkeler ulusal düzey aşan bağlarla bağ kuran göç deney deneyleri de göz önünde bulunduran bir alan kapsamındadır. Bu yaklaşımda temel odak noktası göçlerin ortaya çıktığı ulusaşırı coğrafya ya da sosyal alandır (Sirkeci ve Yaylacı, 2019: 29).

Ulusaşırı kuramın sonuç olarak bir takım etki noktaları vardır. Bunlar; göç ve yeniden göçün oluşumu, geriye dönüşü olmayan süreçlerin ve kararların oluşumu, bireylerin bu kuramda kendi kararlarını alması ile sonuçlanabilir. Köken ülkesi dışında uzun bir süredir yerleşik olan göçmenler ve mülteciler bile, çoğu zaman ulusaşırı bağlantılarını sağlamlaştırmaktadır. Bağlar sayesinde de göç ve göç ilkeleri de siyasallaşma sürecine girebilir (Faist, 2006: 3).

2.7. ULUSLARARASI GÖÇ POLİTİKALARI

Uluslararası göç politikalarının belirlenmesinde büyük rolü olan AB göçmenler için ve göç için politikalar belirlemiş ve bu politikalar bir nebze de olsa uygulama alanı bulmuştur. Alt başlıkta değineceğimiz AB göç politikalarını iki şekilde ele alabiliriz. AB ülkelerinin göç politikaları iki şekilde incelenebilir. Birinci aşama, göçmenlerin sayısını sınırlandırmak ve müracaat taleplerini caydırmak için tasarlanmış milli politikalar oluşturmaktır. İkinci aşama, entegre edilmiş ve koordine edilmiş bir Avrupa göç politikasının oluşturulmasıdır. Göç politikalarının bu şekilde

Avrupalılaştırılması iki ana hedef tarafından teşvik edilir. Birincisi, göçmenlerin sayısında meydana gelebilecek herhangi bir muhtemel artışı kontrol etmek sınırlandırmak ve tek taraflı göç yönetiminin sebep olacağı negatif etkilerden kaçınmak, ikincisi AB'ye üye olan devletlerarasındaki sınır kontrollerinin kaldırılmasına yol açacak tek bir Avrupa Pazarı'nı gerçekleştirme düşüncesidir (Bingöl, 2006: 47).

2.7.1 Avrupa Birliği Göç Politikaları

Uluslararası Göç Örgütü göç politikalarını şu şekilde tanımlamaktadır: “Göçmenlerin ülkeye girişleri, ülkede kalışları ve ülkeden çıkışlarını düzenlemeye yönelik resmi ve resmi olmayan önlemlerdir (IOM, 2009: 30). Bu başlığın konusunu oluşturan AB göç politikaları ise şöyle tanımlanabilir: Vize politikası, sınır yönetimi, düzenli ya da düzensiz göç yönetimi, mülteci hareketleri, sığınmacı konusu ve vatandaşlık konularıdır (Kıyıcı ve Kaygısız, 2018: 468).

AB göç politikaları yeni değildir. Aslında AB kurulduğu zaman içerisinde de göç adı altında olmasa da bir sığınma politikası ya da insan güvenliği, insan hareketleri konusunda çalışmaları var olmuştur. Hem 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hem de Soğuk Savaş sonrasında AB göç alan ve göç yolları üzerinde bulunmuştur. Avrupa'ya göçü ele alırken 3'e ayırmak doğru olur. Şöyle ki yaşanan bu göçler belli yıllar aralığında yükselişe geçmiş ve politika yapımını da etkilemiştir. 1950-1970 ve 1990 yılları arasında yaşanan yoğun göçler bunun en önemli göstergeleridir diyebiliriz. İlk dönem göç hareketlerinde dikkat çeken nokta işçi göçleridir. Başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde misafir ya da kalıcı işçi göçleri yaşanmıştır. 1970'li yıllardan itibaren ise özellikle Petrol Krizinin yaşanmasıyla birlikte Ortadoğu'dan Avrupa'ya yoğun işçi göçleri yaşanmıştır. Bu göçmenler AB sanayisinde ucuz iş gücü olarak çalıştırılmıştır. Devam hareketler kapsamında göçü sınırlandırmaya çalışmaya başlamıştır. 1990 sonrasında ise Soğuk Savaş'ın bitmesiyle eski Doğu Bloğu ülkelerinden Avrupa'ya yoğun bir göç dalgası oluşmuştur. Daha iyi yaşam koşullarında yaşamak ve çalışmak adına Avrupa'ya binlerce kişi göç etmiştir. AB'nin de göç hikâyesi aslında bunlarla başlamıştır diyebiliriz. Göç politikalarının oluşumunu ise Castles ve Miller şöyle ifade etmektedir: “*Misafir işçi programları ve göçü teşvik eden diğer unsurlar sonlandırılmaya başladığı gibi yasadışı göç ve uluslararası göçte de kontrol arayışlarının başlayacağı bir süreçtir*” (Castles ve Miller, 2008: 131).

AB devletlerinin bazıları göçün yükselişe geçtiği sırada Fransa, Almanya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda ile iç sınırlarını korumak için Schengen Anlaşması imzalamışlardır. Bu anlaşmanın amacı ve önemi kendi içlerinde sınırlarını koruyarak iş birliği ile birlikte dış sınırları göçmen ve sığınmacılara karşı savunmaktır (Kıyıcı ve Kaygısız, 2018: 470).

AB, 1950-1951'de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin kurulmasına karar vermiştir. Bu kurumun kurulması ile birlikte AB artık mülteci, sığınmacı, göçmen konusunda önemli bir adım atmıştır. Ayrıca Mültecilerin Hukukuna ilişkin 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi'nin de kabul edilmesi dönüm noktasını oluşturmuştur. Bu sözleşmeyle birlikte Avrupa'ya göçmen konusunda kısıtlama getirilmiş olsa da uluslararası koruma fikrinin varlığı ve göçmen konusunun uluslararası bir boyuta taşınması açısından çok önemlidir. Buradan hareketle AB aslında göçmenler için bir takım yasal statüde düzenlemeler yapmaya başlamıştır diyebiliriz. Bunları başlıklar halinde şöyle ele alabiliriz.

2.7.2. Maastricht Anlaşması ve Göç Politikaları

Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte AB devletleri de göçün etkisi ile karşı karşıya kalmıştır. Bunun için de artık birlik düzeyinde adımlar atılmaya başlanmıştır diyebiliriz. Buna bağlı olarak 1993 yılında Maastricht Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile birlikte göçmen ve sığınmacı konusu AB gündeminde doğrudan yer almaya başlamıştır. AB göç konusunda politika yapmaya devam etmiştir de diyebiliriz.

2.7.3. Amsterdam Anlaşması ve Göç Politikaları

Yine göç politikasının ortak gelişiminde atılan önemli bir diğer adım Amsterdam Anlaşması'nın imzalanmasıdır. 1997 yılında imzalanan ancak 1999 yılında yürürlüğe giren bu anlaşmada göç konusu Adalet ve İç işleri sütununda yer almıştır ve ilk defa vize, iltica, sığınmacı ve göçmen olarak yer edinmiştir (Şemşit, 2018: 90). Böylece göç konusu ilk defa aslında ulus üstü bir yer kazanmıştır da diyebiliriz. Bu anlaşma ile yasadışı göç ve ülkeye giriş çıkışlar kontrol altına alınmıştır. Böylece AB göçmenleri ve üçüncü ülke vatandaşlarını kapsayan konularda önlem alma yetkisine sahip olmuştur.

1999 yılında Tampere Zirvesi düzenlenmiş AB'nin sığınma ve göçle ilgili ayrı fakat yakından ilgili konular, ortak bir AB politikasının geliştirilmesi için yeni

hususlar belirlenmiştir. Belirlenen hususlar birlik içerisinde siyasi gündem içerisinde değerlendirilmiştir. Avrupa Konseyi, göç aşamalarının tüm aşamalarında daha etkin bir şekilde yönetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Örgüt, menşe ve transit ülkelerle yakın iş birliği içinde, yasal göçün gerçek olasılıkları ve insan ticaretinin her biçiminin önlenmesi için bilgilendirme kampanyalarının geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur. Üçüncü ülkelerdeki AB konsoloslukları arasında daha yakın iş birliği ve gerektiğinde ortak AB vizesi veren ofislerin kurulması da dâhil olmak üzere vizeler ve sahte belgeler konusunda ortak bir aktif politika geliştirilmiştir (Council of the European, 1999). Bunlarla birlikte aslında AB göç ve sığınmacı konusunda ortak politika ve iş birliğinin sürdürülmesi için göç politikasının gerekliliğini bir kez daha vurgulamıştır.

2002 yılında yapılan Sevilla Zirvesi'nde birlik içinde belirlenen ortak politika düzenli göçle mücadele konusu olmuştur. Yasadışı göç ve mülteciler konusundaki önlemlerin sıkılaştırılması, mülteci ve göçmenlerin temel insan haklarından yoksun bırakılmayacağına altını çizerek, AB'nin daha soğukkanlı adımlar atması gerektiğini kaydetmişlerdir (AB, 2002). Göç politikası konusunda düzenlenen en önemli programlardan biri Lahey Programıdır. AB Lahey Programı ile birlikte 5 yıl süreli bir program kabul etmiştir. Buna ek olarak alınan kararlar şu şekildedir:

- Uluslararası göç devam etmektedir ve her geçen gün artmaktadır. Göçün temelinde yatan nedenler dahil olmak üzere göçün tüm aşamalarını, giriş ve kabul politikalarını, entegrasyon ve dönüş politikalarını da içeren kapsamlı bir yaklaşıma gerek duyulmaktadır.
- Devamlı gelişen Avrupa iltica ve göç politikasının temelinde tüm açılardan göç olgusunun ortak incelemesi yer almalıdır. Göç ile ilgili tüm gelişmelere dair güncel bilgi ve verilerin toplanması, sağlanması, alışverişi ve verimli kullanımının desteklenmesi kilit öneme sahiptir.
- Avrupa Birliği Konseyi, geçiş ülkeleri ile ilgili iş birliğinin, bu ülkelerin göç yönetimini iyileştirmelerine ve mültecilere yeterli koruma sağlayabilmelerine kolaylık sağlanması amacıyla, AB'nin gerek güney, gerekse doğu sınırlarında yoğunlaştırılmasına duyulan ihtiyacı vurgular. Mülteciler Hakkında Cenevre Sözleşmesi uyarınca yükümlülüklerini yerine getirmede samimi bir taahhütte bulduklarını gösteren ülkelerin ulusal iltica sistemlerinde kapasitenin

geliştirilmesine destek sağlanacak, sınır kontrolü ve göç ile ilgili konularda daha yaygın iş birliğine gidilecektir (Council of the European Brussels, 2005).

Kabul kararlarından da anlaşılacağı üzere göç ve iltica konusunda kapsamlı bir program hazırlanmış ve dayanışma ve sorumluluğun paylaşılması gerektiği önemle vurgulanmıştır.

AB göç konusunda bir dizi program ve önlem almaya süreci ortaklık ve iş birliği zemininde yürütmeye kararlılıkla devam etmiştir. Öyle ki 2008 yılında Göç ve İltica Avrupa Paktını kabul etmiştir. Bu paktın kararlarına göre göçün artık küreselleşmenin bir parçası haline geldiği vurgulanmıştır. Göçmenlerin Avrupa ekonomisine de katkı sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca refahın ve kalkınmanın sadece belirli bölgelerde toplanmaya devam etmesi göçün de buna paralel olarak yükselişe geçeceği belirtilmiştir (Council of the European, 2008).

2.7.4. Lizbon Anlaşması ve Göç Politikaları

Bahsedeceğimiz bir diğer önemli anlaşma da Lizbon Anlaşmasıdır. Göç politikasının devam ettirilmesinde önemli bir yere sahip olan bu anlaşmada alınan bazı kararlar şunlardır:

- *“Avrupa Birliği, iç sınırlarda kişilere yönelik kontrollerin kaldırılmasını sağlar göç, iltica ve sınırların kontrolüne ait olarak, gösterilen üye devletlerarasında dayanışmayı esas alan ve üçüncü ülke uyruklarına karşı adil bir ortak politika geliştirir. Bu başlığın amaçları hakkında, vatansız kişiler üçüncü ülke uyruklarıyla aynı muameleye doğal olarak olurlar.*

Sınır kontrollerinde de alınan bazı kararlar şu şekildedir:

- *Uyrukluklarına bakılmaksızın, iç sınırları geçen kişilerin kontrole tabi olmamasının sağlanması,*
- *Dış sınırların geçilmesinde kişilerin kontrol edilmesinin ve bu geçişlerin etkili biçimde izlenmesinin sağlanması,*
- *Dış sınırlar için entegre bir yönetim sisteminin aşamalı olarak uygulamaya konulması.*
- *Vizeler ve diğer kısa süreli ikamet izinleri konusunda ortak politika” (AB, 2009: 27).*

AB tüm bu anlaşmalar ile birlikte göç hareketlerinin etkin yönetimini amaçlamış ve yasadışı göçün ve insan ticaretinin önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi için daha sıkı tedbirler alınmasını sağlamak amacıyla, ortak bir göç politikası geliştirmeye devam etmiştir.

AB'nin göç konusunda yaptığı zirveler ve ortaklıklar göçün yönetimini birlik içerisinde eşit şekilde dağıtmaya çalışmıştır. Göç ve sığınmacı politikası için ayrı olarak bir yapı oluşturmuştur. FRONTEX yapısı ile AB göç için ayrı bir fon oluşturma kararı almıştır (UNHCR, 2010). Bu bağlamda AB göç ve hareketliliğe yönelik küresel bir yaklaşım sergilemiştir diyebiliriz.

AB göçün yükselişe geçmesiyle birlikte düzensiz göçün azaltılmasına yönelik birlik içerisinde önemli çalışmalar yapmıştır. Bu süreci kısaca özetleyecek olursak AB öncelikle sınırlarını kontrol almaya çalışmış ve birlik içerisine olacak olan göç yollarını zorlaştırmıştır diyebiliriz. Yasal olarak var olan göçmenler için adımlar atılırken aslında bir diğer önemli konu da ortaya çıkmıştır. Düzensiz göçmenler. Kavramın yasallaştırıldığını söyleyebiliriz. Yine bu süreçte önem kazanan bir diğer kavram da entegrasyon kavramı olmuştur. Göçmenlerin veya sığınmacıların birlik içerisinde dışlanmasını önlemeye yönelik adımlar atılmıştır. Aslında tüm bu süreçten anladığımız şudur göç konusu küreselleşmiş ve uluslararasılaşmıştır. Uluslararası göç politikalarının uygulayıcı kurumlarını (aktörlerini) şu şekilde ele alabiliriz.

Birleşmiş Milletler	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
Avrupa Birliği	Uluslararası Göç Örgütü (IOM)
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)	Uluslararası Göç Politikaları Merkezi

Göç dinamik bir süreçtir. Her göç süreci farklı aşamalar içerir. Göç için ana nedenler zorla veya gönüllü göçler, başlangıç noktasından varış noktasına hareket; başka bir ülkeye düzenli veya düzensiz olarak yasal olarak veya yasadışı olarak kolaylaştırılmış bir şekilde yerleşim veya iade; entegrasyon veya yeniden entegrasyon; ve sonuçta farklı milletler içerisinde yer alma ile sonlanan bir süreçtir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi göç konusunda yaklaşımlar, kuramlar yer almaktadır. Aslında hepsi bu süreci bilimsel zemine taşımak içindir. Konunun küresel zemine taşınmasında hepsinin ayrı bir yeri bulunmaktadır.

Göç sürecinin aşamaları birbiriyle bağlantılıdır, çeşitli aktörleri, ortaklıkları ve politikaları içeren farklı düzeylerde ve değişen derecelerde dikkat edilmesi gereken noktaları bulunmaktadır. Çağdaş göç sürecine katılanlar bu tür çeşitli kamu ve özel kişileri ve işveren, aile üyesi, topluluk olarak kurumlar kuruluşlar, hükümet göç yöneticileri, uluslararası kuruluşlar, STK'lar, kaçakçılar, insan tacirleri ve diğer suç unsurları da yer almaktadır.

Göçmenlik aşaması şunları içerir: İnsan haklarından dolayı ülke içerisinde karmaşıklıkların yaşanması, çıkış yeri, varış yeri ve menşe ülkesi ve yükümlülükleri. Buna ek olarak, göçün daha geniş bağlantıları vardır ekonomik, sosyal, çevre, ticaret politikalarına, emek, sağlık, kültürel ve güvenlik alanları. Bunda şu alanları tanımak önemli olacaktır. Hangi şartlar altında göç ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınma ile birliktedir?

Yukarıda özetlenenler göçle ilgili kararlara göre göçün etkileri dikkate alınarak başlıca politika alanları belirlenir ve faktörlerin etkileşimi incelenir. Göç kavramını destekleyen temel bir tema yönetimi iş birliği ve bilgi paylaşımıdır. Bu nedenle çeşitli aktörler, kapsamlı ve tutarlı göç stratejisi geliştirir ve bir yerleşim birimindeki taşıma işlemini ele almak yerine tepkisel yol, göç politikaları ve yaklaşımları zaman içinde etkili ve sürdürülebilir olması için çalışmalıdır.

Aynı zamanda göç yönetimi ortaklıkları ve uluslararası iş birliği bazı temel paylaşımlı konuları bulunmaktadır. Düzgün yönetilen göç süreci ve göçmenlere, toplumlara fayda sağlamalıdır; yasal göç teşvik edilebilir bunun yanında da düzensiz göç kontrol altına alınmalıdır. Ve bunlar gerçekleştirilirken tüm göçmenlerin temel insan haklarının korunması gerekmektedir.

2.8. KÜRESELLEŞME SONUCUNDA ORTAYA ÇIKAN YENİ GÖÇ VE GÖÇMEN KAVRAMLARI

Kavramların değişimi ve dönüşümü ile ilerleyen bu süreçte göçmenlik konusu içerisinde de yer edinen yeni terimler bulunmaktadır. Küreselleşmenin de etkisiyle birlikte kavramların çerçevesi de genişlemeye başlamıştır.

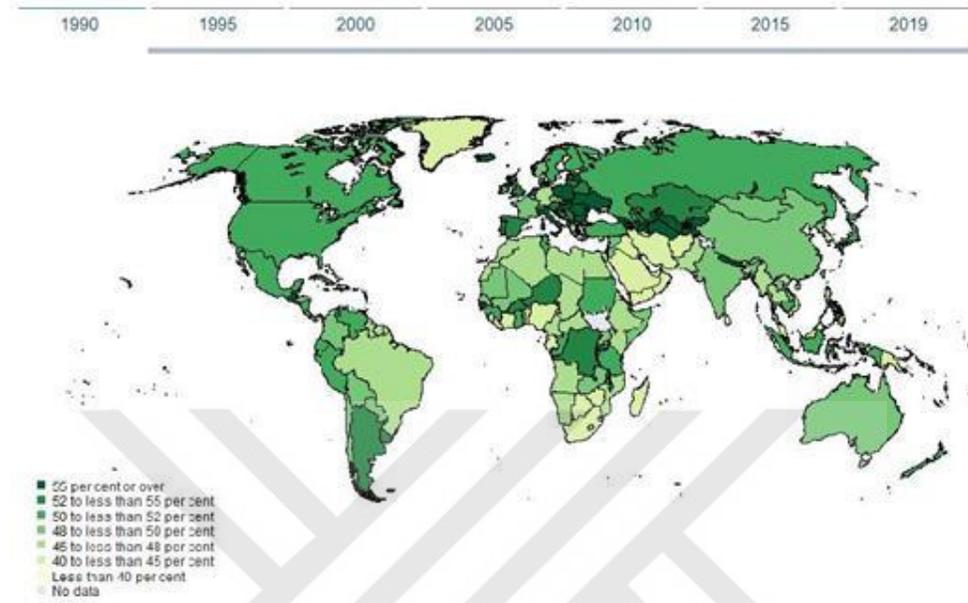
2.8.1. Yüksek Nitelikli Göçmen (Geçici)

Yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan bu göçmen türünde belirli bir süreliğine kendi ülkesinden farklı bir yerde çalışanlara denilmektedir. Bu gruba dâhil olan çalışanlar yazılımcı, doktor, mühendis, hukukçu ve akademisyenlerdir. Bu

göçmenler gittikleri ülkede sosyal ve siyasal haklardan yararlanamazlar (Unat, 2017: 353). Buna en yakın olabilecek göçmenlik örneği ABD’de uygulanan “green card” ile görebiliriz.

2.8.2. Göç Sürecinde Kadın

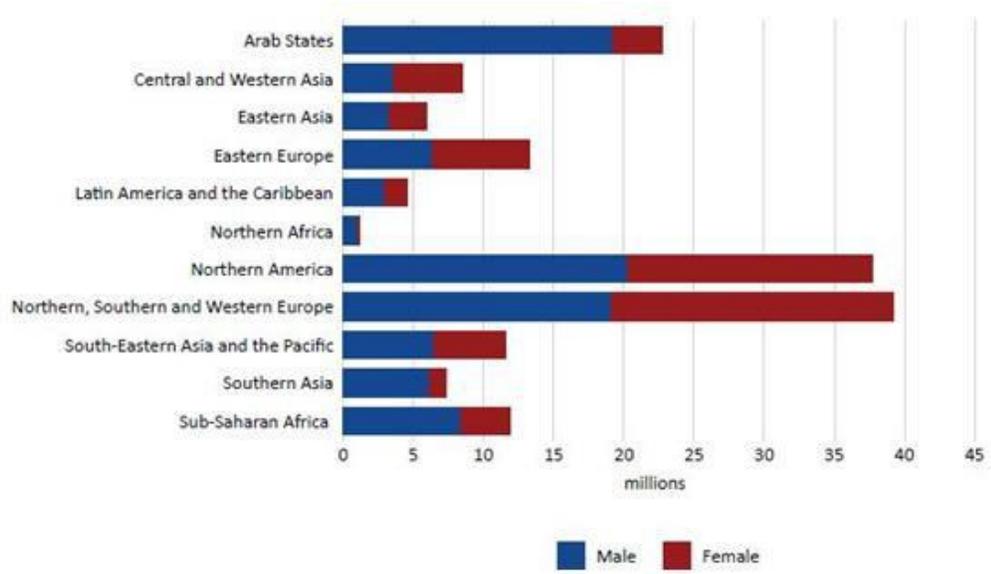
Şekil 8. Uluslararası Göçmenler İçinde Kadınların Yüzdesi (Milyon Olarak)

Kaynak: UN, Department of Economic and Social Affairs, 2019.

Küreselleşme, göç sebeplerinin oluşması, göç edilecek yerin ya da yerlerin seçilmesi göçü geniş yelpaze de ele almamızı sağlamıştır. Dünya genelinde artan iç savaşlar, çatışmalar, baskı ve zulümler, yaşam şartlarındaki olumsuzluklar göçü ve dolayısıyla da göçmenliği etkileyen önemli unsurlardır. Bu bağlamda göç sürecinde kadınların da katıldığı ve göçün artık cinsiyet boyutundan çıktığını görebiliriz. Kadınlar 1970-1980 sürecinde göçe katılmış ve kadınlar bu dönemde cinselliğin metalaşmasıyla birlikte seks ve fuhuş ticaretinde görülmüştür. Göçmen kadınlar; bavul ticareti, ev içi bakım hizmetleri ve fuhuş sektöründe artan bir şekilde yer almaya başlamışlardır. Tarihte ilk defa göç kadınlaşmıştır (Kaypak, 2017: 2). Kadınların göç sürecine katılmasıyla birlikte işgücüne katılma oranı da giderek artmaya başlamış ve dünyada göçmen kategorisinde kadın göçmenliği yer edinmiştir.

Şekil 9. 2017 Yılı Göçmen İşçi Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: World Migration Report, 2020: 35.

Coğrafi olarak bakıldığında yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi, göçmen işçiler üç alt bölgede ikamet etmektedir. Kuzey Amerika; Arap Devletleri, Kuzey, Güney ve Batı Avrupa. Özellikle, iki bölgede göçmen işçiler arasında çarpıcı bir cinsiyet dengesizliği görülmektedir. Güney Asya (1,3 milyon kadına kıyasla 6 milyon erkek) ve Arap Devletleri (19,1 milyon erkek ile karşılaştırıldığında 3,6 milyon kadın). Arap Devletleri bölgesi, göçmen işçiler için en çok tercih edilen yerlerden biridir. Ana sektörler hâkim olabilirler. Örneğin, Körfez Ülkelerinde işgücünün yüzde 95'inden fazlası inşaat ve ev işleri göçmen işçilerden oluşmaktadır (World Migration Report, 2020: 35).

2.8.3. Yatırımcı Göçmenlik

Yüksek miktarda sermaye getiren ve bu sayede yeni iş yerleri oluşturan girişimcilerin oluşturduğu göçmenlik türüdür. ABD, Yeni Zelanda ve İsviçre gibi yatırım ve sermayenin yüksek olduğu ülkelerde daha çok görülmektedir. Burada girişimcilere yerleşme ve çalışma izni verilmektedir. Parasal ve bürokratik olarak kolaylıklar sağlanmaktadır (Unat, 2017: 353). Yabancı sermayeyi ABD'ye getiren kişilere ve ailelerine ABD'de daimî ikametgâh hakkı verilmektedir. (greencard statüsü) Sonrasında ise vatandaşlık hakkı imkânı sağlanmaktadır.

2.8.4. İklimle Bağlı Göç

İklimle ilgili göç konusu küreselleşme sürecinde ortaya çıkan yeni kavramlar içerisinde yer almaya başlamıştır. Göç konusunun iklimden ve çevreden ayrı düşünülmeceğini ele alan bu kavram da çevresel bozukluklar ve felaketlerin göçe neden olduğu gibi aynı zamanda insan hareketlerini de önemli ölçüde etkilemektedir.

İklim değişikliğine bağlı olarak yaşanan göçler son dönemlerde de artmaya başlamıştır. İnsanlar küresel ısınma, radyasyon yayılımı gibi yaşamlarını olumsuz olarak etkileyen durumlarda göç etmeye başlamıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHRC) verilerine göre 2008'den beri her yıl ortalama 21,5 milyon insan sel ve kuraklık gibi afetlerden dolayı göç etmek zorunda kaldığını belirtmiştir.

Şekil 10. İklim Göçü Ülke Yüzdeleri

Kaynak: World Bank, Groundswell - İç İklim Göçüne Hazırlık, 2018.

Dünya Bankası'nın raporuna göre iklim değişikliğinin 143 milyondan fazla insanı 2050 yılına kadar "iklim göçmenlerine" dönüştürerek mahsullerin yetersizliğinden, su kıtlığından ve deniz seviyesinin yükselmesinden kaçacaklarını belirtmiştir (World Bank, 2018).

2.8.5. Uluslararası Emekli Göçü

Batıda yani Avrupa'da yükselen iyi yaşam koşulları, iyi ekonominin etkisiyle artan refah seviyesi, insan ömrünün uzun olması, küreselleşmeye birlikte kolaylaşan ulaşım koşulları ve teknolojik ilerlemeler göç sürecini de önemli ölçüde etkilemiştir. Tüm bunların etkisiyle yeni bir göç türü ortaya çıkmıştır. Avrupa'da kuzeyden güneye

doğru hareket halinde olan bu gc türü sosyal yaşamı da etkilemeye başlamıştır diyebiliriz.

Uluslararası emeklilik gc, “transmigration” kavramı ile de karşılanmaktadır. Transmigrant ise, “ulus devlet sınırlarını aşan, bu sınırların otesinde bir yaşam sürdüren ve çoklu ekonomik, politik, sosyal, örgütsel, dini ilişkileri geliştiren ve sürdüren kimseleri ifade etmektedir” (ndc, Erdoğan ve Işık, 2009: 167).

Emekli gcnn nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: iklim ve evre, yaşam kalitesini artırmak, yaşamın daha düşük maliyetle sağlanabilmesi, sosyal avantajlar kazanmak, teknolojik ve ekonomik koşulların uygunluğundan kaynaklanan uzun yaşam ve ömür boyu hareketlilik diyebiliriz.

Emekli gc, 1960’larda Avrupa da tatil yapan kitleyi dönüştüren, bu kitle turizmindeki yükselişten dolayı ileri gelen doğal bir aşama olarak görülebilir. Emekli gc 1980’lerin gelişen bir olgusudur. Bu bağlamda bazı Akdeniz kıyılarındaki tatil beldelerinin emeklilik beldeleri olarak pazarlanması, rahat ve konforun sunulması, aynı zamanda son yıllarda küresel turist pazarındaki rekabetçi üstünlüğünü kaybettikten sonra bu gc türünün turizmcilerin kendi refahını, zenginliğini devam ettirmek için izledikleri bir strateji olarak görülebilir (Williams, King ve Warners, 1998: 97).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ, GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK

Küreselleşmenin etkilerinin ve boyutlarının neler olduğunu daha önceki bölümlerde detaylı bir şekilde ele aldık. Ancak bu bölümde küreselleşmenin değineceğimiz en önemli etkisi göçüm güvenlik boyutu üzerine olacaktır. Dünya çapında yaşanan ekonomik, siyasi, toplumsal teknolojik değişim ve dönüşümler bütün süreçlerin karmaşıklığının yanında aslında karşılıklı bağımlılığı da ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Dolaşımın yaygınlaşması, medya kanallarının ve bilgi ağlarının tüm dünyada aynı şekilde var olmaya başlaması, malların, hizmetlerin, sığınmacı, mülteci, göçmen kategorisinde yer alan aslında insanların da artık sınır aştığını görmekteyiz. Bu süreçte uluslararası göç kavramı ortaya çıkmış ve dinamik yapısı ile değişim ve dönüşüm göstermiştir. İçinde bulunduğumuz bu dönemde uluslararası göç vazgeçilmez bir olgu haline gelmiştir diyebiliriz.

Küreselleşmeyle birlikte göçün niteliği ve niceliği de değişim göstermiştir. Bu değişim ve dönüşümle birlikte devletlerin uygulamış olduğu politikalar da göçü etkilemiş ve aslında düzensiz göç dediğimiz kavramın ortaya çıkmasına da sebep olmuştur. İnsanlar bir yerden bir yere gitmenin özgürlük olduğu bu dönemde bazen sert politikalarla karşılaşması süreç içerisinde buna karşı bir dinamizm kazandırmış ve artık uyulmayan politikalar içinde düzensiz hareketler başlamıştır. Devletlerin artan göç karşısında iş birliği içerisinde bulunuyor olması, ortak politikalar üretmeye çalışması göçü güvenli hale getirmeye çalıştıklarının da bir göstergesi olmaya başlamıştır.

Küreselleşmeyle birlikte özellikle 1980 sonu ve 1990'lı yıllardan itibaren insan hareketliliğinin sınır aşmaya başladığını ve giderek de yükselişe geçtiğini biliyoruz. Bu kapsamda “göçün küreselleşmesi” kavramı artık kabul gören bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Kavrama yönelik varsayımlar da şu şekildedir:

- İhtiva ettiği insan sayısı bakımından uluslararası göç yoğunlaşmıştır.
- Uluslararası göçmenler daha uzak mesafelere göç etmeye başlamıştır.
- Her geçen gün daha çok sayıda ülke uluslararası göç sistemine dâhil olmakta ve gittikçe artan hacimlerle göç almakta ve vermektedirler.

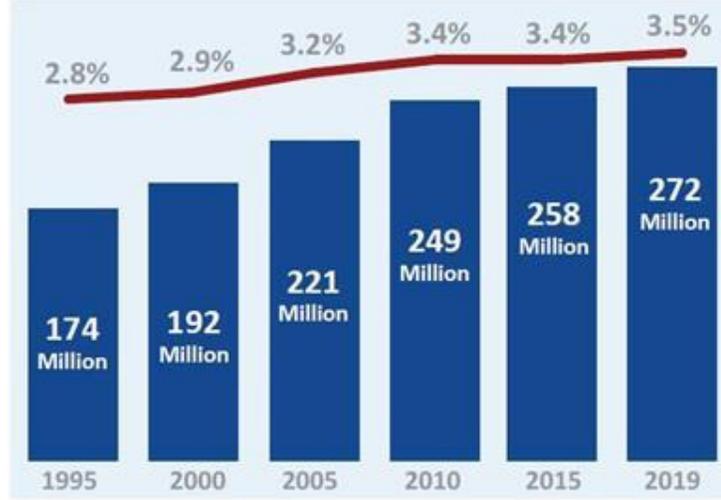
- Uluslararası göç; göçmenlerin yola çıktıkları ve vardıkları ülkeler bakımından çeşitlenmiştir.
- Uluslararası göç artık belirli göç koridorlarında daha az yoğunlaşmaktadır (Genç, 2018: 77).

Görüldüğü üzere uluslararası göç giderek artıyor ve artan bu hareketlilik karşısında herkes bunun bir parçası haline gelemiyor. Ülkeler göçmenliği ve göçü de ele alarak hem ekonomik hem de toplumsal politikalar uygulamaya başlıyor ancak bu da göç sürecinde düzensizleşmeyi ortaya çıkarmaya başlamıştır. Artan göç talebiyle birlikte devletler insan varlığı karşısında başarısız oluyor da diyebiliriz. Politikaların istenen sonucu vermemesi göçü, göç yollarını ve istekleri değiştirmekte ve düzensizleştirmeye de devam etmektedir. Güvenlik boyutu da alında tam da bu noktada ortaya çıkan bir kavramdır. Yani inanın mı güvenli göçü yoksa göçün güvenliği ile birlikte aslında sınırların ve devletlerin güvenliği korunacak asıl mesela burada başlıyor diyebiliriz. Uluslararası göçün güvenliği küresel çağda önemli bir sorun olarak karşımızda bulunmaktadır. Karşımıza çıkan kavramlar bize bunu düşündürmeyi başarmıştır. Yani bireysel güvenlik ve özgürlük mü yoksa kolektif güvenlik ve özgürlük mü? Bunu sağlayan devlet mi olacak yoksa post modern dönemde olduğu gibi sınırların ortadan kalkmasıyla nasıl sağlanacağı önemli bir yer edinmiştir. Ve uluslararası göç olgusu güvenlik kavramını yeniden tanımlamaya neden olan bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır. Güvenlik söylemlerinin artmasıyla birlikte buna karşın aslında özgürlük dediğimiz kavram düşüşe geçmeye başlamış mıdır?

Nüfus hareketlerini etkileyen göç dalgalarının küreselleşme ile yükselişe geçmesi, yeni yaşam yerleri edinme isteği, haberleşme ve ulaşım teknolojilerindeki cazipliklerin artması insanları dünyanın bir diğer tarafına gitme isteği uyandırmaya devam etmektedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2020 raporuna göre son dönemde yaşanan eğilimlere paralel olarak uluslararası göç ölçeğinin arttığı görülmüştür. Uluslararası göçmenlerin toplamının yaklaşık 272 milyon olduğu tahmin edilmektedir ve bunların yaklaşık üçte ikisi emek göçmenleridir. Bu rakam dünya nüfusunun çok küçük bir yüzdesi olmaya devam etmektedir (% 3,5). Dünya genelinde insanların büyük çoğunluğunun (% 96.5) doğdukları ülkede ikamet ettikleri tahmin edilmektedir.

- 2019'da küresel olarak uluslararası göçmen sayısı: 272 milyon (dünya nüfusunun% 3,5'i)

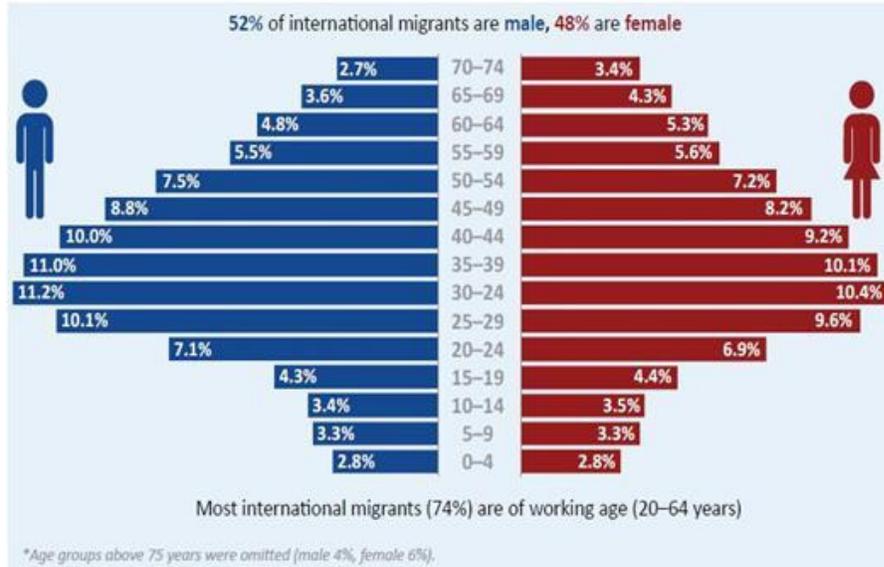
Şekil 11. Göçmen Sayısı Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2020 World Migration Report, 2020: 22.

Şekil 12. Uluslararası Göçmen Kadın ve Erkek Yüzdeleri

- Uluslararası göçmenlerin yüzde 52'si erkektir; Yüzde 48'i kadındı.
- Tüm uluslararası göçmenlerin yüzde 74'ü çalışma yaşı (20-64 yaş).

Kaynak: Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2020 World Migration Report, 2020: 22

Tablo 2. 2000 ve 2020 Dünya Göç Raporlarından Önemli Olgular ve Rakamlar

	2000 report	2020 report
Estimated number of international migrants	150 million	272 million
Estimated proportion of world population who are migrants	2.8%	3.5%
Estimated proportion of female international migrants	47.5%	47.9%
Estimated proportion of international migrants who are children	16.0%	13.9%
Region with the highest proportion of international migrants	Oceania	Oceania
Country with the highest proportion of international migrants	United Arab Emirates	United Arab Emirates
Number of migrant workers	-	164 million
Global international remittances (USD)	126 billion	689 billion
Number of refugees	14 million	25.9 million
Number of internally displaced persons	21 million	41.3 million
Number of stateless persons	-	3.9 million
Number of IOM Member States*	76	173
Number of IOM field offices*	120	436*

Kaynak: Uluslararası Göç Örgütü 2020 World Migration Report, 2020: 10.

3.1. GÜVENLİĞİN DEĞİŞEN-GELİŞEN BOYUTU VE GÖÇE ETKİSİ

Güvenlik konusu her zaman önemini koruyan, değişen ve dönüşen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ele aldığımız konu içerisinde değineceğimiz değişimi özellikle Soğuk Savaş sonrası olacaktır. Kırılma noktalarının yaşandığı dönemlerde güvenlik konusu yeniden farklı kavramsal boyutları taşıyan bir şekilde karşımıza çıkmıştır. Soğuk Savaş boyunca yaşanan karşılıklı güç yarışı ve krizin tırmanması ile birlikte bir güvenlik sorunu ya da güvenlik ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç Sovyetlerin dağılması ile birlikte kendini daha net göstermiştir. Burada karşımıza çıkan güvenlik konusu hem bireysel hem kolektif hem de devlet güvenliğidir. Küresel sistemde yaşanan bu değişimlerle birlikte elbette güvenlik kavramı da dönüşmeye kavram içerisinde yeni kavramlara da yer vermeye başlayacaktır. Soğuk Savaş sonrası tehditler ve sorunlar hem genişlemiş hem de derinleşmiştir. Bu genişleme ve derinleşme, güvenlik alanında Soğuk Savaş döneminin mevcut güvenlik anlayışının terk edilmeye başlamasının ve bu bağlamda yeni bir güvenlik anlayışının doğmasına sebep olmuştur. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte Doğu ve Batı arasındaki ideolojik tartışmaların bitmesi devletlerarası çatışmanın geçmişte kalacağı, birey ve toplumsal odaklı daha geniş bir birliktelik sağlanacağı söylemler ortaya çıkmıştır. Bu

da uluslararası sistem açısından yeni bir dönüm noktası oluşturmuştur. Daha barışçıl ve daha güvenli bir dünya düzeni söylemleri yükselişe geçmiştir. Yeni bir güvenlik anlayışının doğmasındaki en etkili güç Soğuk Savaş sonrası dönemde yükselişte olan küreselleşme ile yaşanan değişim ve dönüşüm süreçlerinin ortaya çıkardığı yeni savunma ihtiyaçlarıdır. Bir diğer yaşanan önemli kırılma noktası da 11 Eylül 2001 sonrasında olmuştur. Ulusal ve uluslararası güvenliğe geçişin en sert gerçeklerinden biridir de diyebiliriz. Küreselleşmenin getirdiği yeniliklerle birlikte yenedünya düzeninde duyulan en büyük ihtiyacın güvenlik olduğu olgusu giderek vazgeçilmez bir unsur olmaya başlamıştır. Artık güvenlik kavramı bu süreçte küreselleşmiştir diyebiliriz.

Güvenlik kavramının bu şekilde değişimi temel nedeni aslında küreselleşmeyle doğru orantılı bir şekilde ilerlemektedir. Küresel tehditler teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte yaygın hale gelmiştir. Sınırların geçirgenleştiği, birey ve devlet ilişkilerinin başla bir boyuta taşındığı bu dönemde güvenlik elbette çokça dönüşen bir kavram olarak karşımıza çıkmış ve incelenmeye de devam etmektedir (Aksu ve Turhan, 2012: 71).

Güvenlik kavramının tanımı aslında salt bir tanımdır ancak kavramın kendisi değişen şartlara göre çerçevesini yeniden belirleme durumuna sahiptir. Bununla birlikte güvenliğe ilişkin tehlikelerden ve korkulardan uzak kalma, bir tehdidin olmaması durumudur (Özcan, 2011: 447). Güvenlik; endişeden uzak olma durumu olarak da yorumlanabilir. Uluslararası güvenliğin teorisyeni Barry Buzan'a göre güvenliğin beş boyutu vardır. Bunlar askeri, siyasi, ekonomik, sosyal ve çevresel güvenlidir (Yılmaz, 2017: 66). Güvenlik kavramının çok boyutluluğunu ortaya koyan Buzan güvenlik tanımlarını şu şekilde yapmıştır:

- Güvenlik; dışardan gelebilecek saldırılara karşı kendini koruyabilme yeteneği,
- Uluslararası sistemin istikrarına yönelik bir tehdit olmaması durumu,
- Barış ve savaş durumunda tehditlere karşı koruyabilme ve zafer kazanabilme yeteneğidir (Yılmaz, 2017: 67).

Küreselleşmeyle birlikte artan birey olma bilinci ve kültürel-toplumsal haklar, kimlik oluşturma, örgütlenme ve hareket etme bilincinin yükselişe geçmesi beraberinde bir güvenlik ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmenin en etkili olduğu noktalardan biri de etki yaratma gücünün hızla artmasıdır. Bireyleri,

toplumları ve devletleri etkileyerek buna ayak uydurmaya zorlamıştır. Bununla birlikte devletler de küreselleşmeye karşı bir savunma refleksi oluşturmaya başlamıştır. Bununla birlikte küreselleşme ulus-devletleri de önemli ölçüde etkilemiştir. Günümüz dünyasında küreselleşmenin ana ivmesi, insanların sınırları daha hızla aşabilmesini sağlayan ulaşım ve enformasyon alanındaki gelişmeler ve ilerlemelerdir. Buna paralel olarak etkileme alanı da güvenlikle doğrudan alakalı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme ve güvenlik konusu aktörlerin yeniden dağılımını ve güç paylaşımını biçimlendiren yeni otorite alanlarının da oluşmasını sağlayan bir yapı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin ulusal güvenliğe etkilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

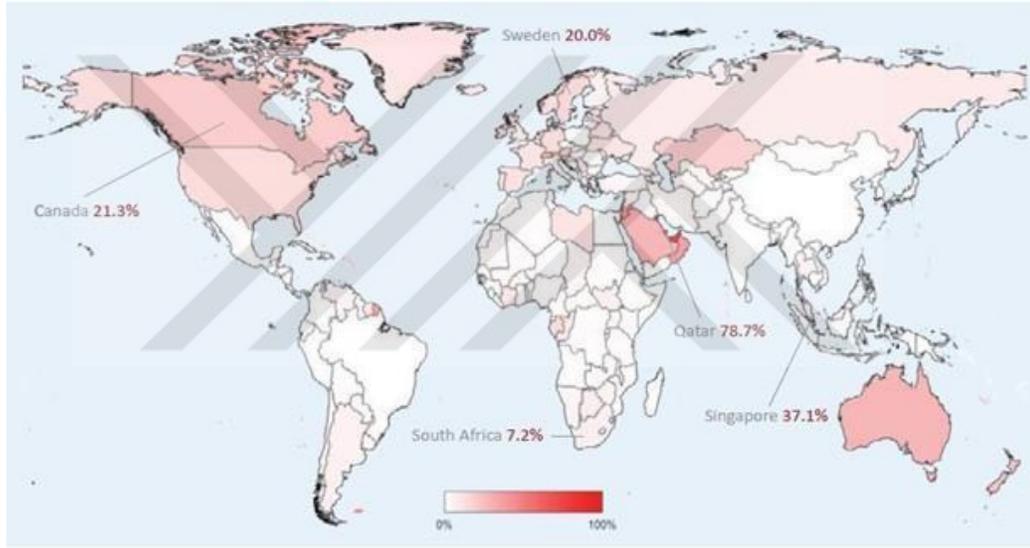
- Uluslararası ve ulusüstü yapıların gelişmesi ulusal egemenliğin aşınmasına yol açmakta bu da güç politikalarını etkilemektedir.
- Küresel ekonomik bütünleşme, ekonomi de oluşan denetim ve hükümetlerin etkinliklerinin sınırlandırılması devleti güçsüz duruma düşürebilmektedir.
- Ulusötesi sosyal ve dini ağlar kurulabilir ve bunlar ulusal güvenliğe tehdit oluşturabilecek düzeye gelebilir.
- Etnik ve dinsel çeşitlilik tehdit oluşturabilir.
- Ulus-devletin yeniden yapılanmaya, güvenlik ve güç açısından yeni yöntemler geliştirmeye ihtiyaç duyabilir (Yılmaz, 2017: 75).

Küreselleşme nedeniyle sosyal ve ulusal devletin sınırları küresel toplumun sınırları ile bir bütün oluşturmaya başlamıştır. Yani bir nevi geçirgenlik göstermeye başlamıştır. Bu açıdan insan hakları ihlalleri gibi küresel sorun olabilecek durumlarda sonuçlarının herkesi etkileyebileceği düzeyde olacağı açıktır. Bireyin güvenliğini sağlamak aynı zamanda ulusal güvenliğin de bir parçası haline gelmiştir. Bunu kurumsallaştırmak uluslararası sistem açısından da büyük önem teşkil etmektedir. Uluslararası güvenlik ve küreselleşmenin kırılma noktasını oluşturan insan güvenliğidir. Ulusal güvenliğini birey güvenliği ekseninde kurumsallaştırmayan devletler sistem açısından güvensizlik oluşturmaya başlayacaklardır. Barış koşullarının bozulması ve iç savaşların ortaya çıkması, azınlıkların oluşmasına neden olacak ve azınlıkların haklarının ihlalleri de söz konusu olacaktır. Devletler bu durumda dışarıya karşı daha saldırgan bir tutum içerisinde bulunabilir ve bütün bunların neticesinde kitlesel göç dalgaları meydana gelebilmektedir. Dolayısıyla bu

durum da küresel barış sistemini ya da güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak karşımıza çıkabilmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, bireysel güvenliğin sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Zincirleme olarak birbirini ulusal ve uluslararası güvenlikte takip etmektedir. İnsan haklarının, bireyin ve doğrudan etkili olarak göçün güvenliğini sağlamak barışın ve istikrarın devamlılığı açısından önemlidir. Aslında bu durum, küreselleşmenin etkisiyle devletlerarasındaki sınırların güvenlik açısından önemini kalmaması ve dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir güvenlik sorununun tüm devletleri etkileyecek kadar küresel bir hale gelmesinin de bir göstergesidir.

Uluslararası göçmenlerin oranı dünya çapında büyük farklılıklar göstermektedir. Bunu bu haritada görebiliriz.

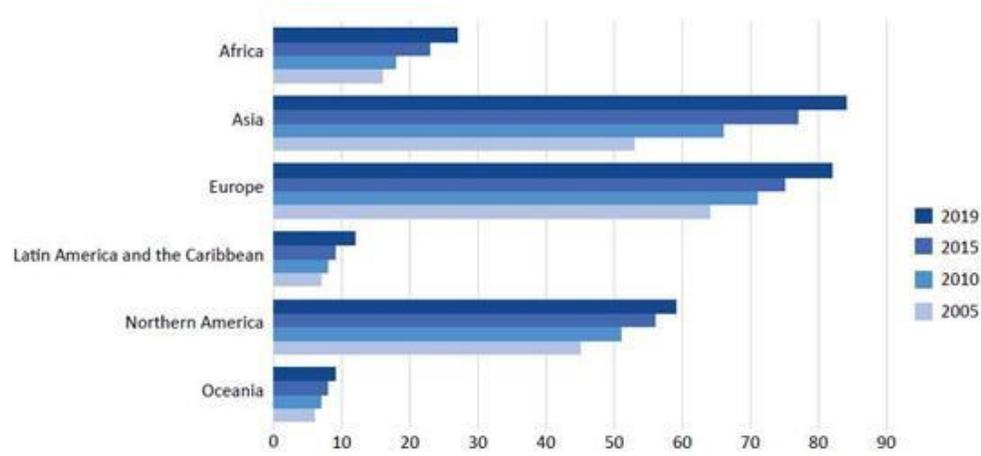
Şekil 13. Uluslararası Göçmenlerin Oranı Dünya Çapında Farklılıkları

Kaynak: Uluslararası Göç Örgütü 2020 World Migration Report, 2020: 23.

Uluslararası göçmenler küreselleşme ile birlikte daha yoğun güvenli olacaklarını düşündükleri bölgelere göç etmeye başlamışlardır. Yıllara göre belli bölgelerde artan göç hareketleri şu şekildedir:

Şekil 14. Yıllara Göre Belli Bölgelerde Artan Göç Hareketleri

Kaynak: United Nations, Department of Economic and Social Affairs Population Division, 2020.

2019'da Avrupa ve Asya bölgeleri 82 milyon ve 84 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yapmıştır. Toplam küresel uluslararası göçmen stokunun yüzde 61'ini oluşturmaktadır. Bu bölgeleri Kuzey Amerika takip etmektedir. 2019'da yaklaşık olarak 59 milyon uluslararası göçmen veya yüzde 22 küresel göçmen stoku, yüzde 10 Afrika, Latin Amerika ve Karayip yüzde 4 ve Okyanusya yüzde 3'tür. Her bölgedeki nüfusun büyüklüğü ile karşılaştırıldığında, uluslararası göçmenlerin payı 2019 yılında uluslararası göçmenlerin temsil edildiği Okyanusya, Kuzey Amerika ve Avrupa'da en yüksek seviyededir. Toplam nüfusun sırasıyla yüzde 21'i, yüzde 16'sı ve yüzde 11'i uluslararası göçmenler Asya ve Afrika'da (sırasıyla % 1.8 ve % 2) ve Latin Amerika'da nispeten küçüktür ve Karayipler (% 1.8). Bununla birlikte, Asya 2000'den 2019'a kadar en dikkat çekici büyümeyi yaşamıştır. Yüzde 69 (yaklaşık olarak 34 milyon kişi), Avrupa ikinci en büyük büyümeyi yaşamıştır ve bu dönemde 25 milyon uluslararası göçmen artışı, ardından 18 milyon artış Kuzey Amerika'da yaşanmıştır ve uluslararası göçmenler ve Afrika'da 11 milyonu bulmuştur (Uluslararası Göç Örgütü, 2020: 24).

3.2. KÜRESEL GÖÇ YÖNETİŞİMİ

Tarihsel süreçte göçün değişen yönleri ve bununla bağlantılı sorunlar hem devletleri hem de yasa koyucuları ve uluslararası aktörleri sistematik bir göç düzenlemesi benimsemeye sevk etmiştir. Göçün şu anda uluslararası sistemi etkilediği gerçeğinden hareketle, göç yönetiminin yeni bir yönetim yaklaşımı benimseyerek

şekillendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle, göçü önlemenin zor olduğu modern dünyada, göç yönetimi yöntemlerini geliştirme girişimleri olmuş ve küresel göç yönetimi ihtiyacı artmıştır. Uluslararası ilişkilerde yönetim, öncelikle anlaşmalardan ve devletlerin uygulamalarından doğmaktadır. Devletler taleplerini sivil toplum mekanizmalarıyla ve kendi kurumları aracılığıyla yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Yönetişim, çoğunluğun rızasıyla oluşan bir normlar sistemidir. Yönetişim alanındaki hükümetlerin yetkisi ve özel yaptırımları olmaksızın ortak projeler yürütülebilir. Hükümetler arası örgütleri, sivil toplum örgütlerini ve çok uluslu şirketleri içeren yönetim, sadece devletler değil, aynı zamanda uluslararası müzakereler de dahil olmak üzere bireyler, baskı grupları, hükümetler arası ve sivil toplum örgütlerinden oluşan çeşitli bir koalisyonun ürünüdür (Senarclens, 1998: 94). Yönetişim, çok paydaşlı yapısı itibariyle klasik yönetim kavramından farklıdır (Gündoğan, 2010: 33).

Göç yönetimi kavramını açıklamadan önce, uluslararası ve küresel yönetim arasında ayırım yapmak ve hangi yönetişimin göç yönetiminin bir parçası olduğunu anlamak gerekir. Bruhl ve Rittberger'e göre uluslararası yönetim, hiyerarşik olmayan ağların, devletlerin ve diğer uluslararası aktörlerin dünya siyasetinin çeşitli alanlarında davranışlarını düzenleyen uluslararası kuruluşların faaliyetidir. Küresel yönetim, uluslararası ve uluslar üstü kuruluşların hiyerarşik olmayan bir faaliyetidir. Küresel yönetimde, sadece hükümetler arası örgütler ve uluslararası rejimler değil, aynı zamanda uluslar üstü rejimler de öznelere davranışını düzenler. Küresel yönetimde, uluslararası yönetimden farklı olarak, devlet dışı aktörler yasa ve yönetmeliklerin düzenlenmesinde yer alır. Bununla birlikte, küresel yönetim yalnızca çok taraflı düzeyde ulusal ve uluslararası düzeylerde değil, aynı zamanda alt ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde de gerçekleşir. Uluslararası yönetimde kanunlar ve düzenlemeler devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından oluşturulurken, küresel yönetimde devletler ve uluslararası kuruluşların yanı sıra devlet dışı aktörler de yasa ve düzenlemelerin oluşturulmasında yer almaktadır (Brühl ve Rittberger, 2001: 2).

Uluslararası Göç Örgütü'nün göç yönetimi için yaptığı tanım ise şu şekildedir: *“hem devlet sınırları içinde yabancıların girişi ve mevcudiyetini hem de mültecilere ve korunma ihtiyacı bulunan diğer kişilere sağlanan korumayı yönetmek üzere, sınır ötesi göçleri düzenli ve insani bir şekilde yönetmek için çeşitli devlet kurumlarıyla ulusal bir sistemden oluşan yönetim”* (IOM, 2009: 34). Bu tanıma göre göç yönetimi

uluslararası göç hareketlerinde devletleri ve devlet politikalarını yakından ilgilendiren bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramlar birbirine paralel anlamlar içerse de yönetim ve yönetişim arasındaki ayrımı oluşturan unsur yönetişimin devlet ve örgüt düzeyinde sınır ötesi hareketlerin düzenlenmesi anlamını taşımaktadır.

Uluslararası göç, zamanla küresel yönetişimin alanlarından biri haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan çok taraflı bir rejim olarak göç her geçen gün artmakta ve devletler insani gelişme ve ulusal güvenliği sağlamak için uluslararası göç kuralları oluşturmuştur. Göçün uluslararası olarak görülmesinin nedeni, birden fazla devleti etkilemesidir. Ülkeler farklı göç politikaları benimsedikçe, göçü yönetmek için ortak stratejiler tanımlamak zorlaşmaktadır. Ancak küresel göç yönetiminin genellikle çok taraflı, bölgesel ve iki taraflı seviyelerde gerçekleştirildiği söylenebilir. Göç yönetimi ise uluslararası, uluslar üstü, eyaletler arası ve uluslar üstü yapısı ve ulusal, bölgesel, bölgeler arası ve yerel alanları içeren kapsamı ile küresel yönetişimin bir parçasıdır (Woods vd., 2013: 12).

Küresel göç yönetişimi, uluslararası göç karşısında devletlerin eylemlerini şekillendiren ve yöneten kurallar ve örgütsel yapılar olarak tanımlanabilir. Küresel göç yönetimi basitçe üç aşamaya ayrılabilir. İlk aşama, özellikle iki dünya savaşı arasındaki dönemde gelişmeye başlayan bir süreçtir. Bu süreçte çok taraflılık galip gelmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) İşçi Göçünün Düzenlenmesine İlişkin Sözleşmeler ve Mülteci Hareketinin Düzenlenmesine İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler kabul edilmiştir. Zamanla, AB gibi kurumlar çok taraflı iş birliği geliştirdiler ve göç ve kalkınma konusunda üst düzey Birleşmiş Milletler diyalogu başlattılar ve iş birliği alanını bölgesel seviyeye taşıdılar. İkinci aşamada ise göç yönetiminin yalnızca göç hukuku hükümleri ile ele alınamayacak geniş bir alanı kapsadığı ve uluslararası insan haklarından uluslararası kamu hukukuna kadar birçok alanı kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Üçüncü aşamada, yalnızca bölgesel dayanışma süreçleri değil, aynı zamanda göç ve kalkınma üzerine küresel forumlar geliştirmek için çaba gösterilmiştir. Başta BM ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) olmak üzere uluslararası kuruluşlar da uluslararası göçün yönetimine katkıda bulunmuştur (Betts, 2011: 2).

Yönetişim kavramının ortaya çıkmasına sebep olan en önemli etken güvenlik algısıdır. Güvenlik algısı da tek taraflı olan bir algı değildir. Göç konusunda da

güvenliğin sağlanması için yönetişime ihtiyaç duyulmaktadır. İçerisinde sosyal, siyasal, toplumsal ve ekonomik bileşenleri barındıran göç konusunda çoklu aktörlerin ortadan kaldırılarak iş birliği ve kurumsallaşma ile oluşturulan bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır.

İnsani ve düzenli göç konusunda, uluslararası hukuk, saygı duyma, koruma ve bireylerin haklarını yerine getirmek çok önemlidir ve milliyetten bağımsız olarak herkes için geçerlidir. Bir devletin topraklarındaki bireyler ya da göçmenlik statüsü olarak güvenliklerini, fiziksel bütünlüklerini, refahlarını ve haysiyetlerini koruma hakkına sahip olabilmelidir. Yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ayrımcılık, bağlılığın sağlanması eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkeleriyle ve korumaya erişimin sağlanması yani bireylerin haklarının korunması gerekmektedir.

Göç politikası sık sık yoğun siyasi tartışmalara konu olmaktadır ve popülist duygulara dayandırılabilir. Göç politikası gerçeklere ve faydaların sağlam bir analizine dayanmaktadır. Devletler göçü anlamaya çalışmak için eğilimler göstermelidir. Neden göç edildiği konusunu (çevresel bozulma, iklim değişikliği ve krizler) kavramaya çalışmalıdır. Aynı zamanda devlet göç hareketini etkileyen yasa ve politikalarla insanların seyahat ve geçici hareketliliklerini, göçü, işgücü piyasalarını, ekonomik ve sosyal kalkınmayı, endüstri, ticaret, sosyal uyum, sosyal hizmetler, sağlık, eğitim, kolluk kuvvetleri, dış politika, ticaret ve insani politikalarını da kontrol etmelidir. Bu nedenle iyi bir göç yönetişimi tüm hükümet yaklaşımlarına dayanmaktadır. Ancak bu şekilde bir devlet, göç ve hareketlilik politikası belirleyebilir ve yönetişimi gerçekleştirebilir.

Göç doğası gereği hareketli ve dinamiktir. Devletler ve komşuları, yerel makamlar, yerel topluluklar, göçmenler ve aileleri, diasporalar, işveren ve sendikaları etkilemektedir. Ayrıca, hükümetler arası ve sivil toplum kuruluşlarının görevleri göç ve insani eyleme dokunmaktadır. Göç anlayışını ve kapsamını geliştirmek ve etkili yaklaşımlar oluşturmak göçün yönetiminde ve yönetişiminde etkili olmaktadır.

Yoksulluk, istikrarsızlık, eğitime veya diğer temel hizmetlere erişim eksikliği bireyleri göç etmeye zorlayan faktörlerden sadece birkaçıdır. Ayrıca göç etmeye zorlananlar ve tehlikeli koşullar altında göç etme olasılığı daha yüksek olanlar, etik olmayan bir şekilde işe alınan kaçaklar ve kaçakçılardan da oluşabilmektedir. Bu nedenle göçü iyi yönetmek göçü daha sağlıklı koşullar altında teşvik etmek anlamına

gelir. İstikrar, eğitim ve istihdam olanakları ile dayanıklılığı teşvik etmek de dâhil olmak üzere bireylerin kalmak veya göç etmek arasında seçim yapmalarını sağlamaya çalışılmalıdır. Zorunlu göçün itici güçleri ortadan kalksa bile, bireyler farklı fırsatlar aramak için veya aileleri ile yeniden bir araya gelmek için göç edebilir. Bu nedenle göçle ilgili hukuk ve politikanın oluşturulması aynı zamanda göçmenler ve menşe toplulukları için sosyoekonomik sonuçları, transit ve varış noktaları belirlenmelidir. Göçmen krizleri hem göçmenleri hem de toplumları uzun vadeli önemli derece etkileyebilir. Bu nedenle, uluslararası toplumun uyumlu eylemi: krizi önlemek ve hazırlanmak; göçmenleri, yerinden edilmiş kişileri destekleme ve insani yardımlara göre krizlerden etkilenen topluluklar prensipler belirleyerek sona erdirmek için dayanıklı çözümler geliştirebilir. Uluslararası toplumda krizlerin göçün kaçınılmaz bir sonuç olduğunu görebiliriz. Bunun için ve iyileşme-geçiş çabaları, göçmenler ve toplulukları sağlam bir şekilde hazırlamak gerekmektedir.

Göçün güvenli ve düzenli olmasını sağlamak aynı zamanda insanların hareketi ile ilişkili riskleri de barındırabilir. Etkili sınır ötesi politikası ile sağlık önlemleri alınmalı ve halk sağlığının güçlendirilmesi oluşabilecek salgın hastalıklarının yayılmasını önlemek ve sağlığı koruma stratejileri göçmenler ve toplumlar için oldukça önemlidir. Göç bütünlüğünü korumak için hareketlilik planları, düzensiz göçü tespit etme ve yasadışı sınır ötesi faaliyeti yasaklamak önem arz etmektedir. Göç konusunda güvenliği sağlamak için sınır kontrolleri sağlanmalı, ulusal ve uluslararası adalet ve güvenlikle çalışan bilgi istihbaratları toplanmalı, analiz edilmeli ve bu sayede ajanslar, terör ve insan kaçakçıları kaçak göçmenler ve diğer sınır ötesi suç faaliyetleri tespit edilmelidir. Bu sayede hem birey güvenliği hem göç güvenliği hem de devlet güvenliği sağlanmış olacaktır. Göç yönetişiminin sağlanması ve yukarıda bahsettiğimiz koşulların devletler ve sivil toplum ekseninde oluşturulması ile birlikte hem göçün yönetimi ve kontrollü sağlanmış olacak hem de özellikle en fazla uluslararası bir sorun olarak karşımıza çıkan düzensiz göçün önüne de geçilmiş olacaktır.

Göç yönetişiminin biraz olsun sağlanmasına katkı yapan AB, komşuluk politikası çerçevesinde sınır yönetimini kontrol altına almaya çalışmaktadır (Kılınç, 2018: 98). Bu politikaya göre, birliğin üyesi olmayan ancak AB ye yakın olarak nitelenen komşularla geliştirmek istediği düzensiz göçün sınırlandırılması, ekonomik ve terör konularında iş birliği gibi önemli nitelikleri bulunmaktadır. Bu kapsamda göç

yönetimi ve yönetişimini yürütmeyi planlamaktadır. Sınır kontrollerinin önemli olduğu ve bu süreçte çokça dile getirilen geri kabul konusunda da göç etmeye maruz kalmış kişiler ve transit göç mağduru olanlar için bir sistem oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda göçmenler için bir avantaj oluşturulabilir ve göç nihayetinde daha kontrolü ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.

3.3. 21. YY'DA GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK

Güvenlik kavramını yeniden düşünmemizi sağlayan göç ve küreselleşme konusu değişen boyutlarla kavramı tekrar açıklamak durumuna getirmiştir. Bahsettiğimiz gibi Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte küresel olarak yaşanan dönüşümler, insanların yanı sıra kavramaları da dönüştürmeye başlamıştır. Dolayısıyla bu gelişmeleri takip eden süreçte küreselleşme olgusu da ortaya çıkınca hızlı bir şekilde yayılan ekonomik, siyasi, kültürel konular uluslararası güvenlik ortamını da son derece etkilemiştir. Değişen ve öngörülür düzeyde farklı boyutlar oluşturan bu süreç güvenlik alanında yeni krizlerin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Yasadışı ve kaçak göçmenler, etnik azınlıkların oluşması, medeniyet çatışmaları, iklime bağlı yaşanan göçler, güvenlik tehditlerini de beraberinde getirmiştir. Bu süreci önce mevcut güvenlik anlayışı etrafında ele alıp daha sonra küreselleşme ve göç ekseninde değerlendireceğiz.

Soğuk Savaş dönemi güvenlik algısına bakacak olursak iki kutuplu dünya sisteminde gerginlik ve karşılıklı krizlerin yükselişte olduğu bir dönemde mücadele edilen bir güvenlik anlayışından söz edilebilir. Bu güvenlik sisteminde realist yaklaşımın düşünce çizgisine yakın olarak tanımlanabilir. Bu düşünce çizgisinin belirleyici olan özelliği ise devlet merkezli, askeri odaklı ve gücün ön planda olduğu bir çizgidir. Dolayısıyla bu güvenlik yaklaşımında herkes kendi yaşamını devam ettirmek ve kendini korumak zorundadır (Erdoğan, 2013: 267). H. Morgenthau ve E. Carr'ın temsil ettiği realist bakışa göre güvenlik anlayışı devletlerarası ilişkiler, devletlerin birbirinden sürekli olarak faydalandığı bir güç mücadelesi görülmektedir. Dolayısıyla bu sistemde kalıcı bir barışın oluşması pek mümkün değildir. Bu yüzden devletler güç konusunda kontrollü olmalı ve bu gücü dengelemelidir (Baylis, 2008: 72). Soğuk Savaş dönemi boyunca etkili olan realist görüş temel düşünce ekolü haline gelmiştir. Uluslararası güvenlik konusunda en iyi yaklaşım ekolü olarak temellendirilebilir. İş birliği ve karşılıklı güç dengesinin sağlanmaya çalışıldığı dönemde ve sonrasında yani 11 Eylül döneminde de bu görüş ve güvenlik anlayışı

devam etmiştir. Gücün ve askeri güvenliğin yükselişe geçmesiyle birlikte alanın çeşitlendirilmesi için ekonomik ve diplomatik güce de ihtiyaç duyulmuş ancak bunlar o dönemde sadece tehdidi bertaraf edecek düzeyde kalmıştır. Etkin olan askeri gücün ve güvenliğin kapasitesini arttırmaktır. Dolayısıyla Soğuk Savaş dönemi güvenlik anlayışı askeri güvenlidir. Alt disiplinde alan göç ve çevre gibi güvenlik konular küresellik arz etmemiş ve iç güvenlik konusu olarak üzerinde durulmamıştır. Daha sonra karşımıza çıkan güvenlikleştirme kavramı da konudan bağılı olarak göçe ve güvenliğe yaklaşım olarak yeni bir başlık açmıştır.

21. yy' da güvenlik kavramının değişmesi ve dönüşmesi yani kavramsallığına yeni boyut eklemiş olduğunu görebiliriz. Güvenlik kavramının içerisine yeni alanları dahil etmesi yapıcı etkilerine de ortaya çıkarmaya başlamıştır. Ole Weaver ve Barry Buzan'ın öncülük ettiği güvenlik ekolünde güvenlik *“değerli bir referans nesnesine yöneltilmiş varoluşsal bir tehdit”* olarak görülmüştür (Brauch, 2015: 170). Güvenlikleştirme ise, *“tehdide mücadele için acil ve istisnai önlemlerin kullanılmasını mümkün kılan bir söz ediminin sonucudur”*. Dolayısıyla bu sistem güvenliği meşru kılmaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte güvenlik konusunun sadece kapsamı değişmemiş, güvenlikleştirme kavramı da dâhil olarak aynı zamanda hem BM sistemi içinde hem de akademik güvenlik toplumunda yalnızca ulusaldan insan merkezli bir güvenlik kavramına kaymıştır (Brauch, 2015: 170). Güvenlikleştirme ekolünün ortaya çıktığı Kopenhag Okulunda boyutları şu şekilde belirlenmiştir:

- Küresel ya da global
- Bölgesel güvenlik
- Ulusal güvenlik
- Toplumsal güvenlik
- İnsan güvenliği.

Bu okulun güvenlik konusuna kattığı en önemli özellik insan topluluklarının güvenliği etkileyen unsurlar içerisine dâhil etmesi olmuştur. Bu sayede klasik güvenlik anlayışı olan askeri güvenlik konusu değişmeye ve çeşitlenmeye başlamıştır. Güvenlikleştirme yaklaşımı güvenlik çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu yüzden güvenlikleştirme siyaseti oyunun yerleştirilmiş kuralları dışına taşıyan ve

meseleyi özele indiren siyaset ötesi bir yapı olarak görebiliriz. Kopenhag Okulu bir meselenin nasıl ve ne zaman güvenlik konusuna dönüşeceğine ve tehdidin ne olacağına dair iki türlü güvenlikleştirme yaklaşımı ortaya koymuştur. Birincisi meselenin kişilerin veya varlıkların yaşamsal tehditlerin varlığı ikincisi ise devletin ve dış aktörlerin güvenlikleştirme hareketleridir (Emmers, 2017: 133). Bu aşamada devlet güvenlikleştirme modeline uygun hale getirmelidir. Geleneksel güvenlik anlayışından farklı olarak güvenlik çalışmaları alanında güvenlik aktörünün temel işlevlerinin yanında ikincil yönlerinin de ortaya çıkarılmasını benimsemiştir. Bu bağlamda, güvenlik sorunlarının hangi aktörler tarafından nasıl üretildiği, güvenliğine kastedilen varoluşsal tehditlerin Kimler tarafınca dile getirildiğini ve varoluşsal tehde karşı olağanüstü önlemleri kullanma işlemlerini güvenlik doğrulama çalışmaları ile merkezileştirilmeye başlanmıştır (Miş, 2011: 352).

Genişletilmiş Güvenlik Kavramları

Güvenlik kavramları	Gösterilen (kimin güvenliği?)	Risk altındaki değer (neyin güvenliği?)	Tehdit kaynağı / kaynakları (kimden/ neden korunma?)
Ulusal Güvenlik [siyasi, askeri boyut]	Devlet	Egemenlik, toprak bütünlüğü	Diğer devletler, terörizm (devlet dışı aktörler)
Toplumsal Güvenlik [boyutu]	Milletler, Toplumsal gruplar	Ulusal birlik, kimlik	(Devletler) Milletler, göçmenler, yabancı kültürler
İnsan güvenliği	Bireyler, insanlık	Beka, Hayat kalitesi	Devlet, küreselleşme, küresel çevre sorunları (GEC), doğa, terörizm
Çevresel Güvenlik [boyutu]	Ekosistem	Sürdürülebilirlik	İnsanlık
Cinsiyet Güvenliği	Cinsiyet ilişkileri, yerli halk, azınlıklar	Eşitlik, kimlik, dayanışma	Ataerkillik, totaliter/ erktekelci kurumlar (hükümetler, dinler, elitler, kültür), hoşgörüsüzlük

Kaynak: Brauch, 2015: 174

İnsan güvenliği söyleminde insan merkezli olan güvenlik konusu kavramsallaştırılmaya çalışılmış ve güvenlik alanına dâhil edilmeye başlanmıştır. Buna göre; savaş, kriz ve acil durumlarda askeri olan ya da olmayan küresel ve çevresel değişimler iklim değişiklikleri vb. gibi risk oluşturan durumlarda toplumsal nedenler ve sonuçlar oluşturan göç, zorunlu ve yasadışı göçler, bireyleri, aileleri ve toplumları derinden etkileyen bir süreç oluşturmaya başlamıştır. Bu yüzden göç konusu güvenlik alanına dahil olmuş ve güvenlik kavramı etrafında da siyasallaşmıştır diyebiliriz.

Soğuk Savaş'ın bitmesi ile bahsettiğimiz gibi kavramların dönüşümü gerçekleşmeye başlamış ve kapsamı genişlemiştir. Bu dönemde toplum, topluluk ve grupların güvenlik ihtiyacı doğmaya başlamıştır. Birey odaklı olan güvenlik boyutu yaygın kullanım haline gelmeye başlamıştır. Bu kapsamda karşımıza çıkan yeni bir güvenlik türü olan “insani güvenlik” kavramı pek çok tartışmaya konu olmaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde sıkça duyulan bir kavram haline gelmeye başlamıştır. İnsan güvenliği kavramı, güvenliğin sadece devlete göre değil, insanın gereksinimlerine göre şekillendirilmesi açısından önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramın insana yaptığı vurgu, güvenliğin yeniden kurgulanışını dile gerektirmekte ve devletin güvenliğini merkez alan güvenlik çalışmalarında derin bir dönüşümünü de simgelemektedir. İnsan güvenliği, bu içeriği sayesinde pratikte güvenlik çalışmalarını ve çalışma alanlarının odak noktalarını da değiştirmeye başlamıştır (Ovalı, 2006: 4). Çünkü artan göç hareketleri karşısında bir güvenlik ihtiyacı oluşturmaya başlamış ve göçü güvenli hale getirecek bir oluşuma ihtiyaç duyulmaya başlanacaktır.

Güvenliğin odak noktası olan devler merkezli güvenlik anlayışı yerini birey merkezli ya da insan merkezli güvenlik anlayışına bırakmaya başlamıştır. Soğuk Savaş'ın bitişinin ardından insanların karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarının gelişmekte olan ülkelerde daha sık rastlanır hale gelmesi, bu bölgelere ilgiyi arttırmış ve insan güvenliği çalışmalarında, gelişmekte olan ülkelerdeki insan ve toplumları tehdit eden güvenlik sorunları ağırlıklı biçimde yer bulmaya başlamıştır (Ovalı, 2006: 8). 2000'li yıllarda yaşanan salgın hastalıklar, fakirlik, toplumlararası çatışmalar, kalkınma, silah ticareti, eğitim, kadın ve çocukların istismarı gibi gelişmekte olan ülkelerdeki insanların sıkça karşılaştığı tehditler ve bu tehditlerin sonucu olarak ortaya çıkan göç hareketleri ve göçün de kendi içinde yaşadığı değişimler insan güvenliği konusunun gerçeklerini ortaya çıkarmaya başlamıştır.

İnsan güvenliği kavramı fikir birliğine varılan bir noktada tam bir tanım bulunmamaktadır. Ancak içerik olarak açıklayıcı unsurları içerisinde barındırmaktadır. Birey, toplum, topluluk, örgütler ve hükümetler nezdinde güvenlik konusu ele alınarak değerlendirilemeye başlanmıştır. Bu kapsamda göçün güvenliği önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Devletlerin göçü güvenli halde kabul etmesi ya da göçün başladığı yerden itibaren gidilecek noktaya kadar olan güvenlik konusu artık oldukça önem kazanan konular içerisinde yer almaya başlamıştır. Bu bağlamda

sadece devletlerin değil toplumun da güvenlik konusunda yer alması gerekmektedir. Yaşamın devamlılığı ve yaşam kalitesini arttırmak için göç edenlerin insani güvenlik anlamında güvenliklerinin korunması birincil esastır. Bu sayede tehditler bertaraf edilerek birey, toplum, devlet ve göç güvenliği sağlanmış olacaktır. Oluşabilecek tehditleri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür.

Doğrudan Tehditler	Dolaylı Tehditler
<i>Vahşi Biçimde Ölümler ve Sakatlanmalara Yol Açan Şiddet:</i> Şiddet içeren suçlar, kadınlar ve çocukların öldürülmeleri, cinsel şiddet, grup içi ayaklanmalar/katliamlar/soykırımlar, muhaliflerin öldürülmeleri ve işkenceye uğramaları, hükümet temsilcileri ve memurlarının öldürülmeleri ve savaşlar sonucu ölümler.	<i>Temel Gereksinimlerden Mahrum Olmak:</i> Gıda, temiz içme suyu, sağlık ve eğitim hizmetlerinden mahrum olmak.
<i>İnsanlık Dışı Muameleler:</i> Kölelik, kadın ve çocuk kaçakçılığı, aile içinde kadın ve çocuklara yönelik fiziksel tacizler, adam kaçırma, siyasi muhaliflere yönelik hukuk dışı baskılar ve yargı sürecine müdahale.	<i>Hastalıklar:</i> İnsan hayatını tehdit eden kalp ve enfeksiyon hastalıkları ile kanser.
<i>Uyuşturucular:</i> Uyuşturucu bağımlılığı.	<i>Doğa ve insanların neden olduğu afetler.</i>
<i>Ayrımcılık ve Baskı:</i> Kadınlar ve azınlıklara karşı ayrımcı kanunlar ve uygulamalar, seçimleri yasaklama/müdahale etme, siyasal kurumlar ve medyanın yok edilmesi.	<i>Nüfus Değişimleri:</i> Ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde nüfus değişimleri, mülteciler ve göç.
<i>Uluslararası Çatışmalar:</i> Devletler arası krizler ve çatışmalar (ikili veya bölgesel), büyük güçler arası kriz ve çatışmalar	<i>Yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde çevresel bozulma.</i>
<i>Yüksek Derecede Yok etme Özelliğine Sahip Silahlar:</i> Kitle imha silahları, geliştirilmiş konvansiyonel ve hafif silahlar, kara mayınları.	

Yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde çevresel bozulma (Ovalı, 2006: 21).

Tabloda verilen doğrudan-dolaylı tehditler ve tanımlamaların ışığında göç eden insanın güvenliğinin ele alınması; insanın temel gereksinimlerinin karşılanması ve göç ettiği yerde yaşamını rahat sürdürebilmesi, gerekli kaynaklara kolay ulaşabilmesi açısından oldukça önemlidir. Belirtilen tehditler sonucunda zorla yerinden edilen ve göç etmeye maruz bırakılan insanın karşılaşılabildiği tehditlerin niteliklerinin neler olduğu açıktır. Bu durumda güvenlik konusunda devletleri, aktörlerin ve hükümetlerin tehditleri bertaraf etmesi gerekmektedir.

Göç konusunda yayımlanan raporların çoğunda güvenlik konusunun sıkça dile getirildiği ve bu konuda devletlerin, örgütlerin neler yapması gerektiği anlatılmakta ve bunun esasları da belirlenmektedir. 2003 yılında yayımlana BM İnsani Güvenlik Raporu'nda kısa sürede siyasallaraşarak uygulamaya geçilmesi gerektiğini belirttiği bazı maddeler bulundurmaktadır. Bunlar:

- “İnsanları şiddet içeren çatışmalardan korumak;
- İnsanları silahların yayılması ve bunun olumsuz etkilerinden korumak;

- *Herhangi bir yerde yerleşik halde bulunmayan insanların güvenliklerini sağlamak;*
- *Çatışma sonrası durumlarda kullanılmak üzere, insan güvenliğine geçiş fonları kurmak;*
- *Yoksulların yararına işleyecek adil bir ticaret ve pazar sistemi kurmak;*
- *Dünyanın her bölgesinde asgari yaşam standartlarını sağlamak;*
- *Temel sağlık hizmetlerine erişimin, evrensel düzeyde sağlanmasına büyük önem vermek;*
- *Patent hakları için verimli ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde küresel bir sistem geliştirmek;*
- *Temel eğitim hizmetlerini sağlamak;*
- *Farklı kimliklere saygı çerçevesinde evrensel bir insan kimliğinin yaratılmasına katkıda bulunmak” (Commission On Human Security, 2003: 133).*

BM İnsani Güvenlik Komisyonu, insani güvenliğin anlamını, yaşamın özü olan temel özgürlükleri korunması olarak belirtmektedir. Bu korumanın anlamı ise bireyleri savaş ve şiddet karşısında ya da mecburi zorlamalar karşısında tehdit ve tehlikelerden korumak anlamına gelmektedir (Aksu ve Turhan, 2012: 75). İnsanların onur ve geçim gibi yaşamsal yapı taşlarını insanlara vermekle birlikte insanlara en uygun politik, sosyal, çevresel, ekonomik, askeri ve kültürel sistemleri yaratmaktır (Commission on Human Security, 2003:4). İnsan güvenliğini dolayısıyla da göçün güvenliğini sağlamak, güvenlik anlayışındaki kaymayı küresel bir çapta değerlendirilirken bireyi ana unsur haline getirmektir. Göçün ve bireyin güvenlik paradigması, devletin güvenliği ve bağımsızlığından ziyade doğrudan insanların korunmasını, yaşama hakkını, onurunu ve güvenliklerini sağlama hakkı olarak tamamen insan üzerine odaklanmaktadır. Bireyin korunması dolayısıyla da göç eden toplumun korunması ve göçü güvenli hale getirilmek üzerinde durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

BM İnsani Güvenlik Komisyonu uluslararası göç çerçevesinde güvenlik konusunda hususları şu şekilde sıralamıştır:

- İnsanların hareketleri kapsamında düzenli ve güvenli adımlar atmak, artan göç ve göçün fırsatlarını değerlendirmek ve ülkeler arasında yük paylaşımı.
- Uluslararası ve bölgesel normların geliştirilmesi insanların ülkeler arasında dolaşımı için ve göçmenlerin hak ve yükümlülüklerini oluşturmak.
- İnsan ticareti ile mücadele, kaçakçılık ve uygulama uluslararası ve bölgesel sözleşmeler mağdurların haklarının korunmasını sağlamak.
- Irkçılığa ve hoşgörüsüzlüğe karşı koruma ve diğer insan hakları ihlallerini belirlemek.
- Kurumsal bir çerçeve geliştirmek. Mevcut uluslararası ve bölgesel araçlarla tanıtılmasını sağlamak ve yenileri kullanmak ya da geliştirmek. İnsan ticareti ile ilgili protokoller belirlemek ve insan kaçakçılığını dolayısıyla da göçmen kaçakçılığını engellemeye çalışmak.
- Devletler ve yakın katılımı uygulanabilir sivil toplum oluşturmak. İnsan haklarının korunması ve insan hakları mücadelesi ile ilgili uluslararası koruma ve güvenliği geliştirmek (Commission On Human Security, 2003: 47).

Buradan hareketle anlayabileceğimiz gibi aslında çok taraflı görüşmeler ve iş birliği ile potansiyel farklılıkları bir arada ele alarak değerlendirmek gerekmektedir. Güvenliğin sağlanacağı esaslar belirlenmeli ve uygulama alanı bulabilmelidir. 11 Eylül sonrası düzenden farklı olacak şekilde oluşturulan bu güvenlik sistemi her bir bireyi kapsayan ve toplumun da güvenliğini sağlayan bir sistem olmalıdır diyebiliriz.

Göç süreci ile özdeşleşen insan güvenliği kavramı ile birlikte temel dinamikleri yerine koyarak hareket edilmesi gerektiğini görmekteyiz. Biz ve öteki nedir derken bunun da tehditlerini ayırmak ve algı alanlarını paylaşmak güvenliğin neden ve niçin oluşturulması gerektiğini gösterecektir. Önce bölgesel ardından da bahsettiğimiz gibi yönetim ile birlikte küresel olabilecek bir göç güvenliğinden bahsedebiliriz.

Küreselleşme uluslararası ilişkileri daha açık hale getirmeye başlamış ve güvenlik konusunda da devletlerin karşılıklı bağımlılıklarının artmasına sebep olmuştur. Klasik anlamda bildiğimiz güvenlik konuları içerisinde yer alan egemenlik ve sınır gibi konular artık muğlaklığını korumaya devam eden yapı haline gelmeye

başlamıştır (Dedeoğlu, 2014: 370). Devletler artık bütünsel bir yapıda uluslararası alanda yer alan aktör olarak sayıca fazla rol almaya başlamış ve parçaları etkilemek için uluslararası sorunlara ya da sorun olabilecek olaylara karşı küresel çözümün bir parçası haline gelmeye başlamıştır.

Göç olgusu siyasal kısıtların dışında kalmaya devam ettiği sürece göçmenlerin sahip olması gereken özgürlüklerin nitelikleri de nicelikleri de belirsiz hal alabilir. Özgürlük dediğimiz bu yapı aslında göçmenler için sosyal hayatı temsil etmektedir.

Eğer kısıtlanan bir sosyal hayat içerisinde göçmenler yer almaya devam ederse bu göçün dinamiklerini de etkileyebilir ve göç güvenliği sağlanmadan devlete ya da topluma zarar verebilecek nitelikler barındırabilir. Göçü kısıtlamak değil de kontrollü göçü sağlamak temel alınabilir. Yeni oluşan göç ağları ile artan olanaklar ve yükselen beklentilerin yanı sıra kontrol sistemleri de değişmektedir. Oluşan bu durumla birlikte göçte kendi sistemi içinde değişimin yaşamaktadır. Bu durumda da güvenlik konusu göçe yönelik çözümler çerçevesinde oluşturmaya çalışılabilir.

Göçün güvenleştirilmesinin boyutlarını ele alırsak hem göç alan hem de göç veren ülkeler açısından değerlendirmemiz gerekmektedir. Göç veren ülkelerin vatandaşları bir başka devletin egemenlik sınırları içerisinde yer almaya başladıklarından itibaren her anlamda o devletin içerisinde aktif şekilde bulunmaktadır. Sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda siyasal hayatında yer alan göçmenler buldukları ülkede iktidar karşıtı muhalifler içerisinde yer alabilirler ve siyasal sistemi değiştirecek girişimlerde de bulunabilirler (Sayın, 2018: 119).

Göç; ekonomik, siyasi, kültürel ve coğrafi faktörler etkilediği için karmaşık bir sosyal bir olgu olmaya devam etmektedir. Ekonominin belirleyici olduğu bu süreçte göçmenler bunu sebep göstererek ülkelerini terk etmektedirler. Göçmenler gelir etmek ve yaşam standartlarını yükseltmenin peşinde olmaya başlamışlardır. Devletlerarası savaşlar, milliyetçi çatışmalar ve insan hakları ihlalleri, otoriter rejimler siyasi kaynaklı göçü tetiklemektedir. Bu bağlamda göçmenler sınırlayıcı göç politikaları ile karşılaşmakta ve düzenli yani yasal göç fırsatları azalmaya başlamıştır. Dolayısıyla belli bir ülkeye gitmek, vize almak, çalışmak, orada yaşamak illegal yollarla olmaya başlayacaktır. Buna verilebilecek örnekler şu şekildedir:

1990' lardan itibaren kayıt dışı göç ve insan kaçakçılığını kontrol eden örgütlü suç grupları ortaya çıkmaya başlamıştır. Kayıt dışı göç politikacılar tarafından devleti

siyasi, ekonomik ve sosyal olarak etkileyen bir güvenlik boyutunun olduğunu ortaya koymaktadır. Toplum da bu güvenlik konusuyla karşı karşıyadır. Düzensiz yani yasa dışı göç ulusal sınırların güvenliğine zarar verdiği gibi ve böylece devletin/devletlerin ulusal-uluslararası güvenliğine tehdit oluşturmaya devam etmektedir. Sosyal düzeni de önemli ölçüde etkileyen düzensiz göç suç oranlarını arttırmakta ve ekonomik refahın yapısını da olumsuz etkileyebilir. Toplumsal güvenliği korumakta güçlük çekilebilir. Ayrıca göçmenler gittikleri ülkenin yaşam şartlarına ve kültürüne yönelik bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Bu kapsamda göçmenler gittikleri ülkede yaşayanların elinden iş imkânları alabilmekte ve ulusal olan sosyal faydalardan faydalanabilmekte bu da yerel halkın ekonomisini büyük ölçüde etkilemeye devam etmektedir. Yasa dışı göçmenlerin ucuz iş gücü oluşturduğu düşüncesiyle işverenler için ucuz gelmektedir. Çünkü işverenler sigorta katkı payı ödemez ve sağlık maliyeti gibi giderlerden de feragat etmiş olurlar. Kalifiye gerektirmeyen işlerde çalışmalarını halkın yapmak istemediği işlerde yer almaları çekici bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı dini ya da etnik gruba sahip olan göçmenlerin bir ülkeye gelmesi ülke içinde ırkçı ve kimlikçi söylemlerin yükselmesine sebep olabilmektedir. Kültürel kimliği tehlikeye düşüren bu gibi durumlarda etnik çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla göç konusu kavramsal, dönüşümsel boyutları ile güvenlik konusunu yakından ilgilendiren ve ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçün güvenli hale gelmesi demek hem ulusal hem de uluslararası düzen için ve bu düzenin güvenliği için oldukça önemlidir.

SONUÇ

Çalışmanın başında da kavramsal olarak ve boyutlarıyla da ele aldığım küreselleşme kavramının göç ve uluslararası güvenlik kavramının da yeniden düşünülmesini gerektiğini ve buna cevap aramaya çalışıldığını ortaya koymaya çalıştım. Uluslararası göçte göçün mü yoksa devletin mi güvenliğinin önemli olduğunu ortaya koymaya çalıştığım bu tezde insanın güvenliğinin yani göçün güvenliğinin sağlanmasının devlet güvenliğini de beraberinde sağlanacağı sonucuna ulaşılmıştır. Değişim ve dönüşümleri beraberinde getiren küreselleşme süreci dünyayı, insanları ve tabii kavramları da etkilediğini açıkça görebiliriz. Çalışmanın sonunda ulaşılan sonuçlar özetle şu şekildedir:

Küreselleşmenin beraberinde getirdiği eşitsiz düzen göç konusunu etkileyen önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik küreselleşmenin getirmiş olduğu asimetrik yapı ve buna bağlı olarak gelir dağılımında yaşanan eşitsizlikler göçü de etkileyen birincil faktör olarak görebiliriz. Kültürel ve siyasi değişimler ile yaşanan toplumsal dönüşümler ve güneyden kuzeye doğru hareketlenen göç konusu güvenlik çalışmaları içerisinde ele alınan önemli konulardan biri olmaya başlamıştır. Oluşan yeni düzende güvenlik tehditlerini bertaraf etmek için de yeni tedbirlere yani politikalara ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

Küreselleşmenin yükselişe geçmesine paralel olarak ivme kazanan göç olgusu hem sosyolojik hem de siyasal olarak hem ulusal hem de uluslararası sistemde güvenlik konusu başta olmak üzere her alanda etkilerini arttırarak ortaya çıkmaya başlamıştır. İnsan ve insana dair her şeyi etkileme potansiyeline sahip olan göç olgusu tarihsel süreç içerisinde her daim varlığını korumuştur. Göçe neden olan etkenler ve göç sürecini yönlendiren etmenler göçün de kendi içinde değişim ve dönüşüm yaşamasına sebep olmuştur. Göç konusu farklı bileşenleri de içerisinde bulduran çok boyutlu bir yapı haline gelmesine neden olmuştur. Özellikle Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte ivme kazanan göç olgusu karşımıza ‘yeni bir tehdit mi?’ sorusunu ortaya çıkarmıştır. Bu tehdidin kapsamını belirleyen de göç politikaları olacaktır. Bu tehdit biçiminin uluslararası güvenliği etkilediği karşımıza çıkmaktadır. Yakın döneme etki eden ve güvenlik kavramının kapsamını belirleyen 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında yapılan askeri müdahalelerin ülkelerde oluşturduğu istikrarsızlıklar sonucunda göçün ivme kazanmaya başlamış olması göç edenlerde biz

ve öteki ayrımının oluşmasına da neden olmuştur. Güvenlik politikalarının çerçevesini belirleyen bu gelişmelerle birlikte göç konusu da bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Küresel sorunlarda olduğu gibi uluslararası göçte giderek güven(siz)lik konusu içerisinde yer alan bir olgu olmaya başlamıştır. Hem iç hem dış politikanın önemli konusu haline gelen göç bugün gelinen noktada artık bir sorun olarak bahsedilen uluslararası göç ve uluslararası güvenlik gibi devletleri de yakından ilgilendiren bir kavram haline gelmiştir. Kısıtlayıcı ve engelleyici göç politikalarının yerine güvenlik perspektifinde yer alan bir göç olgusu oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu odak noktasında ele alınan güvenlik konusu ve boyutu da insani güvenliği sağlamaktır. Bunun sağlanmaya çalışılmasındaki amaç yasal olan göç dışında düzensiz göçün de önüne bir nebze olsa da geçmektir. Çünkü göç politika ve prosedürlerine uymayan kişilerin yasa dışı yollarla başlattığı göç hareketi göç sırasında ve hedef ülkeye varıştan itibaren güç şartlarda yaşama ve barınma zorundalığını da beraberinde getirmektedir. Hatta bunun ölümlerle sonuçlanması da olasıdır. Uluslararası göçün güvenliğini ve dolayısıyla da insanın güvenliğini sağlamak önemli hale gelmeye başlamıştır. Hâlihazırdaki kurumlar ve bölgesel- iç dinamiklerle birlikte göç ve insan hakları ilişkisi güvenlik boyutunda değerlendirmeye tabi olmaya başlamıştır. Küreselleşmenin getirdiği hareket etme özgürlüğü ve sınırların şeffaflığı olgusu göçü hareketlendirerek yeni boyutlar eklenmesine neden olmaya devam etmektedir. Bu da güvenliğin etken alanını genişletmeye ve dönüştürmeye neden olmaktadır.

Uluslararası göç hareketlerinde yaşanan bu yükselişler ve yeni trendlerin oluşması göçe karşı güvenleştiren ve kısıtlayıcı önlemler alınmasını da beraberinde getirmiştir. 21. yy' ın önemli konuları aralarında yer alan göç konusu kendi içinde oluşturduğu düzensiz göç olgusu ile politika gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Bu politikaların oluşması içinde artık sadece devletlerin değil küresel olarak bir çözümün bir güvenliğin parçası olması durumu ortaya çıkmıştır. Bunun da küresel bir yönetim ile sağlanacağı belirgin hale gelmiştir. Göçe neden olan etkenlerin önüne geçilmediği durumlarda göç etmeyi engelleyici politikaların geliştirmeye başladığı bu dönemde insani güvenliği de merkeze alarak güvenliği etken hale getirmek amaç olmaya başlamıştır. Dolayısıyla uzun vadede uluslararası göç; ulusal ve uluslararası güvenlik bağlamında devlet politikalarının etkinliğinin artırılması gerekebilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi bunun önlenmesinin ya da güvenli hale getirilmesinin en etkili yolunun hem göçmenlere hem ev sahibi ülkeye hem de toplumlara yönelik bütüncül

politikalarla bölgesel ve küresel çapta birbirini dengeleyen bir arada tutan göç politikaları oluşturmak, devletler, uluslararası örgütler ve sivil toplumlar ile küresel yönetim düzeyinde bir araya gelmek en doğrusu olacaktır.

KAYNAKÇA

159. Paragraf, Avrupa Birliği'nde temel hakların durumuna ilişkin Avrupa Parlamentosu ilke kararı 2004-2008, 14 Ocak 2009, https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/11/Picum_Words-Matter_TR.pdf, 12 Şubat.2020 tarihinde alınmıştır.
- AB, Göç Politikaları, (2020). <https://www.avrupa.info.tr/tr/goc-politikalari-6892>, 11 Aralık 2019 tarihinde alınmıştır.
- Akçadağ, E. (2012). Yasa Dışı Göç ve Türkiye. *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi*. 42, s. 1-44.
- Akçapar, Ş. K. (2016). *Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algulamaları ve Göçün İnsani Boyutu*. Öner, G. I. Ve Öner, N. A. Ş. (Der.). Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akgül Açıkmeşe, S. (2011). Algı mı? Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçeklikte Güvenlik Tehditleri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 8 (30), s. 43-73.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*. V: 1, No: 2, s. 53-83.
- Aksu, M. ve Turhan, F. (2012). Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. C: 4, S: 2, s. 69-80.
- Aktaş, A. (2011). Güvenikleştirme Yaklaşımı ve Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Anlayışındaki Dönüşüm. *Sosyal Bilimler*. C: 1 S:2, s.7-47.
- Alaylıoğlu, Y. A. (2014). Ankara'daki İranlı Düzenli Göçmenlerin Farklı Sermayeleri ve "Düzenli" Kalma Stratejileri. *Nüfusbilim Dergisi*. s. 33-66.
- Apaydın, F. ve Zenginoğlu, S. (2019). Avrupa Birliği'nde Ekonomik Kriz Tartışmaları Bağlamında "Neden" Arayışları: Göçmen Faktörü ve İşsizlik. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 9 (2).
- Aras, B., ve Karakaya-Polat, R. (2008). From Conflict to Cooperation: Desecuritization of Turkey's Relations with Syria and Iran. *Security Dialogue* C. 39, S: 5, s.495-515.

- Arends, J. and Frederik M. (2015). *Homeros' dan Hobbes ve Ötesine: Avrupa Geleneğinde "Güvenlik" Kavramı*. Mustafa Aydın vd. (Ed.), Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe, 2. Baskı içinde (199-22 2). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Avrupa Antlaşmaları Serisi, No. 5 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yazı İşleri Müdürlüğü Haziran 2010.
- Avrupa Konseyi, Parlamenterler Meclisi, 1509 sayılı Karar, Düzensiz Göçmenlerin İnsan Hakları, https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/11/Picum_Words-Matter_TR.pdf, 19 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- Axworthy, L. (2016). *Kanada ve Anti Personel Kara Mayınları: Bir Dış Politika Önceliği Olarak İnsani Güvenlik*. H. A. Smith Steve içinde, Dış Politika Teoriler, Aktörler, Örnek Olaylar (s. 284-307). İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık.
- Aydın, M., Brauch, H. G., Çelikpala, M., Spring, U. O. and Polat, N. (2015). *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*. (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Balta, E. (2017). *Küresel Güvenlik Kompleksi Uluslararası Güvenlik ve Siyaset*. (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Balta, E. (2018). *Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler*. (3. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Balzacq, T. (2005). The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *Security Dialogue* V. 11, I. 2, s.171-201.
- Bauman, Z. (2018). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. (Çev: Abdullah, Y.). (8. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. C: 5, S: 18. s. 69-85.
- Baysal, B. ve Lüleci, Ç. (2015). Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi. *Güvenlik Stratejileri*. C: 11 S: 2, s. 61-96.

- Beşe, E. (2002). *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Betts, A. (2014). The Global Governance Of Crisis Migration. *FMR Crisis*. Vol: 45.
- Bilgin, P. (2010). Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları. *Stratejik Araştırmalar Dergisi* 8(14): 69-96.
- Bilgin, P. (2003). Individual and Societal Dimensions of Security. *International Studies Review*. Vol: 5, No. 2, s. 203-222.
- Bingöl, A. S. (2006). *Almanya ve Hollanda'da Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Dönük Eğitim Politikaları ve Uygulamaları*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, Navi Pillay, İnsan Hakları Konseyi'nin 12. Oturumu, 22 Eylül 2009, https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/11/Picum_Words-Matter_TR.pdf, 13 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) (2016). 10 Noktalı Eylem Planı, Sözlük, <https://www.refworld.org/docid/59e99eb94.html> , 16 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- Booth, K. (2012). *Dünya Güvenliği Kavramı*. (Çev. Çağdaş Ü.). 1. Baskı: Küre Yayınları.
- Borders, C. and Adamson, B.F. (2006). International Migration and National Security. *International Security*. Vol:31, No: 1, s. 165-199.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar. Küreselleşmenin İnsani Yüzü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Brauch, H. G. (2015). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü. M. Aydın vd. (ed.). Uluslararası İlişkiler Çatışmadan Güvenliğe. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Brühl, T., Rittberger, V. (2001). *From International to Global Governance: Actors, Collective DecisionMaking, and The United Nations In The World of The*

Twenty-First Century, Global Governance and United Nations System. Ed: Volker Rittberger. Jaonya: United Nations University Press.

- Brüksel Başkanlık Sonuç Bildirisi Kararları'na Ek 2004 (2016). http://www.madde14.org/index.php?title=Br%C3%BCksel_Ba%C5%9Fkanl%C4%B1k_Sonu%C3%A7_Bildirisi_Kararlar%C4%B1%27na_Ek_2004. 14 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- Bulkan, D. (2018) *Avrupa Birliği Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler*. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Buzan, B. (2008). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler*. C: 5, S: 18, s. 116-123.
- Buzan, B. vd. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Colorado USA: Lynne Rienner Publis Her.
- Cankurtaran, S. B., (2015). *Post-Yapısalcı Yaklaşımlar Ve Uluslararası İlişkiler*. Turan, S. & Köroğlu, Ö. (Ed.). Uluslararası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar. Bursa: Dara Yayıncılık. s.187.
- Castles, S. and Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı*. (Çev: Bülent Buğur, B. Ve İbrahim A.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. (2003). Towards A Sociology Of Forced Migration And Social Transformation. *Sociology*. Vol: 77, No: 1.
- Cha, V. D. (2000). Globalization and the Study of International Security. *Journal of Peace Research*. Vol. 37, No.3, s. 391-403.
- Chambers I. (2019). *Göç, Kültür, Kimlik*. (3. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Collins, A. (2017), *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*. (Çev: Nasuh, U.). İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Commission on Human Security. (2003). Human Security Now. Temmuz 20, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf>, 11 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.

- Council of the European Brussels, 2005, https://ec.europa.eu/commis-sion/presscorner/detail/en/DOC_05_4, 10 Mart.2020 tarihinde alınmıştır.
- Council of the European, 1999, https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1990-1999/1999_en , 12 Aralık 2019 tarihinde alınmıştır.
- Council of the European, 2008, https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2000-2009/2008_en, 18 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay: Türkiye Kimsenin Göçmen Deposu Değil, (2019). <https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiyekimseningocmendeposudegilZQ2Aqe16lkStMs2iFFLilg>, 9 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*. S: 17, s.67-91.
- Çakmak, H. (2014). *Uluslararası İlişkiler: Giriş, Kavramlar ve Teoriler*. (1. Baskı). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Çavuşoğlu, H. (2006). Uluslararası Göç: Nedenleri, Tipleri, Türler ve Göçmenler. <http://www.balgoc.org.tr/email/goc.doc> , 10 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- Çelik, M.Y. (2012). Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *DPUJSS*. Number: 32. Vol: II.
- Çetinkaya, Ş. (2012-2013). Güvenlik Algılaması ve Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açılıarı. *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi*. S: 2, s. 241-260.
- Çımrın, F. K. (2009). Küreselleşme, Neo-Liberalizm ve Refah Devleti İlişkisi Üzerine. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLke)*. Sayı: 23, s. 195-204.
- Çıtak, E. (2017). *Yeni Güvenlik Politikaları ve Türkiye' de İstihbaratın Dönüşümü Güvenlik ve İstihbarat*. İstanbul: Yeniüzyıl Yayınevi.
- Çoban, A. (2019). Güvenikleştirme Yaklaşımı: Türkiye'de Suriyeli Göçmenler ve Göçün Güvenikleştirilmesi. *TUIC Akademi*.
- Dedeoğlu, B. (2014). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. (3. Baskı). İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.

- Demir, C. K. (2018). *Strateji ve Güvenlik*. G. Sarı, & C. K. Demir içinde, Teoriden Uygulamaya "Güvenlik" Üzerine. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demiray, M. ve İşcan, İ. H. (2008). Uluslararası Güvenlik Kavramının Değişimi Ekonomik ve Jeopolitik Arka Plan. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 21, s. 141-170.
- Demirtaş, B. (2019). Mülteciler ve Güvenikleştirme. *Güvenlik Yazıları Serisi*. No: 8.
- Doğan, F. Küreselleşme Tartışmaları ve Bir Aktör Olarak Devletin Gücü. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. s. 81-104.
- Düvell, F. (2008). Transit Migration And Politics: Trends And Constructions On The Fringes Of Europe. *Imiscoe Policy Brief*. No: 12.
- Ekici, S. Ve Tuncel G. (2015). Göç Ve İnsan. *Birey Ve Toplum Dergisi*. C: 5, S: 9, s. 9-22.
- Elçin, B. A. (2012). Küreselleşmenin Tarihçesi. <http://www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf> , 20 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- Ellwood, W. (2007). *Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu*. (3. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Emmers, R. (2017). *Güvenikleştirme*. (Çev: Nasuh, U.). İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Erat, V. (2017). Küreselleşme Ve Ulus- Devlet Sarmalında Devletlerin Göçmen Politikası. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C: 8, S: 15, s. 197-209.
- Erbaş, H. (2019) *Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler, Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2013) Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*. C: 6, S: 12, s. 265-292.
- Ermağan, İ. (2019). Dünyada Göç Politikaları ve Yönetimi. *Dış Politika Dergisi*. Sayı: 7, s. 101-121.
- EU, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-29-00-997>, 09 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.

- European Parliament, Tampere Avrupa Konseyi 15 ve 16 Ekim 1999 Başkanlık Sonuçları, https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm, 22 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- Faist T. (2006). The Transnational Social Spaces of Migration. *Bielefeld: COMCAD. Working Papers Center on Migration, Citizenship and Development*. 10.
- Faist T. (2006). *The Migration-Security Nexus: International Migration and Security Before and After 9/11*. In: Bodemann Y.M., Yurdakul G. (eds) Migration, Citizenship, Ethnos. Palgrave Macmillan. New York.
- Faist, T. (2004). The Border-Crossing Expansion of Social Space: Concepts, Questions and Topics. In: Faist T, Özveren E, eds. *Transnational Social Spaces: Agents, Networks and Institutions*. Aldershot, UK: Ashgate.
- Genel Kurul Toplantısı, UNHCR, (1975) https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/11/Picum_Words-Matter_TR.pdf, Erişim Tarihi: 08.01.2020.
- Giddens, A. (1990). *The Consequence of Modernity*. Cambridge, MA: Stanford University Press.
- Giddens, A. (1994). *Moderliğin Sonuçları*. (Çev. E. Kuşdil), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (1999). Küreselleşmenin İkilemleri. *Sosyal Demokrat Değişim Dergisi*.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Üçüncü Yol*. (Çev. Mehmet, Ö.). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-gocistatistikler>, 01 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- Göçün Küreselleşmesi, <https://www.coursera.org/lecture/international-migrations/globalization-of-migration-K1o0Y>, 04 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- Gökdere, A. (2001). Küreselleşmeye Genel Bir Bakış. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 1(1), s. 71-101.

- Gök, G. O. (2016). Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç- Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü. *KOSBED*. Sayı: 31, s. 65-82.
- Gönlübol, M. (2000). *Uluslararası Politika*. (5. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Griffiths, M., O'Callaghan, T., & Roach, S. C. (2013). *Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Grigoriadis, I. N. ve Dilek, E. (2018). Securitizing Migration in the European Union: Greece and the Evros Fence. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*. V: 21, I: 2, p. 170-186.
- Gündoğan, E. (2010). Yönetişim: Kavram, Kuram ve Boyutlar, Yönetişim: Kuram, Boyutlar, Uygulama. Ed: M. Akif Çukurçayır, Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Uğuz. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Gündüz, D. ve Koçak, O. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. C: 6. S: 12, s. 66-91.
- Güreşçi, E. (2016). Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C: 9, S: 43, s. 1058-1064.
- Hamurcu, A. ve Özden, Y. (2019). Uluslararası Göç Yönetişimi ve Türkiye. Assam Uluslararası Hakemli Dergi 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı.
- Hay, C. (2013). International Relations Theory and Globalization. M. K. Tim Dunne içinde, International Relations Theories Discipline and Diversity. Oxford University Press.
- Held, D. ve McGrew A. (2008). *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt D., and Perraton, J. (1999) *Global Transformations: Politics, Economics and Cultures*, Chamridge: Polity Press.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (2003). Rethinking Globalization. Held, D. and A. McGrew içinde, The Global Transformations Reader (s. 67-68). Cambridge: Polity Press.
- Herkes İçin İnsani Gelişme (2016). İnsani Gelişme Raporu. New York.

- Hisarlıoğlu, F. (2019). Güvenlikleştirme. *Güvenlik Yazıları Serisi*. No:24.
- Hughes, C. W. (2002). *Reflections on Globalization, Security and 9/11*. Warwick: Center for the Study of Globalization and Regionalisation.
- Human Security Now (2003). Commission On Human Security. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf>, 12 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*. V: 38, I: 5, p. 751-777.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2012). *Küresel Bir Göç ve Mülteci Rejimine Doğru*. Küreselleşme Çağında Göç içinde (s. 577-600). Derleyenler: S. Gülfer Ihlamur - Öner, . Aslı şirin Öner. İstanbul: İletişim Yayınları.
- IMF World Economic Outlook Web, 2002. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Trade-and-Finance> , 22 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- International Migration and Displacement Trends and Policies Report to the G20 (2019). <https://www.oecd.org/migration/mig/G20-migration-and-displacement-trends-and-policies-report-2019.pdf>, 14 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- International Organization for Migration (IOM) United Nations. (2000). https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2000_edited_0.pdf, 18 şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- IOM (2019). Un Migration World Migration Report 2020. C: 6. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf, 20 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- IOM, (2020). Un Migration, Göç ve Entegrasyon, <https://turkey.iom.int/tr/g%C3%B6%C3%A7-ve-entegrasyon>, 25 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- İçduygu, A., Ender, S. ve Gençkaya, Ö.F. (2014). *Türkiyenin Uluslararası Göç Politikaları (1923-2023)*. *Ulus-Devlet Oluşumundan Ulusötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.

- İnci, Ö. (2017). Küreselleşme, Göç; Uluslararası Küresel Göç. *Yakındoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya İletişimi Çalışmaları Bölümü*.
- Kallis, A. (2015). Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi. *SETA*. S: 119.
- Karabulut, B. (2015). *Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*. (2. Baskı). Ankara: Barış Kitabevi.
- Kaya, A. (2016). *İslam, Göç ve Entegrasyon, Güvenlikleştirme Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaygısız, U. ve Kıyıcı, G. Ö. (2018). Avrupa Birliğinin Geri Kabul Anlaşmalarının Avrupa Birliği Göç Politikaları ve İnsan Hakları Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*. C: 10, S: 25, s. 467-484.
- Kaypak, A. (2017). Göçün Kadınlaşması: Göç Olgusuna Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bakmak. Uluslararası Kaysem 11 Bildiri Kitabı Elazığ.
- Kazgan, G. (1997). *Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen. Ne Getiriyor? Ne Götürüyor? Nereye Gidiyor?* İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Kerr, P. (2017). *İnsani Güvenlik*. (Çev: Nasuh, U.). İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Kılıç, T. S. (2018). Avrupa Komşuluk Politikasında Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi. *Mukaddime*. 9(özel sayı), s.1-20.
- Kılınç, A. (2018). Sınır Aşan Göçler: Mülteci Sorunu ve Göç Yönetişimi. *Ombudsman Akademik*. C: 4, S: 8, s. 75-102.
- Kirton, J. (1993). The Seven-Power Summit as a New Security Institution. D. H. David Dewitt içinde, *Building a New Global Order-Emegining Trends in International Security* (s. 335- 357). Canada: Oxford University Press.
- Köşer-Akçapar, Ş. (2012). *Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu*. Küreselleşme Çağında Göç. S. Gülfer Ihlamur- Öner, Aslı Şirin Öner (der.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Köşk, U. C. ve Özbek, Ç. (2017). Küreselleşme ve Uluslararası Göç İlişkisinde Değişen Göçmen Algısı. *Researcher: Social Science Studies*. C: 5, S: 8, s.247-265.

- Kürkü, D. D. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication-TOJDAC*. V:3, I: 2, p. 1-11.
- Lagarde, C. (2015). Göç: Küresel Çözüm Gerektiren Küresel Bir Sorun. İmfdirect Blog Interntional Momentary Fund.
- International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), (2001). The Responsibility To Protect. Ottawa: International Development Research Centre.
- Mabee, B. (2003). Security Studies and the 'Security State': Security Provision in Historical Context. *International Relations Yol. 1 V: 7, I: 2*, p. 135-151.
- Mandacı, N. ve Özerim, G. (2013). Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*. C: 10, S: 39, s. 105-130.
- Manyu, L., and Frieze, I. E. (2013). *Before The Big Decision: Psychological Theories on Premigration Motivation*. Immigration Poliscies Challenges and Impact (Ed. E. Tartakovsky), New York: Nova Publishers.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J.E. (2014). Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi. *Göç Dergisi*. C: 1, S: 1, s. 11-46.
- McAuliffe, M. and M. Klein Solomon (Conveners) (2017). Migration Research Leaders' Syndicate: Ideas to Inform International Cooperation on Safe, Orderly and Regular Migration, IOM, https://publications.iom.int/es/system/files/pdf/migration_research_leaders_syndicate.pdf, 12 Haziran 2020 tarihinde alınmıştır.
- McGrew, A. (1999). *A Global Society? Modernity and Its Futures*, Open University/Polity Pub. Cambridge.
- Memişoğlu, F. Ve Yiğit, C. (2019). Uluslararası Göç ve Kalkınma: Teori ve Güncel Meseleler. *Yıldız Social Science Review*. V: 5, N: 1, s. 39-62.
- Mertus, J. (1998). The State And The Post-Cold War Refugee Regime: New Models, New Questions. *International Journal of International Law*. V: 20, I. 1, p. 321-348.

- Migration Data Portal, Göç Yönetişimi Göstergeleri Hakkında (2020).
<https://migrationdataportal.org/overviews/mgi#0> 11 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- Migration Policy Institue, En Popüler 25 Uluslararası Göçmen,
https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/top-25-destinations-international-migrants?width=1000&height=850&i_frame=true,
02 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- Miş, N. (2011). Güvenikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenikleştirilmesi.
Akademik İncelemeler Dergisi. C: 6, S: 2. s. 345-381.
- Miş, N. (2012). Güvenikleştirme Teorisi ve Türkiye'de Güvenikleştirme Siyaseti
1923- 2003. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mitzen, J. (2006). Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, V: 12(3), s.341-370.
- OECD Stad, International Migration Database, 2020.
<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG> 03 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- OECD, Indicators of immigrant integration
<http://www.oecd.org/els/mig/indicatorsofimmigrantintegration.htm,05> Şubat
2020 tarihinde alınmıştır.
- OECD, Migration policies, <http://www.oecd.org/migration/mig/migrationpolicies.htm>,
25 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- Ovalı, A. Ş. (2006). Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması. *Uluslararası İlişkiler*. C: 3, No: 10, s. 3-52.
- Önalın, H. (2014). *Küreselleşme ve Eleştirileri*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Hakan Yüksek Lisans Tezi.
- Öner, N. A. Ş. (2016). *Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar*. Öner, G. I. Ve Öner, N. A. Ş. (Der.). Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Öner, N. A. Ş. ve Öner, S. G. I. (2018). *Uluslararası İlişkilerde Göç Olgular, Aktörler ve Politikalar*. İstanbul: Der Yayınları.
- Özcan, A. B. (2011). Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 22. s. 445-465.
- Özcan, D. E. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi*. C: 2, S: 4, s. 183-215.
- Özdemir, S. (2018). Göç ve İltica Terimleri Sözlüğü: Sık Karıştırılan Kavramlar. *DW*. <https://p.dw.com/p/35UYJ>, 14 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- Özer, B., Seker, G. Ve Ökmen, M. (2014). Arendtçi Yaklaşım Bakımından Ulus-Ötesi Süreçlerde İnsan Hakları ve Uluslararası Göç Süreçleri: Önleyici Güvenlik Yaklaşımı Açısından Bazı Değerlendirmeler. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16 (Özel Sayı: I). s. 85-91.
- Özerim, G. (2014). Avrupa Da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi Ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi? *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*. C: 5, S: 1, s.1-48.
- Özgür E. M. [Uluslararası Göç Akışları: Göçmenler ve Ulusötesi Göçmenler / International Migration Flows: Immigrants and Transnational Migrants](https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=4891), <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=4891>. 15 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Özgür, E. (2012). Genişleyen Avrupa Birliği'nin Göçmen İkilemi ve Yaşlanan İşgücü. *Öneri Dergisi*. C: 10, S: 38, s. 73-85.
- Özkul, D. (2012). *Ulus-Ötesi Göç: Uluslararası Göç Yazınında Yeni Bir Paradigma*. Öner, G. I. Ve Öner, N. A. Ş. (Der.). *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Richard, P. ve Cross, J.R. (2013). Göç Terimleri Sözlüğü (Uluslararası Göç Hukuku). (2. Baskı). *IOM*. No:31.
- Robertson, R. (1991). *Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu*. (Çev. Gülcan S. ve Ümit Hüseyin Y.). A.D.KİNG (Ed.). Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi. Ankara: Bilim ve Sanat.

- Robertson, R. (1990). *Mapping the Global Condition: Globalization as the Central Concept*. Mike Featherstone (Ed.), Global Culture, Nationalism, Globalization and Modernity. London: Sage Publications.
- Robertson, R. (1999). Küreselleşme: *Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), Ankara: Bilim ve Sanat.
- Robertson, R. (1999). *Glokalleşme: Zaman-Mekân ve Homojenlik-Heterojenlik*. (Çev. Abdullah Topçuoğlu, Yasin Aktay), A. Topçuoğlu ve Y. Aktay (Der.), Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm. Ankara: Vadi Yayınları.
- Rumelili, B. ve Karadağ, S. (2017). Göç ve Güvenlik: Eleştirel yaklaşımlar. *Toplum ve Bilim*. 140. s. 69-92.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S: 5, s. 33-44.
- Samur, H. (2008). Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. C: 5, S: 2.
- Sancak, K. (2013). Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. 6, s. 123-134.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi Sayı*. S: 18. C: 31, s. 1-13.
- Sayın, H. (2018). *Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Berkan Yayınevi.
- Schiller, N.G., Basch, L. and Blanc, C. S. (1995). From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration. Author(s). *Anthropological Quarterly*. *The George Washington University Institute for Ethnographic Research* Stable. Vol: 68, No: 1.
- Selçuk, İ. Ş. ve Durusoy, s. (2018). *Bugünkü Küreselleşmeyi Anlamak*. Ankara: İmaj Yayınevi.

- Senarclens, P. (1998). Governance and The Crisis In The International Mechanisms of Regulation. *International Social Sciences Journal*, V: 50, I: 155, s. 91-104.
- Sever, H. (2012). Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Yasadışı Göç ve Etkileri. *DPUJSS*. Number: 32, Vol: 1, P. 51-66.
- Sirkeci, İ. ve Göktuna, Y.F. (2019). *Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları ve Temel Kavramlar. Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları ve Temel Kavramlar. Filiz Göktuna Yaylacı (Der.) İçinde, Kuramsal ve Uygulama Boyutları ile Türkiye’de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler*. Londra: Transnational Press London.
- Smith, A. D. (2002). *Küresel Çağda Milletler Ve Milliyetçilik*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Song, S. (2018). Political Theories of Migration. *Annual Review of Political Science*. *University of California*. Vol: 21, p. 385-402.
- Sönmez, P. (2015). *Avrupa Birliğinde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler Ve Göç Politikalarının Diyalog*. Avrupa Birliği Bakanlığı Akademik Araştırmalar Serisi-4. Ankara: T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı.
- Statistical Yearbook 2003 Trends In Displacement, Protection And Solutions May, 2005, Unhcr, <https://www.unhcr.org/statistics/country/42aff7e84/unhcr-statistical-yearbook-2003.html> , 09.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Stritzel, H. (2007). Towards Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond. *European Journal of International Relations*. 13(3): s. 357-383.
- Şahin, L. Ve Nişancı, Ş. (2018). Avrupa Birliği’nde Göçmen Krizi ve Avrupa Birliği’nin Göçmen Politikaları. *Asos Journal, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 80, s. 545-556.
- Şeker, D. ve Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. C:14, S:1.
- Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. C: 25, S: 1, s. 269-289.

- Şenay, B. (2010). *Uluslararası Toplumsal Alanlar, Uluslararası Kimlikler: Avustralyalı Türkler Örneği. Türkiye’de Kesişen ve Çatışan Dinsel ve Etnik Kimlikler*, R. O. Dönmez, P. Enneli and N. Altuntaş (ed.) İstanbul: Say Yayınları.
- Şener, B. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. C:6, S: 1, s. 1-30.
- Şener, B. (2018). Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları Bağlamında Göçmenlerin Sosyal Dışlanması. *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Şimşek, D. ve İçduygu, A. (2017). Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik. *Toplum ve Bilim Dergisi*. S: 140.
- Scribner, T. and Vietti, F. (2013). Human Insecurity: Understanding International Migration from a Human Security Perspective. *Journal on Migration and Human Security*. V. 1, I. 1, s. 17-31.
- T.C. Avrupa Birliği Başkanlığı, 2002-06-21 AB Sevilla Zirvesi-İspanya Dönem Başkanlığı, <https://www.ab.gov.tr/p.php?e=22586>, 18 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (2011). Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma. <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> , 11 Nisan 2020 tarihinde alınmıştır.
- Talas, M. (2003). *Küreselleşme Ve Türkiye’de Kültür Politikaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya.
- Talas, M. ve Kaya, Y. (2007). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları, Türklük Bilimi Araştırmaları.
- Tanrısever, O. F. (2014). *Güvenlik*. A. Eralp içinde, Devlet ve Ötesi Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar (s. 107-125). İstanbul: İletişim Yayınları.
- TASAM, (2006). Küreselleşmenin Boyutları ve Etkileri. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etikleri, 16 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- TDK, (2020). <https://sozluk.gov.tr/> , 23 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.

- Tekeli, İ. (1975). Göç Teorileri ve Politikaları Arasındaki İlişkiler. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*. C:1, S: 1.
- Telatar, G. ve Kedikli, U. (2019). *Uluslararası Göç ve Güvenlik*. Ankara: Nabel Yayınları.
- The World Bank (2018), <https://www.worldbank.org/en/news/infographic/2018/03/19/groundswell---preparing-for-internal-climate-migration>, 01 Aralık 2019 tarihinde alınmıştır.
- Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*. C: 34, s. 1-20.
- Topcuoğlu, R. A. (2018). *Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Toros, A. (2008). *Sorunlu Bölgelerde Göç*. Global Strateji Enstitüsü. Ankara.
- Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve Ulusal/ Uluslararası Güvenlik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C: 15, S: 2, s. 101-118.
- Uğurlu, H. (2005). Küreselleşme ve Ulusal Güvenlik. *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Ullman, R. H. (1983). Redefining Security. *International Security* V. 8, No. 1, s.129-153.
- Ultan, M. Ö. (2016). *Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ulugay, O. (2001). *Küreselleşme Korkusu ve 2001 Krizi* (2.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Uluslararası Göç Örgütü (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. Bülent Çiçekli (Ed.). *Uluslararası Göç Hukuku*. No: 8.
- Uluslararası Göç Örgütü (2013). Göç Terimleri Sözlüğü. Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath- Cross (Ed.). *Uluslararası Göç Hukuku*. No: 31.
- Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) Eylem Programı, Kahire, 1994)

- Unat, N. A. (2017). *Bitmeyen Göç. Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. (3. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- UNHCR, (2001). Yearbook. <https://www.unhcr.org/3dcb7f232.html>, 13 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- UNHCR, (2017). Trends Forced Displacement In. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5b27be547/unhcr-global-trends-2017.html>, 19 Aralık 2019 tarihinde alınmıştır.
- UNHCR, (2020). <https://www.unhcr.org/tr/>, 12 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- UNHCR, (2020). UNHCR's observations on the European Commission's proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council amending Council Regulation, <https://www.refworld.org/docid/4cb881a02.html>, 29 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.
- UNHCR, The 2000 Global Report, <https://www.unhcr.org/3e23eb57a.html>, 14 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- UNHCR's Global Trends Report In Forced Displacement For 2019. <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf>, 04 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- UNICEF, (2020). Migration Profiles Common set of Indicators. <https://esa.un.org/MigGMGProfiles/indicators/indicators.htm>, 13 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- United Nations, (2020). [Department of Economic and Social Affairs, https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp](https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp), 14 Ekim 2020 tarihinde alınmıştır.
- United Nations Development Programme (UNDP), (1994). Human Development Report. http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf, 05 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Uzunçayır, C. (2014). Göçmen Karşıtlığından İslamafobiye Avrupa Aşırı Sağı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*. C: 2, S: 2, s. 131-147.
- Ündücü, C , Erdoğan, M , Isık, Ö . (2009). Avrupa'da Uluslararası Emeklilik Göçü ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme (Costa Del Sol, Tuscany, Algarve ve Malta Örneği). *Yönetim Bilimleri Dergisi*. C: 7, S: 1.

- Ünsal, A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. S: 18.
- Vatansızlığı Bitirmek İçin Küresel Eylem Planı 2014-24 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Uluslararası Koruma Bölümü Kasım 2014. <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa5df24>, 17 Kasım 2019 tarihinde alındı.
- Waever, O. (1995). *Securitization and Desecuritization On Security*. (Ed). R. D. Lipschutz. Columbia: Columbia University Press. 46-87.
- Waever, O. (2001). *Identity, Communities and Foreign Policy: Discourse Analysis as a Foreign Policy Theory*. Lene Hansen ve Ole Waever (der.), European Integration and National Identity: Challenge of the Nordic States. Londra: Routledge: 20-5.
- Waever, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler*. C: 5, S:18. s. 171-177.
- Wallerstein, I. (2000). *Bildiğimiz Dünyanın Sonu*. (çev. T. Birkan), İstanbul: Metis Yayınları
- Wallerstein, I. (2003). *Liberalizmden Sonra*. (2. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Wallerstein, I. (2011). *Dünya Sistemleri Analizi* (çev. E. Abadoğlu). İstanbul: BGST Yayınları.
- Williams, A. M., King, R., and Warnes, A. M. (1998). International Retirement Migration In Europe. *Special Issue: Volume: 4, Issue: 2*.
- Wolfers, A. (2013). *Muğlak Bir Simgede Olarak Ulusal Güvenlik*. Esra Diri (Ed.), Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler. (1. Baskı). İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık.
- World Bank Group Strategy Web, (2014). https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16093/32813_ebook.pdf?sequence= , 11 Haziran 2020 tarihinde alınmıştır.

- World Migration, (2003). An Overview Of International Migration. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2003_1.pdf, 01 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Yavaş, C., ve Sarı, G. (2018). *Değişen Güvenlik Anlayışı ve Güvenliğe Yönelik Tehditler, Riskler ve Fırsatlar*. G. Sarı, & C. K. Demir içinde, Teoriden Uygulamaya "Güvenlik" Üzerine. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yekeler, B. (2016). Avrupa Birliği Vatandaşlığı. *EURO Politika*. S: 2.
- Yeo, G. (2010). Representing the Act: Records and Speech Act Theory. *Journal of the Society of Archivists*. V: 31, I: 2, s. 95-117.
- Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*. C: 3, S: 1, s. 36-67.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies International Fort He Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*. Vol: 9/2, s. 1685-1704.
- Yılmaz, S. (2017). *Uluslararası Güvenlik, Teori, Pratik ve Gelecek*. Ankara: Kaynak Yayınları.
- Yücel, Ö. ve Hamurcu, A. (2019). Uluslararası Göç Yönetişimi ve Türkiye. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*. s. 447-455.
- Zengingönül, O. (2004). *Küreselleşme: Yoksulluk, Gelişmişlik ve İş gücü Piyasaları Ekseninde*. Ankara: Adres Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: Kübra ARSLAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Erzurum-1994

Medeni Hali: Bekâr

İletişim Bilgileri: aarslankubra@gmail.com

GSM: 0542 503 19 49

EĞİTİM

2008-2012 Rıfıkı Salim Burçak Anadolu Kız Meslek Lisesi

2013-2017 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Siyaset
Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

2018-2020 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana
Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

YABANCI DİL

İngilizce

YAYINLARI

1. Kapadokya Sosyal Bilimler Kongresi- 11 Eylül Sonrası Göç ve Güvenlik
2. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi- Uluslararası Göçün Etkisiyle Şekillenen Vatandaşlık Kanunları ve Boyutları

